

SPRAWOZDANIE
DYREKCYI
C. K. GIMNAZYUM IM. FRANCISZKA JÓZEFA
W DROHOBYCZU
ZA ROK SZKOLNY
1913.

1. Język w utworach Z. Krasińskiego cz. II.
Napisał prof. Alfred Brodnicki.
2. Część urzędowa.

1913.

NAKŁADEM FUNDUSZU NAUKOWEGO.

PRZEDMOWA.

Przed rokiem miałem sposobność w tem samem „Sprawozdaniu“ ogłosić część I. mego studyum o języku Krasieńskiego, powodowany nie tylko chęcią uczczenia rocznicy wielkiego poety, ale zarazem chęcią zbadania języka jego, tem bardziej, że to żmudne ale wdzięczne pole badań nad naszym poetą w tym zakresie było prawie nietknięte. Ponieważ trudno było w ciągu roku zebrać cały ogromny materiał, przeto w Cz. I. nie mogłem z tego powodu wysnuć należytych wniosków, do których każde tego rodzaju badanie zmierzać musi, bo sam jeno materiał językowy zebrany byłby suchy i martwy. Ten właśnie zarzut „surowości“ spotkał mnie po ogłoszeniu Cz. I. ze strony Dr. Sinki prof. lwowsk. Uniw. w „Przeglądzie powsz.“ Kraków, luty 1913. Na taki zarzut (przed wydaniem Cz. II.) byłem przygotowany, bo istotnie też w Cz. I. nic innego dać nie chciałem prócz „surowego“ materiału, uważając, że wysnuwanie wniosków i uogólnianie byłoby przedwczesne przed zbadaniem całej twórczości poety. Na ogłoszenie zaś drukiem zdecydowałem się dzięki przykładowi, jaki znalazłem w studyach podobnych niemieckich (n. p. Eugen Reichel „Kleines Gottsched-Wörterbuch“ 1902. Berlin) a przedewszystkiem w studyum prof. krak. Uniw. L. Malinowskiego „O języku komedyi Bohomolca“ druk. w „Rozpraw. Akad. Um. wydz. filolog.“ 1895. Kraków (i odbitka). To ściśle filologiczne studyum prof. Malinowskiego, będące zebraniem językowego materiału z nader nielicznymi uwagami, wzięłem sobie za wzór metodyczny; po zebraniu i ułożeniu podobną metodą całego materiału, miałem plan dopiero w części drugiej wysnuć odpowiednie wnioski. Obecnie uczyniłem to w miarę sił moich.

Zebrany materiał podaję w dalszym ciągu (w przekonaniu, że może komu innemu jeszcze być przydatny), przyczem starałem się wysnuć odpowiednie wnioski, dotyczące języka i stylu poety, oraz wniknąć w powody, które język Krasińskiego tak odmiennym czynią od języka innych poetów; prócz tego zastosowałem wyniki moich badań do kwestyi autorstwa „Małgorzaty z Zembocina“.

Nie wiem, o ile rezultat odpowie moim usiłowaniom. Nie mając pretensyi do zupełnego wyświecenia kwestyi języka Krasińskiego (wiem, że braki i niedokładności w mem studyum się znajdują), śmiem jednak spodziewać się, że niniejsza praca, obejmująca wszystkie pisma poety, może stanowić będzie krok naprzód do wyczerpującej o tym przedmiocie monografii.

W pracy mej opierałem się na wydaniu pism Akad. prof. Czubka. Tom oznaczałem cyfrą rzymską, stronę arabską. Zbadałem też „Listy do Cieszkowskiego“ (tomów 2) w wyd. Akad. prof. Kallenbacha. W odwołaniu się na te listy ozna-
czałem tom literą L., stronę cyfrą arabską.

Alfred Brodnicki.

I. Głosownia.

Przemiana **o** na **e**: powlekły V. 98. zawlekły L. I. 5. wleczać = wlokąc II. 547.

Pochylenie **e** ku **y** (i): alchimia I. 181. alchimista I. 162. 167. kryska V. 267. drzymać I. 319. lecić II. 220. przelecić L. I. 69. myślić I. 12. 179. 382. II. 465. myślił II. 212. przejrzeć I. 358. styrany II. 89. 237. ujrzyć I. 386. 387. ulecić II. 113. wytrzeszcza II. 551. zajrzeć II. 471.

Pochylenie **o** ku **u**: doktor V. 103. mównica V. 323. społeczeństwo I. 4. sójka I. 156. II. 380. zwrótką L. II. 146.

Przemiana **e** na **a**: bladej II. 353. gwiazdziej I. 38. ciaśnina I. 24. 25. 30. ordzawiał I. 43. rdzawieć I. 145. L. I. 67. przerzadzały I. 59. pargamin I. 187. pargaminowy II. 317. zerdzawiał I. 52. 140.

Przemiana **o** na **a**: fiałki I. 239. V. 252. 257. przyspasiający VII. 103. sławiański II. 195. V. 254.

Przemiana **y** (i) na **e**: blechtrowy L. I. 118. domyśleć II. 247. 342. 542, VII. 94. dopatrzeć L. II. 388. oczewista, oczewiście VII. 79. 130. 164. obmyśleć L. I. 217.

Przemiana **ą** na **ę**: ciężenie VII. 392. pieniędzmi II. 35.

Pochylenie **ę** ku **ą**: zaciąży I. 98.

Przemiana **e** na **ę**: pomieszanie I. 209. pomieszany I. 229. pomieszać V. 269. wmięsząć II. 43. mięsząć II. 121. zmieszany II. 25. zamięszanie I. 391. II. 105. V. 94.

Przemiana **a** na **e**: rozsieli L. I. 229. zerdzawiał I. 52. 140.

Przemiana **a** na **o**: ochronia = ochrania II. 311.

Przemiana **a** na **ó**: spóźnia V. 97.

Przemiana **eń** na **ę**: wycięzony L. II. 55. wycięzienie L. II. 402.

Wtrącenie samogł. (wstawne e): weszedł II. 266. zeszedł II. 266.

Przemiana **i** na **ia**: czerniała = czerniła I. 211.

Spółgłoski.

Zmiękczenie spółgłosek: jakim przewidywał = jakem przewidywał L. I. 237. sosien = sosen II. 393. ciemiężca I. 83. 246. II. 231. zwycięzca I. 116. II. 463. 523. 525. V. 282. kraśny I. 145. miłośny I. 381. nareście L. I. 3. 63. radośny V. 284. śpieszaj I. 61. czałem I. 381.

Zbieg spółgłosek przez wyrzucenie samogłoski: zskoczył I. 376. zśliźnie się L. II. 131. zstrąca L. II. 134.

Brak asymilacji spółgłosek: zczerniały I. 140. zchorowany L. I. 3. zkwaśnieć L. I. 132. ztoczy L. II. 188. ztrupałem L. I. 183.

Wtrącenie spółgłoski: cudzołożstwo L. II. 138. gzymps = gzyms II. 433. nadgrodził I. 203. podchlebca V. 256. wzięść I. 74. 184. zadowolnisz L. I. 23. niezadowolnia L. II. 383.

Wyrzutnia spółgłoski: (w) garle I. 287. skazówka I. 177. L. II. 210. spółniczka I. 257. zaciemniać = zaciemniać I. 91. dźbło II. 401. L. II. 272.

Zmiękczenie i wtrącenie spółgł.: deszczka II. 417. V. 210.

Przemiana ś na sz: szląski L. II. 278. szląc II. 459.

Brak zmiękczenia: widz = widź L. II. 133.

Przemiana mocnej spółgł. na słabą: powledz, przywledz L. II. 254.

Niezwykła forma przymiotnika: ipsaryotscy I. 72.

Form o takiej końcówce używano w 16 i 17 w.

Omówienie właściwości głosowni. ¹⁾

1. Zmian w głosowni we wszystkich pismach wraz z listami do Cieszkowskiego znalazłem 127. Z tej liczby na prozę przypada 115., na poezję 12.

a) Na owych 12 licencyi w obrębie głosowni w poezyi 6 ich użył poeta dla rymu lub rytmu. Oto cytaty: *drzymie* — *imię* (IV. 327) *śmieli* — *tknęli* (V. 36) *ścienie* — *promienie* (VI. 54) *zwrót* — *knut* (VI. 232).

¹⁾ Przy omawianiu właściwości głosowni, deklinacji, konjugacji, składni i t. d. oraz przy wszystkich statystycznych tabelkach uwzględniłem także materiały mego studyum cz. I. druk. w „Księdze pam. Z. Krasieńsk.” Lwów 1912.

Z tych cytatów widzimy, że 4 razy dla rymu, a 2 razy dla rytmu dopuszcza się poeta licencyi.

b) Statystykę zmian głosowniowych w prozie wykaże nam najlepiej następująca tabelka:

T.	I.	—	36
T.	II.	—	28
T.	III.	—	8
T.	IV.	—	10
T.	V.	—	12
T.	VII.	—	4
L.	I.	—	11
L.	II.	—	12

Tabelka powyższa wykazuje nam, że najwięcej odmian w głosowni przypada na tom I. i II. pism, a to w liczbie 64., następnie zaś na listy. Wysnuwamy stąd wniosek, że w warszawskim okresie twórczości, oraz w potocznym, codziennym języku poety (t. j. w listach) te objawy najczęściej występują, najrzadziej zaś w poezji i to w połowie (w 50%) wypadków dla rymu lub rytmu (*licentia poetica*).

c) Inne odmiany w obrębie samogłosek są przeważnie wynikiem wymowy. Poeta pisał często tak jak on mówił i jak mówiło jego otoczenie. Naturalnie na wymawianie wpływają różne czynniki jak archaizowanie, gwara ludowa, miejska, prowincjonalizmy i t. d. Najczęstszym z tych objawów wymowy potocznego języka, przeniesionych do pism jego, to pochylenie e ku y (i); wszystkie podobne pochylenia (wyliczone wyżej oraz w cz. I. niniejszego studyum) uważam jedynie za wpływ wymowy. Podobne objawy spotykamy i dziś często i mówimy podobnie jak Krasiński: *drzymać*, *kryślić* i t. d. zamiast *drze-mać*, *kreślić*. Jedynie znajomość dobra zasad literackiego języka chroni nas przed podobnem pochyleniem i to częściej w piśmie niż w mowie i potocznym języku.

d) Inne objawy zmian w obrębie samogłosek można tłumaczyć częściowo wpływem wymowy, częściowo innymi względami jak analogią językową. Do tej kategorii objawów zaliczam przemianę e na a, o na a, a na e, a na ó, eń na e, i na ia.¹⁾

¹⁾ Przykładów tu nie wymieniam, bo są one szczegółowo wyżej podane.

Tak n. p. wpływem wymowy można tłumaczyć takie objawy jak *mównica, doktor, spóźnia, weszedł* i i. Natomiast w wyrazie *pargamin i pargaminowy* widoczny jest wpływ greckiego języka, w wyrazie *ochronia* zachodzi analogia językowa (*o-chro-nić*).

Wyjątkowo — jak to wyżej wykazałem — oddziałuje *licentia poetica*.

2. Zmiany w obrębie spółgłosek są wywołane przeważnie także (jak u samogłosek) wpływem wymowy; tak jak poeta i my dziś często wymawiamy n. p. : *jakiem przewidywał, kraśny, wzięść, nadgrodzić, w garle, skazówka, szląski, szląc, deszczka* i t. d.

Nie dadzą się wyjaśnić wpływem wymowy następujące objawy: *cudzołóstwo, gzymps*, dalej brak asymilacji początkowej spółgł. z na s. — Wyrażenia *powledz i przywledz* uważam za objaw pisowni poety, przymiotnik zaś *ipsaryotsy* za archaizm.

W obrębie spółgłosek występuje jeszcze 7 razy zbieg spółgłosek, trudnych do wymówienia; z tego jednak 3 razy użył go poeta w poezji, dla rytmu, 4 inne objawy można chyba właściwością pisowni wytłumaczyć.

II. Deklinacya.

Temata na **o- jo-** męskie.

Nomin. sing. o temacie skróconym: dyplomata V. 87. (z ros.) poema = poemat V. 352.

Końc. na — **a**: organizma = organizm VII. 16. (rzecz. ten jest u poety rodz. nijak.).

Gen. sing. u obcych rzeczown. skrócony: Cerwanta VII. 22. Danta V. 208. hrabiego Wallenstein (german.) I. 161. 169.

Końc. na — **u**: hufcu II. 340. jałowcu II. 260. 267. Konstantynopolu I. 31. kwiatku II. 403. szpitalu V. 107. światu VII. 79. wietrzyku I. 423.

Końc. na — **a**: Żmigroda II. 278.

Końc. na — **y**: Kokluszy L. II. 41.

Dativus sing. Antychryście L. II. 102. (archaizm).

Accusat. sing. Antychrystę L. II. 102.

Acc. równy nominat.: potwór I. 84. trup I. 313. (są to archaizmy).

Vocat. sing. równy nominat. (archaizm): Bóg mnie strzeż L. I. 83.

Instrument. sing. Antychrystą L. II. 102.

Locat. sing. z końc. — e zam. — u lub odwrotnie domie L. II. 56. przestworze V. 230. ludu L. II. 154. Samozwańcze II. 427. synie II. 478.

Nomin. pluralis.

Końc. — a (na wzór obcych rzecz.): okręta I. 71. VII. 128. L. II. 45. cienia I. 367. rzemienia II. 461. urzęda VII. 94. L. II. 24.

Końc. — owie (arch.), występująca częściej: Włochowie L. II. 33.

Końc. — i (y) zam. — e: Albani I. 72. żołnierzy L. II. 185.

Rzecz. dzień ma prawie stale formę **dnie** (I. 45.).

Ciekawy sposób archaizowania mamy w połączeniu z przymiotnikiem: nowe ludzie L. I. 157. wszystkie te ludzie L. I. 99.

W podobny sposób mówi dziś lud w okolicach o ludności polsko-ruskiej.

Genetivus plur.

Końc. na — ów: roków = lat L. II. 212. cmętarzów L. I. 19. Europejów I. 69.

Ta końcówka na — ów była już za czasów Naruszewicza używana, a przetrwała i przez część 19 w.

Ciekawy nowotwór mamy od rzecz. fiołek w genet.: fiałek II. 533.

Instrument. plur.

Poeta ten przypadek stale archaizuje, a to albo przez końc. — i (y), lub — mi zam. — ami: popiółmi II. 511. i t. d. dni L. II. 260. 321 i i.

Za dziwoląg musimy uważać: dwóch zabitych zajęcy I. 182. zam. dwa zabite zajęce.

Temata na o- jo- nijakie.

Gen. sing. na — u: sitowiu II. 367.

Gen. plur. ma częstą końc. — **ów** (jak **o-jo-** temata męskie). Oto wszystkie zebrane przykłady:

bezprawiów II. 52. hasłów II. 470.

liców II. 348. nadbrzeżów I. 278. II. 440. 456.

wybrzeżów I. 240. wzgórzów II. 363. V. 399.

obiciów I. 334. orężów II. 70.

oczów II. 383. 407. 429. 464. 534. L. II. 210.

przecuciów V. 280. L. II. 154. 167.

uszów I. 63. 267. II. 125. 349. 464. 498. 517. V. 93. L. I. 245.

żelazców II. 205. zgłiszczów II. 488.

Z tych wszystkich dziś bywa używany: żelazców; inne formy rażą nas.

Rzecz. oko ma też często formę:

ócz I. 111. II. 436. V. 207. 220. 251. VII. 101.

Brak **e** wstawnego w gen. pl.:

ścięgn L. I. 85.

Dodane **i** do tematu w gen. pl.:

sumieni L. II. 164.

Nowotworami w obrębie genet. są dwie formy:

dzisiaj (od dzisiaj) L. II. 31. (analog. do jutro, — a).

zawszów (od zawsze) L. I. 262.

Instrument. pl. miewa częste archaizmy, podobne jak **o-jo-** tem. męskie n. p.:

słówmii VII. 32. i t. d.

Temata na **a** — żeńskie.

Rodz. męsk. są kometa L. I. 68. i planeta V. 246.

W owych czasach oba te rzeczowniki częściej były rodzaju męsk. Spotkamy to nawet w „Panu Tad.“ Mick.

Miasto czeskie Cheb u poety z niemiecka nazywa się Egra tak się deklinuje:

Egra, Egry, w Egrze I. 162.

Accusat. sing. na — **ą** jest b. częsty. Jest to zapewne wpływ wymowy; do dziś w Warszawie i Wielkopolsce można podobne końcówki słyszeć jak:

bateryą I. 77. filozofią L. I. 28.

pochođnią II. 28. i t. d.

Natomiast raz mamy końc. — **ę** zam. — **ą**:

carowę II. 240.

Rzecz. rzeczpospolita odmienia się jako jednolity wyraz, a więc:

rzeczpospolitej L. I. 219.

rzeczpospolitę VII. 128. L. I. 89.

rzeczpospolite, rzeczpospolit VII. 83. 119. 279.

Czasem nazwisko żeńskie w połączeniu z rzeczow. nie deklinuje się (germanizm, galicyzm) n. p.:

starościna Wilczek I. 346.

Jadwigi Wilczek I. 352.

panią Bóbr L. I. 131.

Podobnych form więcej niema w pismach prócz tych trzech wymienionych.

Ciekawy mamy od Polska gen. pl., a to:

Polsk VII. 408. (użyty figuralnie).

Genet. plur. na — ów:

huryssów II. 399. makatów I. 402.

pozogów II. 467., rzęsów II. 438.

Temata na i żeńskie.

Nominat pl. z końc. — e (późniejszą od — i):

kościę II. 517. nicie L. I. 149. '

odpowiedzie L. II. 185. przepaście I. 63.

Końc. — a w nom. pl.:

skronia II. 193. 547. jest zapewne analogią, a może i wpływem gwary.

Genet. pl. skrócony:

otchłań II. 269. (analog. do a — tem. żeńsk.)

Zaimki i liczebniki.

1. Formy dłuższe, wyrażające nacisk, użyte przez poetę bez potrzeby, gdy niema nacisku:

jemu = mu I. 402. II. 333. 379.

jego = go II. 436. 509. L. I. 53. 157.

mnie = mi L. I. 70.

2. Formy krótsze użyte zamiast dłuższych:

cię = ciebie II. 184. 346.

3. Zmieniony lub błędnie użyty rodzaj:
 - go = je II. 160. 423. 492.
 - ich = je II. 237. 456. 542. L. I. 45.
 - na niego = na nie II. 553.
4. Odmienne formy zaimk. w połączeniu z przyimkiem:
 - naokoło jej zam. niej I. 139.
 - zapomocą ich zam. nich VII. 141.
5. Archaiczne (w części gwarowe) formy zaimk.:
 - któren I. 428. II. 545.
 - każden II. 470. 533. V. 106.
 - k' temu L. I. 75. 4. ktobie L. I. 21.
6. Odrębności zaimków nieokreślonych:
 - czemsiś = czemś V. 86. 97.
 - czemścić = czemś VII. 165.
 - jakichsiś* = jakichś V. 92. 238.
 - kimsiś = kimś L. I. 69.
 - gdzieści = gdzieś V. 267.
7. Zmienione końcówki:
 - moję = moją I. 199. 345.
 - samo = samo (neutr. od sam, analog. do przym.)
II. 451. V. 203.
 - tą = tę I. 113. 264. II. 461. 523.
 - owe = owo (neutr. od ów, analog. do przym.) II. 501.

Liczebniki.

1. Zmieniony rodzaj w stosunku do rzeczownika:
 - dwoma = dwiema II. 418.
 - oba = obaj I. 142; 192. II. 15. L. I. 223.
2. Właściwości odrębne:
 - obadwa = obydwaj, obaj II. 204.
 - z obojej strony V. 230.
 - oboi = oboje L. II. 50.
 - siedemdziesiątletni I. 79.
3. Właściwości składniowe:
 - 4 sonetów L. II. 161.
 - dwie godzin V. 103. L. I. 243. L. II. 55. 273.

3 godzin L. II. 4. 247.
 te kilka godzin L. II. 23.
 owe kilka tysięcy L. I. 271.

Analogiczne formy przysłówkowe.

fałszywo L. II. 390. niemiecko L. II. 133.
 smętno V. 196. silno L. II. 100.
 tkliwie L. II. 151. wstrętno L. I. 66.
 zapewne I. 51. 535. V. 94. 98. VII. 45. 408.
 żelaznie L. II. 253. zbytnie L. II. 301.

Owa zmiana końcówek przysłówkowych jest jedną z właściwości języka poety, najbardziej zaś charakterystyczną to wyrażenie: *zapewne*. Pojawia się ono stale i bardzo często (bywa jednak i forma *zapewne*).

Przymiotniki.

szklanny I. 165. L. II. 192. miłosiern L. II. 314.
 wybredni = wybredny L. I. 22.
 Jerzyny (od Jerzy) L. II. 354.
 Stasiny (od Staś) L. II. 187.
 Vocat. (ze śladem wpływu gwary):
 moja lubo = luba I. 113.
 o nocy letnio = letnia I. 429.

Stopniowanie.

lekszy VII. 410. (gwarowo)
 najlekszy I. 193. L. 51. 144. L. II. 174. 215. 273. (gwar.)
 najchrobrszy II. 503.
 coraz bardziej trudniejszą II. 366.
 mniej żywiej II. 245.
 chorszy L. I. 149. L. II. 194. 204. 303.
 bohaterściej V. 47.
 dziarższy L. II. 286. gotowszy L. I. 113.
 gorzkniejszy L. II. 265. 351.
 najrozdeptańszy V. 263.

nieskończeniwszy V. 316. najrozlańszy VII. 65.
 najoddaleńszy VII. 79. najoderwańszy VII. 80.
 najnieubłagańszy VII. 96. najdopeńniejszy VII. 112.
 najchrześcijańszy VII. 280. najogromniej L. I. 28.
 najbezboleńniej L. I. 142. najkrzywszy L. I. 156.
 najmartwszy VII. 49. najtyraniczniej L. II. 264.
 niszczycielśkiej L. II. 78. najposuniętszy L. II. 144.
 najmdlejszy L. II. 215. obecniejszy L. I. 127.
 ponurszy L. II. 351. rozbudzeńszy VII. 65.
 rozdarciem VII. 81. roznerwowańszy L. I. 261.
 twórczejszy VII. 39. 55. ukochańszy V. 313.
 złamańszy L. II. 308. zepsutszy L. II. 393.
 zwiędlej V. 225. najżelaźniejszy L. II. 305.

Większa część tych stopni wyższych to nowotwory, nawet dziwaczne, poety.

W obrębie przymiotników jest dużo innych objawów; ponieważ one zbyt od zwykle używanych się różnią, przeto pomieściłem je w liczbie nowotworów.

Omówienie właściwości deklinacyjnych.

Uwzględniwszy wszystkie wyżej i w cz. I. wyliczone właściwości deklinacyjne, zestawzić możemy następującą tabelkę. Użył tedy poeta w poszczególnych tomach zmian w obrębie deklinacyi w:

T.	I.	—	30
T.	II.	—	42
T.	III.	—	41
T.	IV.	—	16
T.	V.	—	19
T.	VI.	—	16
T.	VII.	—	12
L.	I.	—	23
L.	II.	—	27
} 50:			

226 razem. ¹⁾

¹⁾ W powyższej tabelce opuściłem następujące deklinacyjne właściwości: 1) archaizowanie instrumentalisu zapom. końc. — i (y) oraz — mi 2) formę nom. pl. dnie zam. dni 3) acc. sing. na — ą u rzecz. żeńsk. a — temat: 4) Zaimki któren, kaźden. 5) przysłówek zapewnie 6) nomin. pl. z archaiczną końc. na — i (y), — e u rzecz. męskich. Uczyniłem to dlatego, że te objawy zbyt często, stale nawet występują.

Z tego wogóle zmian w obrębie deklin. mamy w prozie 198., w poezji (ściśle : wierszach) 28. W utworach wierszowanych szczegółowo ilość użytych zmian przedstawia się według tomów następująco :

W t. IV. —	4
„ t. V. —	8
„ t. VI. —	16

Z wymienionych 28 wypadków aż 23 razy poeta dopuszcza się zmian deklinac. w poezji dla rymu lub rytmu (*licentia poetica*). Oto wykaz szczegółowy:

W tomie IV.:

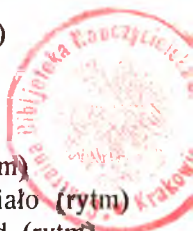
- str. 319. Jak Dant przez piekło przeszedłem za życia (rytm)
- „ 320. Zdroja — moja (rym)
- „ 329. procha — kocha (rym)
- „ 338. namiętno — smętno (rym)

W tomie V.:

- str. 65. rzeczpospolity szatańskie (rytm)
- „ 58. rzeczpospolit — jednolit (rym)
- „ 32. z cmętarzowej wyszłe nory (rytm)
- „ 167. niewidomszy — nieznajomszy (rym)
- „ 60. coraz pełńszy własnych chwł.

W tomie VI.:

- str. 195. Ani Prometej na kaukaskich skałach (rytm)
- „ 163. stosa — z ukosa (rym)
- „ 285. baśnie — właśnie (rym)
- „ 204. zorze — zmoże (rym)
- „ 105. wzgórzów — przedmurzów (rym)
- „ 60. Z przed ócz którego świat mdleje i znika (rytm)
- „ 232. rzeczpospolity szatańskie (rytm)
- „ 213. Z Alpów szczytu z nieb błękitu (rytm)
- „ 122. nicie — błękitcie (rym)
- „ 232. oboi — rozstroi (rym)
- „ 131. namiętno — piętno (rym)
- „ 237. Na cmętarzowem tego życia polu (rytm)
- „ 254. Choć niecielesny — widomszy niż ciało (rytm)
- „ 277. Najumarlejszy zmartwychwstawa naród (rytm).

Rezultat statystyczny jest więc następujący: Wszystkich wogóle we wszystkich pismach zmian w obrębie deklinac. jest (pominąwszy wspomniane wyżej w odsyłaczu) 226. Z tego w prozie 198, w poezyi 28; w prozie poetycznej (i powieściowej) 90, w prozie naukowej 12, w listach 50 (23 + 27).

Zatem w pismach młodzieńczych czyli w warszawskim okresie twórczości jest ich stosunkowo najwięcej bo 72; do roku 1837. (t. I, II i III. pism) jest ich 113., a więc równo połowa. Druga połowa przypada na lata od 1837—1859, w którym to czasie najliczniej występują w listach, najmniej w poezyi.

Te właściwości deklinacyjne dadzą się ująć w następujące grupy:

a). W pierwszym rzędzie zauważyć musimy archaizowanie, które występuje we wszystkich pismach oraz korespondencji z Cieszkowskim. Widoczne jest tedy, że poeta musiał archaizować nie tylko poetyczny, ale także swój potoczny język, skoro go w listach utrwalił. Archaizowanie polega na końc. — i (y) lub czasem — *owie* w nomin. plur. rzecz. męsk.; dalej na końc. — i (y) lub — *mi* w instrumental. rzecz. jakiegokolwiek rodzaju.

b). Drugą właściwością to końc. — *a* w acc. sing. rzecz. żeńsk. *a* — *temat*. Pojawia się ona niemal na równi z archaizowaniem. Jest to zapewne wpływ wymowy, bo tak i dziś jeszcze mówią (Warsz., Wielkop.).

c). Końc. — *ów* w gen. pl. rzecz. jakiegokolwiek rodzaju.¹⁾

¹⁾ Końcówki tej użył poeta w pismach (wraz z listami do Cieszk.) 67 razy. Oto szczegółowa tabelka:

w t.	I.	—	8
w t.	II.	—	22
w t.	III.	—	11
w t.	IV.	—	9
w t.	V.	—	3
w t.	VI.	—	8
w t.	VII.	—	—
w L.	I.	—	2
w L.	II.	—	4

67 razem

Z tabelki tej widać, że tej końc. — *ów* najczęściej poeta używa w warsz. okr. twórczości (do 1832 r.) bo aż 30 razy. Potem już nigdy nie pojawia się w takiej ilości, a w pismach naukowych niema jej wcale. Wogóle tedy tę końc. mamy w poezyi 9 razy (z czego 2 razy dla licencji poet.), w prozie 58 razy (a to w prozie poet. i powieściowej 52 razy, w listach 6).

d). Przysłówki o analog. formach we wszystkich pismach; specjalnością jest: zapewne.

e). Końc. — *e* w nomin. pl. żeńsk. i — temat.

f). Zaimki *któren* i *każden*, pojawiające się obok form *który*, *każdy*.

g). Stopniowanie przymiotników, które stopnia wyższego nie mają (n. p. *najchrześcijański* i t. d.), dalej imiesłowów cz. przeszł. dok. str. biern. (n. p. *rozbudzeńszy*, *złamański* i t. d.), wreszcie przysłówek (n. p. *bohaterściej*, *rozdarćiej* i t. d.).

Form tego rodzaju mamy w pismach 33, a to:

w t. V. —	5
w t. VII. —	10
w listach —	18
	33 razem.

Widzimy stąd, że przeważnie takie dziwaczne nieraz stopniowania pojawiają się w listach do Cieszk. w latach między 1842 — 1844. najwcześniej. Dopiero z prozy potocznej przeniósł je poeta do pism swych i poezji, w której najwcześniejsze ich przykłady od 1845 r. znajdować możemy („Psalmy“ — t. V. 47. *bohaterściej*).

h). Niezwykłe formy deklinac. pojawiają się w późniejszych pismach po 1841 r. n. p. gen. *dzisiaj*, *zawszów*, *oboi* = *oboje*.

i). Są także właściwości, które trzeba błędami nazwać; są one następujące: *hrabiego Wallenstein*, *starościna Wilczek*, *Jadwigi Wilczek*, *panią Bóbr*, *4 sonetów*, *dwie*, *trzy godzin*.

j). Wreszcie mamy formy użyte raz lub kilka razy tu i ówdzie, których w pewną, stałą grupę ująć nie można n. p. końc. — *a* w nomin. plur. rzecz. męsk. i i. Objawy wyżej szczegółowo podane.

Powody, dla których poeta pozwalał sobie na tyle licency w obrębie deklin. były różne. Spróbujemy — wniknąwszy w istotę także twórczości poety — pokusić się o ich wyświetlenie. Pierwszym to rozmyślnie używanie form odmiennych, wynikające z natury poezji Krasińskiego. Miał on pociąg do kolumnowego stylu przez całe życie, bo je poetyzować lubił (w tym względzie odwołać się można na hr. Henryka w „Nieboskiej“); to też chcąc językowi nadać więcej cech niezwykłych, potrzebnych mu do wytwarzanych nastrojów i sytuacji, archaizuje

go. W tem też — według mego przekonania — tkwi źródło jego archaizmów.

Powodem innym to chęć określenia, wyrażenia się dobitniej, plastyczniej. Ten wzgląd decydujący był przy tworzeniu nowotworów (co będę się starał wykazać niżej), nie pozostał jednak bez wpływu i w licencyach deklinac. Oto kilka przykładów takiego w intencji poety dobitniejszego i plastyczniejszego określenia rzeczy:

twój na zawsze zawszow (L. I. 262)
 wielkie słowa i rozprawy dzisiaju (L. II. 31)
 w Nordeney... nudno i niemiecko (L. II. 133)
 to wiąże duchy z sobą żelaznie (L. II. 253).

W ten sposób poeta wyraża się nie tylko plastycznie, ale i krócej, zwięźlej, a zwięźłość (cf. „Nieboska“) jest jedną z jego właściwości stylowych.

W poezji rym lub rytm (*licentia poetica*) ważną odgrywa tu rolę. Przykłady wyliczyłem wyżej.

W dalszym ciągu oddziałał tu wpływ otoczenia, gwary, prowincjonalizmów wogóle zaś potocznego języka na poetyczny lub wpływ epoki. W tem widzę powód używania końcówek — *a* w acc. sing, żeńsk. rzecz., — *ów* w gen. pl., wyrażen jak *każden, któren*, końcówek — *a* lub — *u* u rzecz. męsk. w gen. sing., — *a* w nomin. pl. rzecz. męsk., — *e* w nom. pl. rzecz. żeńsk. i — temat., form *oczów, ócz, uszów*.

Analogia językowa jest także widocznym motywem licencyi np. w formach przysłówkowych, zaimkowych i t. d. Poeta bowiem mógł pewne formy uważać za równie dobre lub lepsze od zwykle używanych.

Wreszcie trafiają się i błędy. Bez potrzeby użytych znalazłem 8 błędów (niektóre z nich powtarzają się). ¹⁾

III. Konjugacya.

1. Formy czasown. z tematu rozszerzonego:
 błędniej I. 106. 254. błędniejsz V. 296.

¹⁾ Są to: starościna Wilczek, Jadwigi Wilczek, panią Bóbr, 4 sonetów, dwic, trzy godzin, te kilka godzin, owe kilka tysięcy. Tych 8 błędów użył poeta 12 razy, a to 3 razy w prozie, 9 razy w listach. Widoczne więc jest pewne zaniedbanie formy w listach.

bledniejący II, 217. chudnieje = chudnie V. 256.
 krzepnęła = krzepła II. 470. mięknieje V. 235. L. II. 3.
 podobywuje = podoba (częstotl.) L. II. 38.
 podobywało = podobało (częstotl.) L. II. 361.
 słabnieją I. 78. słabniejąc L. I. 42.
 śmieją = śmia I. 148. słabiej = słabnie I. 358. 434. V. 282.
 więdnije I. 40. 431. stąpnąć = stąpać L. I. 45.
 władnie = włada I. 144.
 wycofnie = wycofa V. 211. wycofnij L. II. 338.
 wyczerpnie, wyczerpnąć VII. 74. 375.
 wyczerpnąwszy VII. 108. zwiędną I. 268.

Jak z powyższego wykazu widać poeta rozszerza temat (n. p. przez wstawienie sufiksu —ywa—n—) lub rozszerza końcówkę (słabnie—je).

2. Formy z tem. skróconego:

dosiądz V. 212. istnieje = istnieje L. II. 372.
 owładła = owładnęła I. 63. 157. pełni = pełnij I. 24.
 przyjmcie V. 324. wstrząś I. 150. wstrząśła L. I. 50.

Skracanie ma podobną normę, co i rozszerzanie tematów; bo to, co tam poeta dodaje, tu wyrzuca, a to albo z tematu samego n. p. *owład+ła* zam. *owład+nę+ła*, gdzie brak suf. —nę— lub też po prostu urywa końcówkę n. p. *istnie* zam. *istnie+je*.

3. Formy z tem. zmienionego:

ciężały = ciężyły I. 49. II. 546. ciężył V. 194.
 jęczyli = jęczeli II. 433 jęczyła II. 548.
 odzierzał VII. 280. rozkraiwa = rozkrawuje L. II. 94.
 wykraiwać = wykrawywać L. II. 348.
 słabiał = słabnął II. 397.
 zaświsnął = zaświstał II. 173. zawarczył II. 452.
 zwątpiał L. II. 117.

Zmiana tedy polega tu na przemianie samogłoski tematowej n. p.:

cięż—a—ły zam. *cięż—y—ły*

jęcz—y—li zam. *jęcz—e—li* i t. d.

dalej na zmianie sufiksu temat. n. p.:

wykra—iwa—ć zam. *wykraw—ywa—ć*

słab—ia—t zam. *słab—nq—t* i t. d.

4. Formy z sufiksami —ywa, —awa, —owa, —uje:

doznawa VII. 112. dawa L. I. 239. L. II. 90.

dotrzymawa L. I. 260. odprawuje II. 552.
 oczarowywam L. I. 232. obiecowywasz L. II. 371.
 przygotowywa VII. 82. przyznawa VII. 279.
 popsować L. II. 25. rozkazywać II. 535.
 rozstępywały się V. 212. rozchorowywa L. II. 191.
 rozchorowywasz L. I. 263. udawa L. II. 277.
 wypracowywa L. I. 105. wycofywa L. I. 240.
 wstępowały L. II. 80. zostawuję I. 26.
 zwoływa VII. 109. zmartwychstawa VII. 279.
 zatrzymawa L. II. 347.

Wszystkie dopiero co wyliczone formy czasown. są archaizmami. W podobny sposób archaizują czasowniki pisane, chcący dać wyobrażenie języka n. p. 17 w. (Sienkiewicz).

5. Niektóre czasowniki t. zw. zaimkowe (podług nazwy z „Gram. jęz. polsk.“ Małeckiego) nie mają zaimka „się“.

Oto zebrane przykłady :

kłania = kłania się L. II. 127.
 rozkoszują = rozkoszują się II. 541.
 pozbyć czego = pozbyć się czego V. 235. VII. 121.
 ślizgać = ślizgać się V. 233.
 odwdzięczyć = odwdzięczyć się II. 275.
 spodziewać = spodziewać się L. II. 404.

Natomiast kilka czasown. przybiera u poety „się“ :

spojrzeć się = spojrzeć V. 256.
 słuchać się czego = słuchać czego V. 336. L. I. 89.
 urągać się = urągać I. 113. 318. II. 411. 525. (tego czas. używa poeta często).

6. Analogia w formach czasownik. :

kołysasz I. 44.
 leże = legnie (jak po—le—że) II. 496.
 nazjedzie się = zjedzie się, nazjeżdża się L. II. 122.
 pogorszał = pogorszył (jak ruszał) L. I. 5.

7. Formy częstotliwe od czasownik. dokonanych (lub rzadziej używane czasown. częstotl.):

oszaliwać (dok. oszaleć) L. II. 247.
 obłąkiwać (dok. obłąkać) = wprawiać w obłąkanie
 L. II. 363.
 polegało (dok. poledz) = padało I. 107.
 podnaszał L. II. 12.

przenaszam się L. li. 260.

skojarza się (dok. skojarzyć) = kojarzy L. II. 276.

stłumiać = przytłumiać I. 54.

ukaja (dok. ukoić) = koi L. II. 170.

wytłomacza (dok. wytłomaczyć) = tłomaczy VII. 102.

wyzdrowiwa (dok. wyzdrowieć) L. II. 184.

zagasza (dok. zagasić) = gasi I. 175.

chodziwać L. II. 380. chodzą L. II. 339.

zapłaca (dok. zapłacić) = płaci L. II. 156.

zaświeca (dok. zaświecić) = poczyna świecić VII. 74.

Niektóre z tych form są ciekawe. W języku polsk. z powodu braku szczegółowych dla różnych czasów końcówek (jak w łac., niem. i i. językach) mamy (podług Małeckiego) t. zw. czasowniki dokonane i niedokonane. Futurum u obu rodzajów czasowników ma te same końcówki, ale inne znaczenie (futuri primi lub exacti), czas przeszły podobnie; a to n. p. czas przeszły od czasown. niedokon. odpowiada łac. imperfectum, od dokonanego łac. perfectum.

Poeta, już od dzieciństwa odbierający naukę obcych języków, widział tę różnicę, i czasem nie umiał jej zaradzić w duchu języka polsk.; z czasem zapewne rozmyślnie wprowadzał tu zmiany (jak w nowotworach), chcąc myśl swą lepiej lub krócej (według swego mniemania) wyrazić. W tym widzę powód używania tych form (n. p. *polegało* zam. *padało* i t. d.). Poeta w ten sposób tworzy od czasown. dokon. albo czas teraźn., niekiedy ze znaczeniem czynności poczynającej się (n. p. *zaświeca* = *poczyna świecić*), albo też czas przeszły, odpowiadający łac. imperfectum (n. p. *polegało* = *padało*).

8. Ciekawą formacją czasownik. o dwóch końcówkach jest: żeś... tuś nie wpadł L. II. 100.

Pochodzi to jednak zapewne z omyłki lub pospiechu w czasie pisania listu. Odmiennej końc. ma:

płonie się = płoni się I. 146. w czym dopatrywać się można analogii.

9. Końc. — **emy** w czasie teraźn. i przyszł.:

musiemy I. 43. II. 314. 362. myślemy II. 110. L. I. 71.

L. II. 374.

pomyślemy I. 364. II. 48. 172. 302. prosiemy II. 106.

przystąpiemy II. 172. pomówiemy II. 302.

rozgłosimy II. 54. stojemy II. 148. 480.

ujrzemy I. 364. ujrzymyż V. 288.

zrobimy II. 54. zatrudniemy się II. 110.

zobaczymy II. 193. L. I. 153. zostawimy II. 305.

Formy z tą końc. — emy są dla poety bardzo charakterystyczne, bo nader nierównomiernie się pojawiają. Świadczą one zaś jedynie o wymowie jego, w ten bowiem sposób mówią w Warszawie (także i w Wielkop.). Użycie tych końcówek (najczęstsze w warsz. okresie twórczości) jest jedynie wpływem pobytu jego w Warszawie. Niżej przytoczona tabelka bliżej tę rzecz rozświetli. Oto tych końc. użył poeta w:

T. I. — 3

T. II. — 16

T. III. — 6

T. IV. — 6

T. V. — 1

T. VI. — 5

L. I. — 2

L. II. — 1

39 razem.

Widzimy stąd, że form na — emy użył poeta wogóle 39 razy, z tego zaś w t. I. i II. pism aż 19 razy; czyli końcówki tej (którą za prowincjonalizm uważać musimy) używał najczęściej i przeważnie w warsz. okresie twórczości, oraz bezpośrednio po opuszczeniu stolicy. Z czasem wpływ wymowy warsz. słabnie, bo poeta żyjąc w innem otoczeniu, pozbywa się tej właściwości; wyjątkowo tylko trafi się ona tu i ówdzie. Kwestya ta, niezmiernie ważna (n. p. w rozstrzyganiu o autorstwie niepewnych utworów) pominięta została w ciekawej zresztą rozprawie Dra Ćwika „Badania nad idyosynkrazjami językowemi Z. Krasińsk.“ Lwów 1912. Sprawozd. gimn. VIII.

10. Imiesłowy czasu przeszł. dokon. str. biern. (łac. partic. perf. pass.):

myślany (analog. do po—myśla—ny) L. I. 71.

minięty = miniony L. II. 77.

natchnięty I. 325. 360. III. 61. VI. 11.

pochłonięty L. II. 42. przyjęty L. II. 131.

przykut L. II. 91. ściągnięty L. II. 381.

rozstrzelony = rozstrzelany L. II. 75.

zatknięt V. 278. zarznięt L. II. 29.

doniesiony = ten, o którym doniesiono L. II. 98.

muszony = zmuszony I. 101.

niezstąpiony = ten, co niezstąpił VII. 105.

nastąpiony = ten, który nastąpił, nastał L. II. 27.

natchnion L. II. 62. okpił = okpiony L. I. 248.

rozciągniony II. 215. rozwiniony VII. 73.

rozwoniony = woniejący V. 224.

wylądowały = ten który wylądował I. 76.

wspomniony II. 172. wyczerpnięty VII. 68. VI. 27. L. I. 191.

wiedzian VII. 103. wypadły = wynikiły L. I. 203.

zastany = ten którego zastałem L. I. 139.

W tworzeniu imiesłowów odróżnić musimy najpierw archaizmy lub archaizowanie zapom. dawniejszych końcówek (n. p. *wspomniony*, *rozciągniony*) lub zapom. nadawania im formy rzeczowej, przez odrzucenie przymiotnej końcówki —y, —a, —e, (n. p. *okpił*, *przykut* i i.).

Dalej mamy tu analogie jak *natchnięty*, *minięty*; wreszcie odmienne, specjalnie przez poetę stworzone znaczenie jak n. p. *zastany*, *wylądowały*, *niezstąpiony*.

Omówienie właściwości konjugacyjnych.

Właściwości odrębnych w konjugacji znalazłem w przybliżeniu (bardzo prawdy podobnem) 118 we wszystkich pismach wraz z listami. Statystycznie możemy zestawzić następującą tabelkę odrębności konjugac.:

w t.	I.	— 24
„ t.	II.	— 32
„ t.	III.	— 17
„ t.	IV.	— 14
„ t.	V.	— 14
„ t.	VI.	— 6
„ t.	VII.	— 7
„ L.	I.	— 6
„ L.	II.	— 22

142 razem. ¹⁾

¹⁾ W zestawieniu tem opuściłem następujące objawy konjug. jako stałe a przez to za częste: czas. *urągam się*, *uniesłowy*, *czasowniki ze sufiksami* — awa — owa — ywa — iwa — uje, *brak końc.* powstały ze słowa *posilk.* *być* (t. j. takie formy jak *my dźwignęli*, *my wyrwali* i t. d.).

Z wykazu tego widać, że w warsz. okresie twórczości potem zaś w listach najwięcej tych właściwości się znajduje. W poezji znajdziemy ich najmniej, bo 14 w prozie resztę t. j. 128.¹⁾

Większa część odrębności w wierszach to licentia poetica. Oto wykaz:

w t. IV.

- str. 350. my widzieli,
 my ujrzeli,
 Lecz w bezdennej gdzieś topieli (rym)
 str. 353. patrzają — schylają (rym)
 str. 362. pokładnie — upadnie (rym)

W tom. V.

- str. 36. My jaśnieli, choć umarli,
 Jako jaśnią aniołowie (rytm)
 str. 65. przynasza — wasza (rym)

W t. VI.

- str. 30. Serce mi pęka światło się umyka (rytm)
 „ 77. blednieje — nadzieję (rym)
 „ 206. Módl się, jak nicość, gdy modlisz do nieba (rytm)
 „ 218. obdarzem — zbrodniarzem (rym)
 „ 218. wliczem — niczem (rym)
 „ 244. Oniemią — wyplemią (rym)
 „ 274. Choć odart z wiecznej korony wawrzynu (rytm)

Bez potrzeby występuje licencya konjug. n. p.

Lecić będą, lecić kłosa (V. 37).

Komu dawa Pan katusze (IV. 339).

Tych dwóch przykładów licencyą poetycką wyjaśnić nie można.

Powody, dla których poeta owych właściwości konjugac. używał, są zupełnie podobne do tych, które przy omówieniu właściwości deklinac. wymieniłem. Są więc nimi:

1) licentia poetica, na którą już wyżej wskazałem.

2) prowincjonalizmy, gwary, wogóle wpływ potocznego języka na literacki. Do tej kategorii powodów zaliczam następujące objawy: końc. — *emy* w czasie teraźn. i przyszl. (n. p.

¹⁾ W poezji znajdzie się innych odrębności konjug., jak nowotwory. sporo; tych nie wciągnąłem do tego wykazu, gdyż nowotwory traktuję odrębnie.

mówiemy, prosimy i t. d.); niektóre formy z tematem rozszerzonym (n. p. *blednieje, wędnieje, wyczerpanie*); niektóre formy z tematem skróconym (*dosiądz, owładła, pełn, przyjmcie, wstrząśł*);

3). analogie, do których zaliczyć można niektóre formy z temat. rozszerzonym (n. p. *chudnieje, podobywuje* i i.); pewne formy z temat. skróconym (n. p. *istnie = istnieje*); wszystkie formy z temat. zmienionym (n. p. *jęczyli, ciężały* i t. d.); formy częstotliwe od czasowników dokonanych (n. p. *podnaszał polegało = padało* i t. p.);

4) archaizowanie zapom. sufiksów — *ywa — iwa — owa — awa — uje* (n. p. *dawa, doznawa, oczarywam, rozkazować* i t. d.) oraz imiesłowów.

5) Chęć wyrażenia się jędrniej lub krócej zapomocą odpowiedniej formy n. p. *wyzdrowiwa* zam. *przychodzi do zdrowia, zaświeca* zam. *poczyna świecić*. W tem dążeniu do jędrnego, krótkiego, plastycznego wogóle odpowiadającego wyobraźni poety wyrażenia się, widzę genezę nowotworów konjug.

IV. Składnia.

1. Accusat. po negacyi.

nie ukończyli odwiedzać brzegi I. 71.

nienawidził świat, ją I. 207. II. 282.

ale starostę nie ujrzano wracającym I. 339.

nie przyszedł ją powitać II. 83.

co nie zrobił II. 121.

tyś ją nie okrywał II. 137.

które nie chciał przyjąć II. 156.

co nie można II. 221.

nie mam przyczyny łyzy wylewać II. 232.

nie godzi się nazywać ją II. 419.

dopóki bym nie uczuł bicia serca II. 450.

żeby ci nie wolno było kochać tę L. I. 26.

nie mogący... ją wywieść L. I. 28.

czy nie miała rację L. I. 225.

niemogąc... swoje przeprowadzić L. II. 84.

który ją nie miał poślubić I. 256.

niech nie przychodzi zatrudniać umysł króla II. 20.

czy nie spotkało jakie nieszczęście sługę bożego II. 35.

Poeta użył wogóle tej składni (pisma i listy do Cieszk.) 24 razy, a to w prozie 21, w poezji 3 razy. Tabela wykaże nam szczegółowo użycie tej składni:

w t. I.	—	4
w t. II.	—	11
w t. III.	—	2
w t. IV.	—	1
w t. VI.	—	2
L.	—	4

24 razem.

Z przytoczonej tabelki widać, że 15 razy użył poeta tej składni w okresie warsz. i pismach młodzieńczych (do „Agajhana“), co zapewne wynikało z silnego przejścia się obcą lekturą i nauką obcych języków. Później tylko wyjątkowo trafia się ta składnia.

W poezji we wszystkich trzech wspomnianych wypadkach użył tej składni poeta dla rymu lub rytmu. Oto przykłady
... a sam Bóg wszechmocny

Nie mógłby spuścić na ciebie sen nocny (IV. 289).

Co nikt nie dozna i nikt nie okryśli (VI. 44 rytm).

Nie przemogę tu prawa ciał (VI. 144 rytm).

Z tego, że powodując się licencyą poetycką tylko 3 razy w poezji użył poeta tej niepolskiej składni, oraz opierając się na tabelce, wyżej przytoczonej, wysnuć musimy wniosek, że jest ona jedną z cech młodzieńczych języka poety, wynikłą zapewne z powodu uczenia się obcych języków i lektury. Z czasem wyleczył się niemal zupełnie z tej niedoskonałości, bo trafia się jeno wyjątkowo, w listach zaś pewnie z pośpiechu.

2. Słowa wyrażające obawę, brak, pożądanie lub wogóle zawierające w sobie przeczenie, a łączące się stale z *genet.*, u poety często przybierają *accusat.* Oto zebrane przykłady:

którą bronią I. 97.

co też król usłuchał I. 410.

czepiając rękoma słabe rośliny i trawy II. 232.

co chcesz, co żądasz II. 251. co żąda II. 266.

dotknęło serce I. 51. dotyka ziemię I. 264.

dopełnić zamiar, rozkazy I. 80. II. 355.
 ich ubiór dowodził ostatni stopień ubóstwa I. 96.
 ... dowieść ci moją miłość i poświęcenie I. 173.
 dowieść przywiązanie II. 179. 235.
 dowodziły prędko odbytą podróż I. 190.
 dobył pistolet, szablę I. 313. II. 105.
 dosięgnąć cię I. 367. dokonywać z acc. II. 39. VII. 140.
 dochowam ją II. 84.
 ... strat, które doznawał II. 123.
 doznał jedno cierpienie II. 303.
 którą doznał II. 408.
 co mój opis dokończył II. 149. L. I. 55.
 oczekuje osobę I. 118.
 odmówił moje zaproszenie I. 223. L. I. 96.
 potrzebuje kawalerzystę I. 411/412.
 pozbyć zam. pozbyć się z acc. II. 44.
 posłuchać to L. I. 115.
 strzegły ją I. 63. niechże ją szuka II. 20.
 słuchać z acc. II. 149. 219. 281. szukać z acc. VII. 278.
 udzielać z acc. VII. 146. L. I. 209.
 wysłuchajcie prośbę I. 431.
 żalowali Joannę I. 125.

Składni tego rodzaju wogóle użył poeta 47 razy, z tego w prozie 46, w poezji raz jako licencji poetyckiej w wierszu:

Niech aniołów słucha dusza.

Harmonijne sfer odgłosy... (VI. 285).

Tabela wykaże nam szczegółowo czas używania tej składni:

w t. I.	— 16
w t. II.	— 18
w t. III.	— 4
w t. VI.	— 3 (w wierszu 1 raz, w prozie poetyckiej 2 razy w t. VI.).
w t. VII.	— 2
w L.	— 4 (tylko w t. I.).
<u>47 razem.</u>	

Z tabelki widzimy, że tej składni używał poeta przede wszystkim w młodzieńczych pismach, a to aż 34 razy na 47 przykładów, a zatem w warsz. okresie twórczości i nieco później aż do „Agaj-hana“ włącznie. Jest to zapewne ten sam

wpływ nauki i lektury w obcych językach. Z czasem ta składnia pojawia się już tylko wyjątkowo.

3. Orzeczenie przymiotne w 6 przypadku (obok pierwszego) jest jedną ze stałych cech wszystkich pism — wobec czego poprzestając na tem zaznaczeniu, nie wyliczam niepotrzebnie przykładów (kilka podałem w Cz. I.).

4. Orzeczenie niezgodne w liczbie:

ci 3000 walecznych ważyli I. 83.

kilku głos zabierają II. 497.

stoją 7-miu aniołowie VII. 139.

tysiąc chwil wtrącają nas w otchłań I. 46.

trzy tysiące ochotników... napełniają I. 74.

wielu byli L. I. 106. wielu pojma L. I. 165.

wielu uwierzą L. I. 172. wielu chcą L. I. 197.

Tego rodzaju wyrażenia możnaby porównać z łac. *constructio ad sensuum*.

Orzeczenie niezgodne w rodzaju.

zarli (o robakach) L. II. 193.

spuściliście ogony i uszy (o psach) I. 372.

nigdy w tak wiele krwi szlachetnych Anglików nie nurzyło swych promieni I. 64.

Na 17 wypadków tego rodzaju składni 6 razy znajduje się ona w młodzieńczych pismach (t. I. i II.), a więc w warsz. okresie twórczości i „Agaj-hanie“ najczęściej.

4. Stałą i dość często spotykaną składnią jest to używanie przyimka *od* zam. *przez*. Można ją uważać za wpływ łac. składni *ab aliquo*, tem bardziej, że zachodzi ona najczęściej w warsz. okresie twórczości i w młodzieńczych pismach (t. I. i II.), kiedy z łac. językiem poeta najwięcej miał do czynienia. Oto przykłady zebrane (cf. Cz. I.):

Kochany od żołnierzy I. 104.

kochany od ciebie III. 219.

udzielony od Katarzyny II. 102.

dane od żony II. 210.

od Sieciecha posłany II. 215.

poruszany od... II. 242.

dreńczony od... II. 250.

pędzony od niej... II. 464.

przepalony od namiętności II. 505.
 szanowany od rycerzy I. 104.
 ulubiony od króla I. 56.
 wskazaną od ciebie drogą II. 10.
 zdobyty od sułtana I. 25.
 zamieszkane od niego I. 341.

5. *Latynizmy*. Infinit. w orzeczu., szyk, genet. po przymiotnikach, est, fit, mihi alqd i i.:

tę gdy znajdzie II. 433.
 na to carowa gdy milczy II. 444.
 myśląc wyższe dobro VII. 59.
 ma sobie sprzecznością kogo = sprzeciwiać się komu
 L. II. 88.
 niecierpliwy łowów I. 145. (gen. po przym.).
 niecierpliwy dostać się do berła II. 466.
 obwinęty w zielonym płaszczu II. 188.
 rozporządzać wszystko II. 188. (administrare).
 stało się duszy mojej rodzimie V. 399.
 światłu... zwycięstwem być zdoła VII. 118.
 posłuszeństwo trzymało u niego miejsce przyjaźni
 (locum obtinebat) I. 142.
 dzieje mi się uczucie = doznaję uczucia L. II. 16.
 wilgotny chłodną rosą I. 157.
 winowajca porwania II. 66. (gen. obi.).
 współnictwo zbrodni takiej jest przyrody VII. 384.
 (tantae naturae, gen. qual.).
 sumienie takiej przyrody VII. 391.
 zdolny czego = do czego I. 108.
 żąda u ciebie chwilę rozmowy I. 350. (peto alqd ab
 alqo).
 urodzony z żadnej niewiasty VII. 139. (nulla).
 potrafi zrobić, co mówi, że już uczynił II. 121.
 pokazuje się być wielką L. I. 12.
 myślą już ich być panami I. 88.
 bom uznawał... go być sprawiedliwym i miłosiernym
 L. II. 288/289.
 gorzej się wydaje być L. II. 369.
 co sądziłem być zdolnym II. 133.
 co sądzisz być do tego przydatnym II. 139.

Zwroty takie jak n. p. *pokazuje się być wielką* i dalsze po nim przykłady spotykać można u pisarzy naszych od 16 w. Składnia tedy taka równie za archaiczną uważana być może.

Latynizmów, które rozrzucone są po wszystkich pismach, najwięcej w młodzieńczych utworach (do „Agay-hana“ włącznie), potem w pismach filozoficznych. Wśród nich są jeszcze, odpowiadające łac. *quī z conī.*:

szliście zamiast coby. — I. 372.

... coby go bronić mogła II. 384.

... coby leżał II. 395.

rzecz coby mnie podźwignąć mogła L. I. 190.

6. Germanizmy i galicyzmy.

dać zdanie = wypowiedzieć zdanie L. I. 233.

jest nie dobrze = jest chory L. II. 220.

jestem gorzej = jestem znów chory L. II. 244.

jestem lepiej = jestem zdrowszy L. II. 244.

aleś lepiej = ale ci lepiej VII. 399. (galic.) Cz.

żeś źle = żeś chory L. I. 229.

ma prawdę I. 107. II. 142. mam prawdę II. 94.

masz prawdę II. 514. L. I. 52. 220. L. II. 39. 130. 239. 360.

nic ci mówić już nie mam I. 127. (galic.).

stoi w Szekspirze = jest napisane L. II. 129.

weź tysiąc dzięków = przyjmij i t. d. L. I. 119.

dobrze zrobiłem przyjechać L. I. 160.

dobrze zrobię tam pojechać L. I. 172.

aby przebywali przechwalać się II. 22.

przymuszony zwołać II. 123.

poradzi uniknąć L. I. 236.

przeznaczony przepaść L. II. 141/142.

zażąda dorwać się VII. 103.

zażądała się wyrobić L. I. 42.

zwleka iść L. II. 181.

świadczyła podróże = o podróżach I. 207. (Die Reisen bezeugen, beweisen).

udam się do modlitwy II. 144. (sich zum Gebete begeben).

utkwiał pochodnię w ziemię zam. w ziemi II. 447. (etwas in die Erde stecken).

Taki wpływ obcej franc. i niem. składni widoczny jest

najbardziej w młodzieńczych pismach i w listach.

7. Poeta używał jednak i niezwyklej składni (jak i nowotworów); pobudką w tworzeniu nowej składni, niezwyčajnej była mu analogia, chęć wyrażenia się dobitniej, dosadniej, plastyczniej; wreszcie chęć archaizowania lub prowincjonalizm. Oto przykłady, w których oddziałać mogła analogia:

ciągnąć na los = ciągnąć los I. 224. (cf. na los szczęścia).

czując się na władzy ukarania II. 399. (cf. czuję się na siłach).

przystoi na Radziwiłła = przystoi Radziwiłłowi I. 417. (cf. jak przystało na dobrego młodzieńca).

cóż nada pisać = naco się przyda pisać L. I. 84.

nic nie nada = na nic się nie zda L. I. 55.

o pocie czoła = w pocie czoła II. 506. (cf. o kiju żebraczym).

domagać się o co zam. czego I. 49. 75. (cf. prosić o co).

zapamiętać czego zam. co II. 227. (cf. pamiętny czego).

domyślał się o czym zam. czego L. I. 1.

niedomyślać się o czym L. I. 241. (cf. myśleć o czym).

możność do wielkiego czynu = możność wielkiego czynu VII. 115. (cf. możność do pracy).

poczucie się do siebie L. I. 15. 47. (cf. poczuwam się do czego).

Przykłady na chęć dobitniejszego, silniejszego przedstawienia rzeczy:

wylądowując do Litwy VII. 381.

drżący do nieba L. I. 2.

do drogi wziąć = na drogę L. II. 276.

ośmielenie się do kroku II. 101. (cf. ośmielić do czego).

dziwił się nad nimi II. 9.

przemogła nad moje rady II. 134.

nie przemoże nad iskrą życia zam. iskry L. I. 19.

wnet z około męża znikli = t. j. ci co dokoła byli II. 427.

pobożny ku Stwórcy II. 135.

ścigać za kim V. 284.

Kilka analogii do składni archaicznej lub prowincjonalizmów:

odstać od zamiaru = porzucić zamiar L. II. 305.

pierworodny Bogu VII. 140.

za Greka poznano I. 85.

nie widzę mu skrzydeł u ramion II. 516.

pióra mu w ręku... nie widziałem I. 402.

słuchającemu uszy bolą L. I. 153. (cf. wyrażenie Mickiew. z „Pana Tad.“: Podkomorzemu ścisnął za kolana).

pozwolewszy dość długiego czasu na zamknięcie II. 265.

przeciwnie Moskwie = inaczej niż Mosk., w przeciwieństwie do M. VII. 129 (cf. przeciwic się komu).

Inne właściwości syntaktyczne :

chwyta w formułę = ujmuje w formułę VII. 394.

w karę = za karę II. 498.

starający się odkryć najmniejszego pomieszczenia II. 283.

ktoś mi powie tego, co... V. 112.

co może zdarzeń przeszkodzić = t. j. zdarzeniom L. II. 166.

zawdzięczać czego I. 15.

pierwiastek od wieczności VII 140.

przekonać o zbrodnię II. 50.

jużem przywyknęła ucho t. j. przyzwyczała II. 455.

skupiają się na brzeg zam. na brzegu I. 87.

okno strzelnicą wykute zam. jako strzelnica II. 435.

ujęli się za Radziwiłła I. 408.

słuchała mnie ciebie czytającym L. II. 120.

pomógł obrazowi do możności bycia zawieszonym L. I. 261.

W tych syntaktycznych objawach można się tu i ówdzie dopatrzeć t. zw. błędów. W istocie poeta umie swą wyobraźnię przyoblekać w odmienną, ale wyrazistą szatę. Taką jaskrawą wyrazistością odznaczają się z cytowanych dopiero przykładów wyrażenia jak n. p.:

dziwił się nad nimi. Poeta w wyobraźni swej widzi, że dziwiący się „stał w podziwie nad nimi“, co na swój sposób krócej wyraził. Albo:

Konary drżące do nieba. Wszakże to wyrażenie z prawdziwą plastyką a jędrnością oddaje drżenie konarów, których

ruchy zdają się do nieba płynąć, i t. d. Niestety czasem trafia się i to, cobym nazwał manierą, nałogiem n. p.: *pomógł obrazowi do możności bycia zawieszonym* i i.

Takiej manieri oraz analogii do obcej składni i zwrotów niezwykłych najwięcej poeta używa w korespondencji do Cieszkowsk. i w młodzieńczych utworach.

V. Szyk wyrazów.

Jedną z bardzo charakterystycznych cech języka i stylu poety to przestawny szyk wyrazów. Przyczyna tego — mojem zdaniem — tkwi w duszy poety i naturze jego poezji. Używając, zwłaszcza w młodości, stylu napuszonego, dostosowanego do różnych, okropnych nieraz sytuacji, posługiwał się poeta dla lepszego oddania nastroju, dla nadania większej poetyczności swym utworom różnymi środkami technicznymi (jak archaizowanie, nowotwory), między innymi i przestawnym szykiem.

W tej kwestyi dadzą się wydzielić 3 grupy:

1. Pierwsza dotyczy wyrazu „*al b o w i e m*“. W warszawsk. okresie twórczości i młodzieńczych pismach (t. j. do „*Agay hana*“ włącznie) stałe, później często „*albowiem*“, które stać powinno na pierwszym miejscu, u poety zajmuje drugie i dalsze miejsce. Jest to jedna z tych właściwości, która tworzy stałą cechę języka poety. Oto kilka przykładów:

zbywało jej *albowiem* I. 333.

wszelki obowiązek *albowiem* L. I. 119.

z drugim zwarcim się *albowiem* II. 192.

całość *albowiem* VII. 9. i t. d.

W ten sposób używa poeta dla „*albowiem*“ tego szyku, który jest właściwością krótszego „*bowiem*“.

2. Drugą to zmieniony szyk z *a i m k ó w*:

kazał marynarzom, je kierującym I. 79.

patrzył na kłęski, ją rozdzierające II. 94.

Na szatana cię nie rozumiem II. 175.

... nią uszlachetnione serce II. 320.

on czoła nie podźwignie i weń spojrzeć się nie ośmieli II. 447.

wróciwszy do domu mi opowiadała V. 87.

nią zbrojny VII. 275.

nią siebie otruje VII. 395.

i je przeszłą L. I. 214. i t. d.

Ten szyk zaimków to także jedna ze stałych cech języka poety; obok niej — naturalnie — występuje i szyk zwyczajny, normalny.

3. Wreszcie znajdziemy u poety wogóle poprzesztawiane w zdaniu wyrazy, dla nadania językowi zapewne cech wyższej poetyczności. Jest to jedna ze stałych cech języka poety we wszystkich pismach. Kilka cytatów:

wychylał aż do ostatniej puhar nieszczęścia kropli I. 45.

Czarownica uważała pilnem ciała niebieskie okiem I. 54.

Zdziwiona tak niezwykłą księżną przemową II. 178. i t. d.

Niepodobna rozwodzić się dłużej nad tą kwestyą; wystarczy stwierdzić, że przestawny szyk wyrazów jest cechą wszystkich pism poety, a więc cechą stałą. ¹⁾

VI. Pisownia obcych wyrazów.

Jest to charakterystyczna cecha jedynie listów jego do Cieszkowskiego, niespotykana w utworach.

Mozemy tu wydzielić 3 grupy.

1. Pisownia przez — *yja* — *ija* wyrazów obcych w wypadkach, w których używamy pisowni — *ya* — *ia*:

teologija, filozofija L. I. 12.

plenipotencyja L. I. 87. materyja L. I. 105.

waryjat L. II. 386. krucyjata L. II. 338.

Kolonija L. I. 141. Polonija L. II. 386.

Anglija L. II. 384. i t. d.

2. Pisownia nazwisk obcych nosi przeważnie cechę polszczenia, nieuznawanego n. p. przez Małeckiego:

Lamorysier = Lamoricière L. II. 321.

Butenief = Buteniew L. II. 104.

Kawaniak = Cavaignac L. II. 99.

Gengischan = Dżengischan L. II. 26.

Lamartyn = Lamartine L. I. 193.

Miszelet = Michelet L. I. 62.

¹⁾ Dr. Ćwik w swej rozprawie „Badania nad idyosynkrazyami językowymi Z. Krasieńskiego” 1912. Lwów. omawia jedynie tę 3-ą grupę oraz dawanie wyrazów jednozgłoskowych na końcu zdania — omija szyk wyrazu „albowiem” i zaimków.

Žomini = Jomini L. I. 60.

Lakorder = Lacordaire L. I. 5. i t. d.

3. Wyrazy obce z pisownią, wykazującą wpływ cudzoziemski (franc., niem.):

flotta L. I. 200. summa L. II. 237.

rapport L. II. 236. okazyja L. II. 221.

interest L. II. 209. attack L. II. 194.

gazetta L. I. 199. Prussy, w Prussiech L. I. 11. i t. d.

VII. Archaizmy.

Mam tu na myśli nie archaizowanie języka zapomocą końcówek deklinac. i konjug., powtarzające się stale we wszystkich pismach od okresu warszawsk. począwszy aż do korespondencji z Cieszk., ale wyrazy archaiczne. Archaizowanie zapomocą końcówek deklin. i konjug. (czasem w objawach głosowni) omówiłem na właściwem miejscu wyżej, tu poprzestaję na tej wzmiance.

Otóż wyrazów archaicznych znalazłem ok. 398. ¹⁾

W przybliżeniu jest to liczba mniej więcej dokładna. ²⁾ Tych wyrazów archaicznych (w rozumieniu dopiero co podanem) najwięcej użył poeta w pismach naukowych (filozoficznych), bo około 86. (w tomie VII. pism), następnie w listach do Cieszkowskiego ok. 93 (a to w tomie I. — 32 razy, w tomie II. — 61 razy). Ten fakt świadczy o tem, że musiały istnieć jakieś specjalne wpływy, które skłoniły poetę do użycia wyrazów arch. w pismach filozof. i listach do Cieszkowskiego. Tym powodem był to przykład samego Cieszkowskiego, z którym w listach kwestyje filozof. omawia, potem innych jak Tren-

¹⁾ W dołączonym słowniku wyrazów archaiczn. pomiściłem nie tylko wyrazy bezwzględnie przestarzałe i wyszłe z użycia za czasów Krasińskiego (n. p. *calki* — *cały*; *chuć* — *chęć* i t. d.), ale także i takie, które są nowszego pochodzenia (głównie z 18 w.), ale jako rzadko używane mogłyby uchodzić za nowotwory poety, gdy tymczasem Linde wymienia je pod 18. wiekiem. Są to zapewne nowotwory przeważnie z 18. w., tworzone wówczas często (n. p. przez Naruszewicza). Każdy wyraz w poszczególnych tomach liczono raz tylko.

²⁾ Gdybyśmy posiadali szczegółowe studia o różnych objawach języka Krasińskiego jak o używaniu przezeń gwary, archaizmów, nowotworów, właściwościach głosowni, morfologii i t. d., to cyfry statystyczne musiałyby posiadać bezwzględną ścisłość. W pracy mojej, ujmującej po raz pierwszy te wszelkie objawy, mogły zajść przeoczenia; mimo to tego rodzaju usterki śmiem ufać sobie, rezultatów zasadniczo nie zmieniają.

towski. Obaj ci uczeni (szczególnie Trentowski) naginali język swój do naukowych swych pojęć, tworząc neologizmy ¹⁾; spotkamy i archaizmy u nich. Jeśli się przytem uwzględni zamiłowanie poety do używania archaicznych wyrazów już od najmłodszych lat, to ilość ich nas nie zadziwi.

Pokażną dalej liczbę posiadają ich pisma młodzieńcze poety a to 76. (tom I. — 31, tom. II. — 45.). Tu powód ich używania będzie inny, a to lektura. Ojciec dał poecie okazałą bibliotekę, w której były i książki autorów z 18. w. i dawnych pisarzy (zob. Kallenbach „Z. Krasiński“ t. I.). Młody poeta przejmował się starą polszczyzną oraz przejmował wyrażenia 18. wieku (stąd w języku jego tyle słów, które Linde wymienia u pisarzy 18. stulecia); poza tem poeta, przedstawiając w młodzieńczych pismach dawno minione czasy, zapewne świadomie ku archaizowaniu język swój naginał, chcąc w ten sposób tło epoki, dawno zamierzchłej żywiej, barwniej przedstawić. Czynił to jednak na swój sposób, posuwając się czasem za daleko ²⁾. Używanie archaicznych wyrazów stało się przyzwyczajeniem, nałogiem poety (a do utrwalenia tej właściwości wpłynęło zapewne i usposobienie Krasińskiego, skłonne do poetyzowania życia a tak widoczne n. p. w „Nieboskiej“), to też mają je także, aczkolwiek w mniejszej liczbie, i poetyczne utwory, a to ok. 67. (użył ich w t. IV. — 6; w V. — 32; w VI. — 29. w wierszach). W poezyi zato są nader częste archaizmy w deklinacji i konjugacji. Używanie archaicznych wyrazów w poezyi jest czasem wynikiem licencji poetyckiej, czasem bez tego powodu. Oto garść przykładów z poezyi:

Lecz wrzkomo tylko -- na zewnątrz — bo skrycie...
(IV. 61.).

By ich *łacniej* pieśń zakłęta (IV. 342).
wieca — zaświeca (V. 57).

Jak posąg biały u *chłodnika* wchodu (VI. 101).

Gdy księżyc *wznidzie* — cały rozmieszany... (VI. 102).

¹⁾ Por. list Krasińsk. z 19/8 1849., zawarty w korespondencji z Cieszkowskim z wyd. prof. Kallenbacha t. II. 197. gdzie poeta pisze: „nie odpisałeś co to: *wywieźbienie*“? Ten wyraz to nowotwór Cieszkowskiego.

²⁾ Warto tu przypomnieć archaizowanie języka przez Sienkiewicza w „Trylogii“. Niezrównany mistrz słowa w każdym wypadku umiał zachować miarę i harmonię prawdziwie po homerycku epicką.

okrócićiele — czele (VI. 218)).

źrzenicach — błyskawicach (VI. 26).

spokoi (t. j. uspokaja) — ustroi (VI. 105).

schrony — korony (VI. 129).

rzádziciele — gnębiciele (VI. 211).

Spoju tych plemion sądne wszechrozdarcie (VI. 239).

Z świata starego *wybłyska* świat nowy (VI. 277).

beźmiernie — ciernie (V. 9).

Dziś *proroczy* polski naród (V. 16).

Bo kto sam się *bóstwi* w świecie (V. 59).

władną — żadną (V. 79).

iściźnie — ojczyźnie (V. 80).

W *myślne* Niemców skutę pęta (V. 154). i t. d.

Widzimy z cytatów, że większa część ich dla licencji poetyckiej jest użyta; obok niej jednak jest i zwyczaj poety widoczny, tam gdzie licentia poetica arch. wyrazu nie wymaga n. p.:

Jak posąg biały u *chłodnika* wchodu...

By ich *tacniej* pieśń zakłęta i t. d.

W ten sposób przedstawia się nam sprawa wyrazów archaicznych. Niżej załączam ich słownik (w rozumieniu wyżej zaznaczonem). ¹⁾

A. ²⁾

abszyt = list uwalniający, wo- aże = aż II. 397.

góle uwolnienie ze służby.

I. 412. (z niem).

¹⁾ Posługiwałem się słownikiem jęz. polsk. Lindego wyd. z 1854 Lwów, oraz warsz. Karłowicza, Kryńskiego, Niedźwiedzkiego.

Skróty: Ld. — słownik Lindego.

K. — słownik Karłowicza i tow.

Cz. — oznacza, iż dany wyraz objaśnił prof. Czubek w jubil. wyd. pism poety.

Kall. — oznacza, iż dany wyraz objaśnił prof. Kallenbach w „Listach do Cieszk.” wyd. jubil.

Obok wyrazu podaję tom pism poety (jubil. wyd.) lub listów; listy oznaczone są przez literę L.

Dla ścisłości podaję wiek, pod którym Linde lub Karłowicz dany wyraz wymieniają. Znaczenie wyrazów podaję według rozumienia poety; gdzie trudno było rozstrzygnąć, podaję znaczenie za Lindem lub Karłowiczem.

²⁾ Gwiazdka obok wyrazu oznacza, iż dany wyraz już w Cz. I. mego studyum podałem jeno pod innym tomem i stroną pism poety.

B.

- bezimiennik = bezimienny autor. bezspokojny VII. 108. V. 241
L. II. 281. (Ld. 18 w.) (Ld.)
- bezkorzystny II. 211. (Ld.) biesiadniczy = biesiadny II. 423.
- * bezmierny V. 263. VII. 60. (Ld. 16 w.) (Ld. 16 w.)
- beźmiłosierny V. 299. (Ld.) 466. 501. [z rusk.] (Ld. 17 w.)
- * beźmoc = niemoc VII. 54. bład = bładzenie (Kall.) I. 385.
122. L. I. 269. L. II. 248. (Ld.) 401. II. 464. 507. (Ld. 16 w.)
- beźmocnie L. I. 220. (Ld. 16 w.) bładnik = obłąkanie L. II. 45.
(Ld. 17 w.)
- beźnamiętnie L. I. 122/123. (Ld.) (Ld. 17 w.)
- beźpieniężny = nie mający pie- bogomodłca = pobożny II. 503.
niędzy L. II. 14 (Ld.) (Ld. 16 w.)
- beźprzestannie VII. 162. (Ld. bóstwić się = bogiem się robić
17. w.) VII. 77. (Ld. 17 w.)
- * beźrozumny VII. 31. (Ld. 16 w.)

C.

- całki = cały II. 486. 493. V. cieniść = ocieniać I. 11. (Ld.)
237. 240. 315. VII. 16. 28. 122. cieplice = ciepłe, połudn. kraje
chorobny = chorobliwy, cho- (Kall.) II. 463. (Ld. 16 w.)
robowy VII. 163. L. I. 96. L. II. cierpiętność = stan podle-
217. (Ld.) gający cierpieniu L. II. 273.
(Ld. 17 w.)
- chrobry = dzielny VII. 127. (Ld. 17 w.)
- chuć = chęć VII. 390. cząstkowy = drobny, mały II. 90.
(Ld. 18 w.)
- chyba = wåtpliwość L. I. 262. (Ld. 18 w.)
L. II. 146. (Ld. 16 w. podaje
inne znaczenie.)

D.

- dają się = oddają się, powie- dorwać się = dojsć L. I. 15.
rzam się L. I. 17. (Ld. 16 w.) (Ld. 16 w.)
- dłutować = dłutem urobić VII. dotkliwy = namacalny VII. 53.
121. (Ld. 18 w.) (Ld. 16 w.)
- dłużnik = wierzyciel I. 176. drapieźnica (fem. od drapieźnik)
(Ld. 16 w.) L. II. 382. (Ld. 16 w.)
- dojmować = przejmować do dusznie = duchowo VII. 77.
żywa I. 288. (Ld. 17 w.) duszny = duchowy VII. 64.
- domiar = nadmiar II. 435. (Ld. L. I. 209.
17 w.)

G.

- gieźleczo = koszulka (Kall.) II. 513. godziciel = ten co godzić umie VII. 136. (Ld. 18 w.)
 gwizdzenie = gwizdanie dłuższe II. 506. (Ld. 18 w.)

H.

- hapanka = zmykanie, porywanie I. 399. (Ld.)

I.

- igra = igraszka VII. 114. L. II. 157. iścić = ziszczać L. II. 337.
 istność = istota (u poety istnie- * iścizna = istota VII. 11. 87.
 nie) VII. 82. 274. (Ld. 17 w.)
 istny = istotny; istnie = istotnie iżali = czy II. 546. V. 214.
 V. 92. VII. 36. 404. L. II. 83. iże = że II. 492. 494. 519.
 (Ld. 16 w.)

J.

- jarzmić = ujarzmiąć L. II. 112. (Ld.) jednoplemienny VII. 118. (Ld.)
 * jednorodny = jedyny VII. 144.
 jarmiony = ujarzmiony VII. 81. (Ld. 16 w.)
 (Ld.)
 jaśń = jasność (Kall.) V. 246.
 285. VII. 393. L. I. 61. (Ld. 16 w.)

K.

- karm = pokarm L. I. 21. (K.) kwapić się = spieszyć VII. 128.

L.

- lekce—ważyć (rozdzielnie pisa- lipiec = miód lipcowy I. 374.
 ne) II. 281. lśknić się = lśnić I. 17. (K. 18 w.)

Ł.

- łącznia = spójnia, złączenie VII. 37. 48. (Ld. 18 w.)

M.

- mnożny = liczny II. 500 (Ld. 18 w.) * myślny = myślowy L. II. 282. (Ld. 18 w.)
 mnóstwo = tłum ludzi VII. 273. 403. (Ld. 16 w.)

N.

- nadoba = nadobność L. II. 271. (Ld. 18 w.) niemocny = słaby VII. 165. (Ld. 16 w.)
 nadzwyczajny = niezwykły L. I. 230. (Ld. 18 w.) niemogę = jestem chory II. 524. (Ld. 16 w.)
 napaść = natrafić II. 386. (K. 17 w.) niepomiarkowanie = nieumiarowanie L. II. 112.
 następowy = z porządku rzeczy następujący L. I. 47. (Ld.) niepotrzeba = rzecz niepotrzebna L. I. 255. (K. 18 w.)
 nasyt = sytość L. II. 230. (Ld.) nieprzemienny = niezmienny się VII. 31. (K. 16 w.)
 nicestwo = nicość VII. 138. (Ld. 18 w.) nieprzytomność = nieobecność II. 18.
 nieborodny = rodem z nieba [Cz.] V. 345. (Ld.) nieradny = nieporadny L. II. 114 (K. 18 w.)
 niebycie = niebytność L. II. 133. (K. 16 w.) nietrefiony = niefryzowany II. 438.
 niebyt L. I. 18. (Ld.) nosiciel = ten co nosi L. II. 68. (K. 16 w.)
 niedbały = nie dbający II. 364. (Ld.) nurzyć się = zanurzać się II. 461. (K. 18 w.)
 niedołączność = niedołączenie VII. 112. (K. 17 w.) nurzyć = zanurzać I. 64.
 niedotkliwy = niedotykalny V. 233. (K. 16 w.)

O.

- obląkiwać się = mylić się VII. 114. (K. 18 w.) odzielenić się = zazielenić się na nowo I. 239. (K. 18 w.)
 odjąć się czemu = uwolnić się od czego L. I. 32. (K. 16 w.) ohyda od ludzi = wstręt do ludzi L. II. 294. (K. 16 w.)
 odnowa = wznowienie L. II. 145. (Ld. 18 w.) olśnąć = oślepnąć V. 227. (K. 16 w.)
 odpętać = z pęt wyzwolić V. 284. (Ld. 18 w.) osłabłe (mi jest) = słabo (mi jest) L. II. 17. (Ld. 18 w.)

- odpoczynienie = odpoczynek L. II. 46. (K.) osobnik = jednostka VII. 105. (Ld. 16 w.)
 odpór = opór I. 81. (K. 16 w.) one = owe II. 438.
 odsadzić się = oddalić się, odjechać L. II. 153. (K. 16 w.) ostrążyć = obwarować, zabezpieczyć VII. 125. (Ld. 18 w.)
 odstały = odłączony VII. 42. oświata = oświetlenie II. 435. (K. 16 w.) L. I. 217. (Ld. 16 w.)
 odstrychać się = odstręczać VII. 373. (K. 16 w.) otworzysty = otwarty II. 410. 423. 467. (Ld. 16 w.)
 odwetowanie = odwet VII. 392. ożywny = ożywczy I. 244. (K. 16 w.) (Ld. 18 w.)

P.

- pełnia = pełń, pełność VII. 73. proroczyć = wróżyć L. I. 263. (Ld. 16 w.) (K. 17 w.)
 pierścienny = w pierścieniu ułożony V. 325. (Ld. 16 w.) przebieg = przebiegłość V. 346. (Ld. 17 w.)
 pierworód = zaród L. II. 129. (Ld. 18 w.) przeczyć = zaprzeczać L. I. 67. (Ld. 18 w.)
 płomienić się = płonąć V. 216. (K. 18 w.) przehuczać = czas na huczeniu spędzić, z łukiem przepływać [Cz.] V. 299. (Ld. 17 w.)
 płynienie (rzech. od płynąć) VII. 125. (K.) przeklęstwo I. 392. (Ld.)
 pobłysk = przebłysk L. II. 281. (Ld. 18 w.) przeklęstwo II. 8. 19. (Ld.)
 pobocznica = rzecz poboczna L. I. 12. (Ld. 17 w.) przełożenie = przedłożenie I. 206. (Ld.)
 podołać = zdołać V. 346. (K. 16 w.) przemig = mignięcie VII. 15. (Ld.)
 podrywam się = zrywam się L. I. 45. (Ld. 17 w.) przemienialny = zdolny przemieniać się VII. 41. (Ld. 17 w.)
 podspodni = pod spodem będący, ukryty L. II. 252. (K. 16 w.) przenośnik = ten (to) co przynosi VII. 164. (Ld. 18 w.)
 polatywać = latać V. 315. (K. 17 w.) przeprowadziciel = ten co przeprowadza VII. 164. (Ld. K. 18 w.)
 połowica = połowa VII. 275. (K. 17 w.) przerodziny = przemiana VII. 280. (K. 18 w.)
 półokrąg = półkole V. 293. (Ld. 18 w.) prześlepić = przeoczyć VII. 108. (Ld. 18 w.)
 przewalczyć = dość nawalczyć

- porównać = zrównać V. 294.
(K. 16 w.)
porównanie = zrównanie L. I.
45. (K. 16 w.)
postawa = postać I. 182.
postępny = postępujący VII.
59. (Ld. 18 w.)
postronny = sąsiedni VII. 92.
pośredniczy = pośredni VII.
161. (Ld. 18 w.)
powietrzokrąg = atmosfera,
przestrzeń pow. V. 277. L. I.
103. L. II. 330. (K. 18 w.)
półwtora = półtora L. I. 132.
się VII. 79. (Ld. 17 w.)
przewładnie = wszechwładnie
VII. 82. (Ld. 18 w.)
przodkować = przodować,
przewyższać L. I. 34. (Ld.
17 w.)
przykaz = przykazanie (z ros.)
VII. 111. (Ld. 18 w.)
przyrodzono = naturalnie VII.
34. (Ld. 16 w.)
przytomność = obecność V. 99.
przywoźny = przywieziony (?)
L. II. 276. (Ld. 17 w.)

R.

- rękodzielnia = pracownia rękodzielnicza V. 331. (Ld. 18 w.)
roślinienie = rośnięcie VII. 394.
L. I. 269. L. II. 309. (K. 18 w.)
* rozbłysnąć = tu i ówdzie
błyskać V. 301. (K. 16 w.)
rozdłużyć = wydłużyć V. 318.
(Ld. 16 w.)
rozdłużający się V. 225.
rozgorgolić = narzekać L. II.
260. (Ld. 16 w.)
rozjemstwo = rozejm, pośrednictwo L. II. 209/210. (Ld. 18 w.)
rozpad = rozpadnięcie V. 245.
330. L. II. 10. 173. (Ld. 17 w.)
rozpoznać = dokładnie poznać
VII. 79. (Ld.)
rozprawiacz = dysputujący L. I.
218. (Ld. 18 w.)
rozprysnąć coś = sprawić, że
się coś rozpryskuje I. 362.
(Ld. 18 w.)
rozstrzyg = rozstrzygnięcie L. II.
162. 221. 291. (Ld. 17 w.)
rozwichrzyć = zawichrzenie
wzbudzić L. II. 113. (Ld. 16 w.)
różnopióry I. 138. (Ld. 18 w.)
rządiciel = rządzący, przywódca L. II. 187. (Ld. 16 w.)
rzutnia = rzut L. I. 245. (Ld. 18 w.)

S.

- samodzierstwo VII. 120. (Ld. 18 w.)
* schrona = ochrona L. II. 229. (Ld. 18. w.)
spotężniony = spotęgowany
VII. 61. (Ld. 17. w.)
* spój = sojusz, spojenie VII. 383. (Ld. 18. w.)

- sępić się = zasępić I. 43. (Ld. 18. w.)
 skrewniać się = w pokrewieństwo wchodzić L. II. 263. (Ld. 16 w.)
 smug = smuga II. 456. (Ld. 17. w.)
 spokoić = uspokajać II. 413. V. 235. VII. 145. L. I. 272. (Ld. 16. w.)
 sposobny = zdolny do czego L. I. 24. (Ld. 18. w.)
 spotężnion = wzmożony na siłach L. II. 104. (Ld. 17. w.)
 spóźnić = opóźnić L. II. 202. (Ld. 17. w.)
 statek = powaga V. 299. VII. 280.
 statki = naczynia I. 300.
 stawiać coś = przedstawiać I. 228. (Ld.)
 strój = ustrój VII. 273. (Ld. 16. w.)
 strug = strumień I. 139. (Ld. 16 w.)
 szczerb = szczerba II. 9. (Ld.)

Ś.

- * świetnieć = błyszczeć I. 140. 166. II. 504. (Ld. 18 w.)
 świętoszek = pobożniś V. 346. (Ld. 17 w.)

T.

- trafunek = zdarzenie VII. 35.
 tyło = tylko II. 448. 453. V. 297. (Ld. 17 w.)

U.

- ułacniać = ułatwiać VII. 164. (Ld. 16 w.)
 um = twórcza wyobraźnia VII. 115. (Ld. 18 w.)
 upad = upadek VII. 280. (Ld. 16 w.)
 upowszechnić = rozpowszechnić VII. 137. (Ld. 18 w.)
 uprawowicony = uprawniony L. II. 356. (Ld. 15 w.)
 urodzinny = urodzinowy L. II. 339. (Ld.)
 * uskąpić = poskąpić V. 196. (Ld. 18 w.)
 uspołecznienie = społeczność VII. 81. (Ld.)
 usprawiedliwiciel VII. 31 (Ld. 16 w.)
 uszczęścić = uszczęśliwić L. II. 264. (Ld.)
 utaić = zataić II. 478. (Ld. 16 w.)

W.

- wezglowie = II. 437.
- wędownik pustyni = ten co przez pustynię wędruje II. 246. (Ld. 18 w. nie zna jednak tej składni.)
- wiązać do czego = przywiązywać II. 168. (Ld. 18 w.)
- wiedzący siebie = świadomy siebie VII. 74. (Ld.)
- wieloliczny = bardzo liczny VII. 78. (Ld. 18 w.)
- wielostronny L. II. 84. (Ld.)
- wjarzmić się = poddać się jarzmu VII. 126. (Ld. 16 w.)
- wlew = wnিকnienie (duchem) V. 328. (Ld.)
- * władny = władczy, władający V. 331. L. II. 163. (Ld. 16 w.)
- wnurzyć = wgłębić L. II. 293. (Ld. 16 w.)
- wolnie = z własnej woli VII. 64. (Ld. 16 w.)
- wrzkomy VII. 119.
- wszystek = cały L. I. 13.
- wszystkość = całość V. 338. (Ld. 17 w.)
- wystawiać = przedstawiać VII. 129.
- wzwiady = wywiady L. II. 295. (Ld. 16 w.)
- * wybłyskać = poczynać błyszczeć V. 314. (Ld. 16 w.)
- wybłysnąć = zabłysnąć V. 286. (Ld. 16 w.)
- wyczyścić się = wyzwolić się i t. p. w znac. duchowem VII. 141. (Ld.)
- wygluzować = usunąć [Cz.] V. 334. (Ld. 18 w.)
- wygórować = zapanować II. 470. (Ld. 18. podobne znaczn.)
- wyjarzmić = z jarzma uwolnić V. 309. (Ld. 18 w.)
- wyjeżać się = jeżyć się V. 312. (Ld.)
- wyklamać = wymyślić kłamstwo V. 258. (Ld. 16 w.)
- wymiarkować = pojąć VII. 103. L. II. 75. 90. (Ld.)
- wymus = wymuszoność; wymuszenie VII. 21. (Ld. 18 w.)
- wymyślny = twórczy; wymyślony L. II. 282. (Ld. 16 w.)
- wynieść do góry = wznieść do góry I. 172. II. 127. 509. (Ld. 16 w.)
- wyniesiony = wzniesiony V. 323. (Ld. 16 w.)
- wypadek = wynik II. 106. (Ld. 18 w.)
- wypracowuję się pracą wyrobić w sobie (w znaczeniu duchowem). VII. 69. 77. 85. (Ld. 18 w.)
- wyrób = to co się pracą wyrobiło (w znac. duchowem u poety). VII. 69. L. II. 216. 331. (Ld.)
- wytlumaczyć = przetłumaczyć L. II. 60. (Ld.)
- wywierać się = wdzierać się VII. 101. (Ld. 17 w.)
- wywarty ku czemu = skierowany, zwrócony ku czemu... VII. 395. (Ld. zna nieco odmienne znaczn.)

Z.

- zadumienie = zdumienie II. 371. Ld. 18 w.
- zadziwiony = zdziwiony II. 380. (Ld.)
- zagajać się = goić się (częstotl.) L. II. 222. (Ld. 16 w.)
- zagnić się = zasiedzieć się L. II. 130. (Ld. 17. w. podaje jeno dosłowne znaczenie).
- zagrażać się = pograżać się I. 326. (Ld. 16 w.)
- zagrzęznąć = ugrzęznąć, utkwić L. I. 35. (Ld. 18 w.)
- zaguba = zguba I. 101 113. (Ld. 16 w.)
- zakalać się = kręgiem, kołem otaczać VII. 10. (Ld.)
- zakręzać się nad czym = kręgiem dokoła otaczać II. 511. 515. (Ld. zna bez „się“).
- zamglewać = mgłą przesłaniać I. 240. 280. V. 296. (Ld. 16 w.)
- zamierzchać = zmierzchem się przyoblekać V. 317. (Ld. 18 w.)
- zanękany = znękany L. I. 171. L. II. 45. 281 (Ld.)
- zapładzać się = zapładniać VII. 85. (Ld. 18 w.)
- zapotrzebować L. I. 267. L. II. 224. (Ld.)
- zasięgający = sięgający I. 399. (Ld. 17 w.)
- zatraciciel = niszczyciel VII. 126. L. II. 238. (Ld. 16 w.)
- zatrzymać = wstrzymać (o bi-twie) II. 207. (Ld. 16 w.)
- zawdzięczyć za co = odwdzięczyć się za co I. 219. (Ld. 18 w. zna jeno z inną składnią, bo z genet.).
- zawidzić = zazdrościć L. II. 259. (Ld. 16 w.)
- zbiedować się = narzekać; biedę znosić L. II. 119. (Ld. 16. w.)
- zbór = zebranie V. 348. (Ld. 16 w.)
- zemgłały = zemdlony I. 149. (Ld. zna zemgłeć).
- zemgłeć = zemdleć I. 197. (Ld.)
- zemglony = zemdlony I. 149. (Ld. zna zemgłeć).
- zgniłość VII. 65. (Ld. 18 w.)
- zjaw = zjawienie, objawienie VII. 394. (Ld.)
- zlew = zlanie się VII. 95. 97. L. II. 26. (Ld.)
- złostka = złość mała (zdrobn.) L. II. 346. (Ld.)
- złudzić = oszukać II. 169. (Ld.)
- zniszczyciel = ten co niszczy L. II. 70. (Ld.)
- zwieść [wałkę] = stoczyć I. 237. (Ld. 16 w.)
- zwlekać = odwlekać II. 244. (Ld. 17 w.)
- zwozczyk = dorożkarz (z ros.) V. 105. (Ld. 18 w.)
- źrenica = żrenica II. 399. 535. [b. częste u poety].
- żołdować = za żołd służyć; służyć II. 467. (Ld. 17 w.)

VIII. Gwara.

Wyrazy, objęte tą nazwą tu oraz w Cz. I., są gwarą ludową, miejską lub też wyrazami, używanymi jedynie w potocznym, codziennym (nigdy zaś w poetycznym) języku. Do gwary zaliczam też zdrobnienia, częste dość u poety, a przez lud chętnie używane; możliwe jednak, że te zdrobnienia właściwe są także sferze, z której poeta pochodził (arystokratycznej, przez co wyrazy zyskują na miękkości i delikatności).

Oto tabelka użytych tego rodzaju wyrazów w: ¹⁾

T. I.	—	2
T. II.	—	10
T. III.	—	19
T. IV.	—	19
T. V.	—	8
T. VI.	.	13
T. VII.	—	4
L.	—	36 (18+18)

111 razem.

Z powyższej tabelki (i na podstawie ułożonego słownika) widzimy, że w prozie użył poeta wyrazów gwarowych 95 razy, w poezji 16, z tego zaś (w wierszach) aż 14 razy dla rymu lub rytmu. Wyliczam przykłady:

W koło błyskawice —

Z światła cepy i *kłonice*... (V. 47.)

Moskiewskie *mamidła*,

Obietnice, sidła... (V. 33.)

Czemuż tak długo *mitrężycie* z niemi? (V. 181.)

O, my bardzo biedni, marni —

O, my nędzni — *szlamazarni*.. (V. 156.)

Kto się nie pytał jej listeczków *cieńkich*,

Tak czerwoniutkich i tak *bieluteńkich*... (VI. 192.)

gdzieści — boleści (VI. 241/242)

... mnie tylko *hydziło*...

... co mi w sercu biło... (VI. 102)

W *kawałeczeczkach* po przestrzeniach świata... (VI. 192)

¹⁾ Z obliczenia opuściłem wyrazy: *któren*, *każden*, *trza* jako zbyt częste, aczkolwiek używane obok *który*, *każdy*, *trzeba*.

Co ja widzę w przeczuć *mroczy*,
Ty to ujrysz na tve oczy — (VI. 233)

— a żyli w *zamroczy*,
— rosa wyżre oczy — (VI. 264)

I ten nawet ten *maleńki*,
Co nad wodą *srebniuteńki* (VI. 141)

— *styrany* — znękany (VI. 194)

I zdziergnięte zdziergiem złotem (VI. 145)
żagieleczek — *aniółeczek* (VI. 141)

Przez takie wyrazy wzbogaca poeta język literacki, tem bardziej, o ile są one trafnie dobrane, lub o ile nastrój czy treść wiersza ich wymaga. Tak zaś w tym wypadku jest przeważnie u poety.

Podobnież dla artystycznych względów używa Krasiński gwary w powieściach i prozie poetyckiej (n. p. w „Nieboskiej“ w scenach ludowych.)

Inne pobudki kierowały nim w listach. Tu już żadne artystyczne względy nie odgrywały roli; poeta pisał jak mówił lub jak mu było w danej chwili dogodniej myśl swą wyrazić, nie krępując się w doborze wyrażen. To te używał (ale tylko w listach) i takich wyrazów, które są możliwe tylko w potocznym języku, no i w listach do przyjaciela, nigdy zaś w poezji, jak n. p.: *wpyskobranie*, *szuja*, *szelma*, *kiep* i t. d. Podobnież praktyczny jest powód używania w listach zdrobnień (lub też i zwyczaj, o którym wspomniałem.) Niżej dołączam słownik:

bajtała = ciężko myślący L. I. 144.

bieluteńko L. I. 215.

bzik = głupiec L. II. 67.

bundziuczność = nadętość L. II. 390.

cacanka = zabawka L. I. 220. 249.

chyrlać = chorować L. II. 49.

córułka L. I. 242.

doma = w domu II. 436. 495. VII. 12. L. II. 339.

dziełeczko (od dzieło) L. II. 282.

dziewoja I. 373.

fatałyszki = fraszki, głupstwa L. I. 144.

gałgan = łotr L. II. 79.

harmider = gwar, hałas, zamieszanie L. I. 249.

inakszy = inny II. 436, 534.

- insi = inni II. 357.
 kiep = głupiec L. I. 138.
 kłabczek (od kłęb) = kulka (?) L. I. 124.
 kretyn = podły L. I. 251.
 malenieczki L. I. 226.
 mierniuteńki VII. 123.
 mitręga = znużenie, fatyga i t. p. L. I. 215.
 nabazgrać — napisać lichy L. II. 313.
 obzierać = oglądać II. 413. V. 209.
 ozdowieć = wyzdrowieć II. 242.
 ozwało się = odezwało się I. 115.
 papla = dużo mówiący L. II. 121.
 paplarstwo = czcze gadanie V. 336. L. I. 19.
 paskustwo = coś szpetnego L. I. 222.
 poczwara = potwór V. 252.
 podlec = podły VII. 278.
 potwóra = potwór I. 290. (używany już w 17 w.)
 przybylec = przybysz II. 469.
 raniutenczko = bardzo rano L. I. 150.
 rozhuzdany = rozkiełznany II. 400. 457. 540. VII. 278.
 L. II. 89.
 rozczuchrany = z włosem wzburzonem II. 418. 458.
 ścieżeczka V. 252. 313.
 statki = naczynia I. 300.
 szkaradziejstwo L. II. 43.
 szelma = łotr L. I. 193.
 szuja = łotr L. II. 60.
 sztrof = grzywna L. II. 251. [używany w starop.]
 takóż = także (z rusk.) II. 522. VII. 101.
 tetryczeń L. II. 8.
 trapić się = smuć się L. II. 411.
 troszczeczkę L. II. 337. 341.
 wpyskobranie L. I. 223.
 zabyć = zapomnieć (z rusk.) II. 502.
 zdrowiusieńki L. II. 214.
 zdrowiusienieńki L. II. 116.
 zdrowiusieneńki L. II. 308.
 zupełniusieńko L. II. 244.
 żadniuteńki L. II. 367.¹⁾

¹⁾ Ponieważ na najważniejszą część niniejszego studium o nowotworach i autorstwie „Małgorzaty z Zembocina“ brakło miejsca, przeto dokonanie odkładam do następnego sprawozdania lub fachowego pisma.

Errata.

W cz. I. mej pracy popelnilem szereg niedokladnoŝci, ktore niniejszem prostuje. Oto w slowniku nowotworow znalazly sie i takie wyrazy, ktore (wedlug klasyfikacji ich, uzytej w cz. II,) powinny byc w slowniku archaizmow. Sa one nastepujace: ¹⁾

bezymiar (Ld. 18 w.) bezmiernie (Ld. 16 w.) bezmoc (Ld.) beznadziejny (Ld.) bezosobisty (Ld.) bezplodnie (Ld.) bezrozum (Ld. 18 w.) bezrozumny (Ld. 17 w.) bezslowny (Ld. 18 w.) bezwolny (Ld. 18 w.) chorobny (Ld.) cytrynny (Ld.) dmuch (Ld. 18 w.) hydny (Ld.) iscizna (Ld. 17 w.) jasnica (Ld. 16 w.) jednorodny (Ld. 16 w.) klamny (Ld. 17 w.) krasopani (Ld.) myslny (Ld. 18 w.) nadsmiertelny (Ld. 18 w.) natchniety (Ld. 18 w.) oczepiac (K. 17 w.) odkup (Ld. 18 w.) pelnosc (Ld. 18 w.) piorunny (Ld. 17 w.) plynny (Ld. 18 w.) plywacz (Ld. 17 w.) pogrzebny (Ld. 17 w.) postepny (Ld. 18 w.) powal (Ld. 18 w.) proroczyc (Ld. 17 w.) przecie (Ld. 18 w.) przeplynnny (Ld. 18 w.) przestep (Ld. 16 w.) przestrzal (Ld. 16 w.) rozdzielny (Ld. 17 w.) rozdzwonic (Ld.) rozniemodz (Ld. 16 w.) rozpromieniac (Ld. 17 w.) rozskrzydliec (Ld.) rozzielenic (Ld. 16 w.) spokoic (Ld. 16 w.) schrona (Ld. 18 w.) sepnny (Ld. 18 w.) spoj (Ld. 18 w.) swietniec (Ld. 18 w.) toczny (Ld. 16 w.) trupiec (Ld. 17 w.) uniesmier-telnic (Ld. 18 w.) uroczny (Ld. 17 w.) uskapić (Ld. 18 w.) widny (Ld. 18 w.) widomosc (Ld. 16 w.) wnecic sie (Ld. 16 w.) wyjeczyc (Ld. 18 w.) wyroic sie (Ld. 17 w.) wyroczny (Ld. 17 w.) wysrebrzyc (Ld.) zadragnienie (Ld. 18 w.) zarada (Ld. 18 w.) zgonny (Ld. 18 w.) zgryzotny (Ld. 18 w.) zgrzytny (Ld. 18 w.)

Zauwazyłem tez blad druk. na str. 16. w. 13. z gory, ma byc: *zagieleczek* VI. 141.

Przy sposobnoscii zaznaczam, ze tabelki statystyczne ukladalem z uwzględnieniem niniejszego sprostowania.

¹⁾ Tomu ani strony nie podaje juz tu ponownie, oznaczam jeno wiek za Lindem, o ile jest podany przez niego.

CZĘŚĆ URZĘDOWA.

I. Skład grona nauczycielskiego przy końcu roku szkolnego 1913.

A) Dla nauki przedmiotów obowiązkowych.

1. **Staromiejski Józef**, dyrektor VI. rangi, zastępca przewodniczącego c. k. Rady Szkolnej okręgowej, członek Rady miejskiej, delegat Rady miejskiej do Wydziału Szkoły przemysłowej uzupełniającej, prezes Towarzystwa kolonii wakacyjnej dla uczniów drohobyckiego gimnazjum, nie pełnił z powodu choroby obowiązków od 1. stycznia 1913.
2. **Dr. Biegeleisen Henryk**, profesor, przydzielony do filii c. k. gimnazjum akademickiego we Lwowie.
3. **Dr. Birczak Włodzimierz**, profesor, zawiadowca biblioteki ruskiej dla młodzieży, prefekt bursy św. „Jana Chrzciciela“, uczył języka ruskiego w kl. Icd., IIac. i od kl. III.—VIII. — 16 godzin tygodniowo; nadto od 14. kwietnia języka ruskiego w kl. Iab., IIb. — 18 godzin tygodniowo.
4. **Braszka Józef**, nauczyciel, zawiadowca biblioteki polskiej dla młodzieży, gospodarz kl. IVb., uczył języka polskiego w kl. Vab., VII., języka łacińskiego w kl. IVb. — 15 godzin tygodniowo.
5. **Brodnicki Alfred**, nauczyciel, zawiadowca biblioteki nauczycielskiej, gospodarz kl. IVc., uczył języka polskiego w kl. VIa., VIIIab., języka łacińskiego w kl. IVc. — 17 godzin tygodniowo.
6. **Chrzastowski Franciszek**, profesor VIII. rangi, zawiadowca gabinetu rysunkowego, prefekt bursy im. „Adama Mickiewicza“, uczył rysunków w kl. od I.—VIII. 28 godzin tygodniowo.
7. **Jedliński Tomasz**, profesor, od 1. stycznia 1913. kierownik zakładu, pomocnik dyrektora w czynnościach kancelaryjnych, zawiadowca czasopism gimnaz., gospodarz klasy VII., uczył w I. półroczu języka łacińskiego w kl. VII.,

- języka greckiego w kl. VIa., VII., kaligrafii w kl. Iab. — 16 godzin tygodniowo ; w II. półroczu języka łacińskiego w kl. VII., języka greckiego w kl. VIa. — 10 godzin tygodniowo.
8. **Karwowski Stanisław**, nauczyciel gimnastyki, uczył gimnastyki w kl. Icd., IIab., IVab. i od V.—VIII. — 26 godzin tygodniowo.
 9. **Ks. Kmit Polieukt**, profesor VII. rangi, tyt. Radca bisk. Konsystorza gr.-kat. w Przemyślu, egzaminator synod., uczył religii gr.-kat. od kl. I.—VIII. — 16 godzin tygodniowo.
 10. **Kowalczyk Józef**, nauczyciel, gospodarz kl. VIIIb., uczył w I. półroczu języka łacińskiego w kl. VIIIb., języka greckiego w kl. Vb., VIIIb., kaligrafii w kl. Id. — 16 godzin tygodniowo ; nadto w II. półroczu języka greckiego w kl. VII. — 20 godzin tygodniowo.
 11. **Mydlarz Jan**, nauczyciel, gospodarz kl. Vb., uczył języka polskiego w kl. Ib., IVa., języka łacińskiego w kl. Ib., Vb. — 18 godzin tygodniowo.
 12. **Niemców Jan**, profesor VIII. rangi, uczył matematyki w kl. IVb., Va., Vlab., VIIIa., fizyki w kl. VIIIa. — w I. półroczu 17 godzin tygodniowo ; w II. półroczu (fizyka w VIII. klasie 4 godziny.) — 18 godzin tygodniowo.
 13. **Ogniewski Antoni**, nauczyciel, zawiadowca gabinetu historii naturalnej, uczył historii naturalnej w kl. Ibc., IIbc., IVab., Va, VIa. — 19 godzin tygodniowo.
 14. **Pytel Franciszek**, profesor, zawiadowca gabinetu geograficznego i obrazów, wiceprefekt bursy im. „Adama Mickiewicza“, uczył historii w IVa., Va., VIa., VII., VIIIa., geografii w I. półroczu w kl. IVa., VIa., w II. półroczu w kl. IVa., Va. — 18 godzin tygodniowo.
 15. **Reis Zygmunt**, nauczyciel, uczył języka niemieckiego w kl. IVc., Va., Vlab. — 16 godzin tygodniowo.
 16. **Schabowski Józef**, nauczyciel, gospodarz kl. VIIIa., uczył języka łacińskiego w kl. VIIIa., języka greckiego w kl. IIIc., VIIIa. — 15 godzin tygodniowo.
 17. **Ks. Toczek Walenty**, profesor, katecheta, uczył religii rzym.-kat. od I.—VIII. — 16 godzin tygodniowo.

18. **Wróbel Józef**, nauczyciel, zawiadowca gabinetu fizycznego, uczył matematyki w kl. IVc.; Vb., VII., VIIIb., fizyki w kl. VII., VIIIb. — w I. półroczu 18 godzin tygodniowo; w II. półroczu (fizyka w VIII. klasie 4 godziny) — 19 godzin tygodniowo.
19. **Zamorski Franciszek**, nauczyciel, uczył języka polskiego w kl. IIIab., IVbc., VIb. — 15 godzin tygodniowo.
20. **Zassowski Adam**, profesor, zawiadowca biblioteki niemieckiej dla młodzieży, uczył języka niemieckiego w kl. Id., IIIc., IVa., VIIIa. — 17 godzin tygodniowo.
21. **Dr. Ziemiański Zygmunt**, nauczyciel, gospodarz kl. IIa., uczył języka łacińskiego w kl. IIa., języka greckiego w kl. VIb., propedeutyki filozof. w kl. VII., VIIIab. — 16 godzin tygodniowo.
22. **Bajer Józef**, egzaminowany zastępca nauczyciela, gospodarz klasy IIb., uczył historii w kl. IIa., IIIab., IVc. geografii w kl. IIabc., IIIab., IVc. — 20 godzin tygodniowo.
23. **Blatt Jakób**, zastępca nauczyciela, gospodarz klasy Va., uczył od 18. listopada 1912. języka polskiego w kl. Ic., IIb., języka łacińskiego w kl. Va., języka greckiego w kl. IVb. — 17 godzin tygodniowo.
24. **Frysztak Ludwik**, zastępca nauczyciela, gospodarz klasy VIa., uczył języka łacińskiego w kl. IIIa., VIa., języka greckiego w kl. IVa., historii w kl. Id. — 18 godzin tygodniowo; nadto od 14. kwietnia języka łacińskiego w klasie IIb. — 24 godziny tygodniowo.
25. **Goldberg Owadje**, zastępca nauczyciela, gospodarz klasy Ic., uczył języka łacińskiego w kl. Ic., języka niemieckiego w kl. IIac., IIIa. — 18 godzin tygodniowo.
26. **Hollender Henryk**, egzaminowany zastępca nauczyciela, gospodarz klasy IIIa., uczył matematyki w kl. Iab., IIab., IIIa., IVa., fizyki w kl. IIIa. — 20 godzin tygodniowo.
27. **Jampolier Adolf**, egzaminowany zastępca nauczyciela, gospodarz klasy Ib., uczył języka niemieckiego w kl. Ib., IIIb., Vb., VIIIb. — 17 godzin tygodniowo; nadto od 14. kwietnia języka niemieckiego w kl. Ic. — 22 godziny tygodniowo.

28. **Jaremko Stanisław**, egzaminowany zastępca nauczyciela, przydzielony do służby w prywatnym gimnazjum w Czortkowie.
29. **Dr. Koller Aleksander**, egzaminowany zastępca nauczyciela, gospodarz klasy IVa., uczył języka łacińskiego w kl. IVa., języka niemieckiego w kl. Ia., IVb., VII. — 19 godzin tygodniowo; nadto od 14. kwietnia języka niemieckiego w kl. IIb. — 23 godziny tygodniowo.
30. **Lifschütz Zygmunt**, zastępca nauczyciela, przydzielony do służby w prywatnej szkole gimnazjalno-realnej w Zaleszczykach.
31. **Dr. Margulies Baruch**, egzaminowany zastępca nauczyciela, uczył religii mojżeszowej od kl. I.—VIII. — 16 godzin tygodniowo.
32. **Milski Michał**, zastępca nauczyciela, przydzielony do służby w prywatnej szkole gimnazjalno-realnej w Zaleszczykach.
33. **Pawłowski Mieczysław**, zastępca nauczyciela, gospodarz klasy IIIc., uczył od 10. grudnia 1912. języka polskiego w kl. Ia., IIIc., języka łacińskiego w kl. IIIc. języka greckiego w kl. IIIb., historii w Ib. — 19 godzin tygodniowo.
34. **Pinkas Henryk**, zastępca nauczyciela, gospodarz kl. IIIb. uczył języka polskiego w kl. Id., języka łacińskiego w kl. IIIb., języka greckiego w kl. IVc., Va. — 18 godzin tygodniowo; nadto w II. półroczu kaligrafii w kl. Iab. — 20 godzin tygodniowo.
35. **Płaczek Kazimierz**, egzaminowany zastępca nauczyciela, zawiadowca orkiestry gimnazjalnej, uczył historii w kl. IIIc., IVb., Vb., VIb., VIIIb., geografii w I. półroczu w kl. IIIc., IVb., VIb., w II. półroczu w IIIc., IVb., Vb. — 19 godzin tygodniowo.
36. **Schleicher Joachim**, zastępca nauczyciela, gospodarz kl. VIb., uczył języka łacińskiego w kl. IIc., VIb., języka greckiego w kl. IIIa. — 17 godzin tygodniowo.
37. **Schneider Zygmunt**, egzaminowany zastępca nauczyciela, gospodarz kl. Id., uczył języka łacińskiego w kl. Id., historii naturalnej w kl. Iad., IIa., IVc., Vb., VIb. — 20 godzin tygodniowo.

38. **Szafarz Stanisław**, zastępca nauczyciela, gospodarz klasy IIc., uczył języka polskiego w kl. IIac., historii w kl. Iac., geografii w kl. Iad., matematyki w kl. IIc., kaligrafii w kl. Ic. — 20 godzin tygodniowo.
39. **Wojciechowski Julian**, egzaminowany zastępca nauczyciela gimnastyki, gospodarz klasy Ia., uczył języka łacińskiego w kl. Ia., historii w kl. IIbc., gimnastyki w klasie Iab., IIc., IIIabc., IVc. — 24 godziny tygodniowo.
40. **Żarnecki Władysław**, egzaminowany zastępca nauczyciela uczył geografii w kl. Ibc., matematyki w kl. Icd., IIIbc., fizyki w kl. IIIbc. — 20 godzin tygodniowo.

B) Nauczyciel pomocniczy.

1. **Lovell Robert**, asystent przy nauce rysunków. — 26 godzin tygodniowo.

C) Dla przedmiotów nadobowiązkowych.

1. **Chrzastowski Franciszek**, j. w., uczył geometrii wykreślnej w dwóch oddziałach — 4 godziny tygodniowo.
2. **Kwaśnik Stanisław**, nauczyciel szkoły wydziałowej, uczył śpiewu w dwóch oddziałach — 4 godziny tygodniowo.
3. **Płaczek Kazimierz**, j. w., uczył w I. półroczu historii kraju rodzinnego w kl. VIIIb. — 1 godzina tygodniowo.
4. **Pytel Franciszek**, j. w., uczył w I. półroczu historii kraju rodzinnego w kl. VII. i VIIIa. — 2 godziny tygodniowo, w II. półroczu w kl. VII. — 1 godzina tygodniowo.

Służba zakładu.

1. Stoffel Adam, terycan.
2. Buń Paweł, pomocnik terycana.
3. Szpak Stanisław, pomocnik terycana.

II. Zmiany w gronie nauczycielskiem i wiadomości osobiste.

A) Ubyli z zakładu:

1. **Dudek Stanisław**, egzaminowany zastępca nauczyciela, przeniesiony w tym samym charakterze do c. k. gimnazjum w Gorlicach rozp. RSk. z dnia 24. listopada 1912. L. 21.030.
2. **Dr. Koziółkowski Maryan**, nauczyciel, przeniesiony w tym samym charakterze do c. k. seminarium nauczycielskiego męskiego w Krakowie rozp. RSk. z dnia 30. września 1912. L. 11.972.
3. **Maciurak Mikołaj**, zastępca nauczyciela, przeniesiony w tym samym charakterze do c. k. gimnazjum z ruskim językiem wykładowym w Kołomyi rozp. RSk. z d. 16. kwietnia 1913. L. 6.107.
4. **Nawrocki Maryan**, egzaminowany zastępca nauczyciela gimnastyki, przeniesiony w tym samym charakterze do c. k. gimnazjum w Żółkwi rozp. RSk. z dnia 9. lipca 1912. L. 11.770.
5. **Dr. Schmieder Rachmiel**, egzaminowany zastępca nauczyciela, przeniesiony w tym samym charakterze do c. k. gimnazjum realnego w Łańcucie rozp. RSk. z dnia 21. września 1912. L. 17.022.

B) Przybyli do zakładu:

1. **Blatt Jakób**, kandydat stanu nauczycielskiego, mianowany zastępcą nauczyciela w tutejszym zakładzie rozp. RSk. z dnia 14. listopada 1912. L. 9.827; przysięgę służbową złożył dnia 18. listopada 1912.
2. **Lovell Robert**, kandydat stanu nauczycielskiego, mianowany asystentem przy nauce rysunków w tutejszym zakładzie rozp. RSk. z dnia 14. lipca 1912. L. 9.966.

3. **Mydlarz Jan**, nauczyciel, przeniesiony w tym samym charakterze z c. k. gimnazjum realnego w Łańcucie rozp. RSk. z dnia 21. września 1912. L. 16.933.
4. **Pawłowski Mieczysław**, zastępca nauczyciela, przeniesiony w tym samym charakterze z c. k. gimnazjum w Gorlicach rozp. RSk. z dnia 24. listopada 1912. L. 21.030.
5. **Wojciechowski Julian**, kandydat stanu nauczycielskiego, mianowany zastępcą nauczyciela w tutejszym zakładzie rozp. RSk. z dnia 28. sierpnia 1912. L. 9.331.; przy sięgę służbową złożył dnia 16. września 1912.

C) Urlopy:

1. **Jaremko Stanisław**, egzaminowany zastępca nauczyciela, otrzymał urlop bezpłatny celem pełnienia obowiązków nauczycielskich w prywatnem gimnazjum w Czortkowie rozp. RSk. z dnia 6. lipca 1912. L. 9.234.
2. **Jedliński Tomasz**, profesor, otrzymał niżenie przepisanej ilości godzin nauki tygodniowo na przeciąg II. półrocza 1913. rozp. RSk. z dnia 26. stycznia 1913. L.382.
3. **Ks. Kmit Polieukt**, profesor VII. rangi, i **Ks. Toczek Walenty**, profesor, otrzymali urlop na czas od 4. do 17. września 1912. celem wzięcia udziału w kongresie Eucharystycznym w Wiedniu rozp. RSk. z dnia 5. września 1912. L. 13.485.

D) Wiadomości osobiste:

1. **Dr. Biegeleisen Henryk**, profesor, przydzielony do filii c. k. gimnazjum akademickiego we Lwowie rozp. RSk. z dnia 22. lipca 1913. L. 11.843.
2. **Chrzastowski Franciszek**, profesor, otrzymał VIII. rangę służbową, począwszy od dnia 1. października 1912. rozp. J. E. Pana Ministra W. i O. z dnia 28. lipca 1912. L. 30.023. i Prezyd. RSk. z dnia 14. września 1912. L. 390.
3. **Jedliński Tomasz**, rzeczyw. naucz., zatwierdzony w zawodzie nauczycielskim, otrzymał tytuł c. k. profesora rozp. RSk. z dnia 13. września 1912. L. 15.329.
4. **Pytel Franciszek**, rzeczyw. naucz., zatwierdzony w zawodzie nauczycielskim, otrzymał tytuł c. k. profesora rozp. RSk. z dnia 13. września 1912. L. 15.333.

5. **Zassowski Adam**, profesor, otrzymał pierwszy dodatek pięcioletni, poczynwszy od dnia 1. grudnia 1912. rozp. RSk. 20. grudnia 1912. L. 19.317.
6. **Jedliński Tomasz**, profesor, mianowany kierownikiem zakładu na czas choroby dyrektora od dnia 1. stycznia 1913. rozp. RSk. z dnia 26. stycznia 1913. L. 382.

7. **Stoffel Adam**, terycyan, otrzymał pierwszy dodatek starszeństwa od dnia 1. października 1912. rozp. RSk. z dnia 12. grudnia 1912. L. 15.420.

III. Wykaz planu nauki.

Nauki poszczególnych przedmiotów udzielano według planu i instrukcyi c. k. Ministerstwa W. i O. z dnia 20. marca 1909. L. 11.662.; z dnia 6. lipca 1909. L. 24.587. i rozp. c. k. Rady szkolnej krajowej z dnia 2. sierpnia 1909. L. 44.242. i z dnia 4. marca 1910. L. 13.213. Nauka rysunków odręcznych była w klasach I.—IV. dla wszystkich uczniów obowiązkowa, a dla klas V.—VIII. względnie obowiązkowa; nauka gimnastyki obowiązywała uczniów z klas I.—VIII.; nauka języka ruskiego była względnie obowiązkowa we wszystkich klasach.

Sprawozdanie niniejsze zawiera tylko wykaz lektury z języków klasycznych, tudzież utworów polskich, ruskich i niemieckich, nie objętych wypisami, a czytanych w całości.

Język łaciński.

KLASA IIIabc., a) Cornelius Nepos: Agesilaus, Aristides, Cimon, Epaminondas, Miltiades, Pelopidas, Themistocles.

b) Q. Curtius Rufus: Młodość Aleksandra Wielkiego.

KLASA IVabc., C. Iul. Caesar: Comm. de bello Gallico lib. I. 1—29., II., III. — Prywat. lib. I. 30—54., VI.

KLASA Vab., a) C. Iul. Caesar: Comm. de bello Gallico lib. VII. 1—20., b) Publ. Ovidius: Metam. 1., 2., 3., 4., 5., 13., 18.; Fasti: 5., 6., 10.; Tristia: 3., 10.; c) T. Livius: lib. XXI. — Prywat. Livius: lib. I.

KLASA VIab., a) C. Sallustius: Bellum Iugurthinum; b) M. Tull. Cicero: In Catilinam I.; c) Publ. Vergilius: Ecl. I., V.; Georg.: Laudes Italiae, Laudes vitae rusticae; Aeneis lib. I. 1—222., II. — Prywat. Sallustius: De coniurat. Catil.

KLASA VII. a) Cicero: In Verrem IV. (de signis); b) Vergilius: Aeneis lib. VI.; c) C. Plinius: Epistulae selectae. — Prywat. Cicero: Pro Archia poeta.; Vergilius: Aeneis lib. IV.

KLASA VIIIab.; a) Publ. Corn. Tacitus: *Annales* lib. I. 1—72., XV. 38—45.; b) Horatius: *Carmin.* VIIIa. lib. I. 1., 3., 4., 5., 7., 8., 10., 14., 18., 21., 22., 25., 26., 31., 34., 36., 37.; II. 3., 10., 14., 16., 17.; III. 1., 2., 3., 4., 30.; IV. 3., 7., 12.—VIIIb. lib. I. 1., 3., 4., 6., 7., 8., 9., 10., 14., 18., 21., 22., 24., 26., 31., 34., 36., 37.; II. 2., 3., 6., 10., 13., 14., 16., 18.; III. 1., 2., 3., 4., 5., 6., 9., 13., 30.; IV. 2., 3., 7., 12.; *Epod.* 2., 7.; *Sat.* lib. I. 1.; *Epist.* lib. I. 1.

Język grecki.

KLASA Vab.; a) Xenoph. (według Chrestom. Fiderera): *Anab.* 1—7., 17.; *Cyrop.* 1., 2.; b) Homer: *Ilias* lib. I., III. — *Prywat.* Xenoph.: *Anab.* 3., 13.; Homer *Ilias* lib. II.

KLASA VIab., a) Homer: *Ilias* lib. VI., XVI., XVIII., XXII.; b) Herodot: lib. VII. (wyjątki). c) Plutarch: *Żywot Demostenesa*.

KLASA VII. a) Homer: *Odyssea* lib. I. 1—89., V., VI., VII., IX.; b) Demostenes: *Philip.* III. c) Platon: *Apologia*. — *Prywat.* Homer: *Odyssea* lib. VII.

KLASA VIIIab.; a) Platon: *Fedon*. b) Sofokles: *Elektra*. c) Homer: *Odyssea* lib. XV. i XVI.

Język polski.

KLASA Vab.; Zaznajomiono uczniów z rodzajami poezji i prozy, przyczem dla wyjaśnienia czytano ustępy, zawarte w wypisach. Obowiązkowo czytano w całości: „Pana Tadeusza“ i „Grażynę“ A. Mickiewicza; „Zemstę“ Al. Fredry. Pilniejsi uczniowie zdawali sprawę z lektury nadobowiązkowej, na którą się złożyły przedewszystkiem nowele i powieści Sienkiewicza.

KLASA VIab.; Zaznajomiono uczniów z historią literatury aż do końca XVIII. w., przyczem czytano dla wyjaśnienia wyjątki zawarte w wypisach. W całości czytano w szkole: Kochanowskiego „*Treny*“ i „*Odprawę posłów greckich*“. Jako prywatną lekturę obowiązkową czytali uczniowie: Sienkiewicza „*Trylogię*“; Paska „*Pamiętniki*“; Kraszewskiego „*Powrót do gniazda*“; Rzewuskiego „*Listopad*“; Krasińskiego „*Bajki*“, „*Monachomachia*“ i „*Satyry*“.

KLASA VII. Dzieje literatury polskiej do Słowackiego (wyłącznie). Oprócz ważniejszych wyjątków i całych utworów z wypisów (Cz. I. i II.) czytano w całości: Niemcewicza „Powrót pośła“; Felińskiego „Barbarę Radziwiłłównę“; Mickiewicza „Ballady“, „Konrad Wallenrod“, „Dziady“; Fredry „Śluby panieńskie“; Malczewskiego „Marya“.

KLASA VIIIab.; Dzieje literatury do końca wieku XIX. Oprócz wypisów cz. II. czytano w całości: Słowackiego „Anielli“, „Balladyna“, „Lilla Weneda“. Krasińskiego „Nieboska komedia“, „Irydyon“, „Przedświt“. W wyjątkach czytano: Beniowskiego, Króla Duchy, Psalmi.

Język niemiecki.

KLASA Va. Przerobiono ustępów 62 z wypisów. W całości przeczytano: Minna v. Barnhelm, Liliencrona, „Kriegs-novellen“. — Pilniejsi uczniowie zdawali na lekturę prywatną ważniejsze dramaty klasyczne Goethego, Lessinga, Schillera.

KLASA Vb.; Przerobiono ustępów 59. Roseggers Ausgewählte Erzählungen i Deutsche Heldensagen (wybór w wydaniu Graesera). — Prywatnie zdawali uczniowie niektóre utwory Hauffa, Körnera, Lessinga, Riehla.

KLASA VIab.; Przerobiono ustępów 46. — Goethe: Egmont. Brentano: Die Geschichte vom braven Kasperl und dem schönen Annerl; Jul. v. d. Traun „Der Scharfrichter Rosenfeld und sein Pathe; Selma Lagerlöf „Gösta Berling“. (Wyd. Manza). — Pilniejsi uczniowie zdawali na lekturę prywatną: Hebbel „Nibelungen“, „Agnes Bernauer“, „Hermann und Dorothea“, „Goetz von Berlichingen“, „Kabale und Liebe“, „Wilhelm Tell“, „Zriny“, „Julius Caesar“.

KLASA VII. Przerobiono ustępów 40. W całości przeczytano: Lessing: Minna von Barnhelm, Nathan der Weise. Goethe: Iphigenie auf Tauris. Klopstock: Oden (Wybór). — Pilniejsi uczniowie zdawali lekturę prywatną: Byron: Der Gefangene von Chillon, Manfred. Goethe: Faust I., Egmont, Torquato Tasso. Herder: Cid. Ibsen: Baumeister Solneso. Lessing: Emilia Galotti, Philotas. Schiller: Braut von Messina, Don Carlos, Maria Stuart, Wallenstein. Shakespeare:

Hamlet, Iulius Caesar, Macbeth, Der Kaufmann von Venedig, Othello.

KLASA VIIIab. Wiadomości z historii literatury wieku XVIII. i XIX. Przerobiono ustępów 42. W całości przeczytano: Schiller „Demetrius“, Laube „Demetrius“, Goethe „Faust I“, Kleist „Novellen“. — Pilniejsi uczniowie zdawali na lekturę prywatną ważniejsze dzieła Schillera, Goethego, Grillparzera, Kleista, Hebbła, Heinego, Hauptmanna, Sudermanna, Ibsena.

Język ruski.

KLASA V. Oprócz ustępów, zawartych w wypisach, poznali uczniowie następujące utwory w całości: Mogilnickiego: Скит манявський; Franki: Захар Беркут; Wowczka: Оповіданя.

KLASA VI. Przerobiono historię literatury od X. — XVIII. wieku włącznie i literaturę ludową. Oprócz ustępów z cenniejszych dzieł literatury najd. i średniego okresu według Chrestomaty Paczowskiego poznali uczniowie w całości: Hrebinki: Чайківський; Kostomarowa: Кудеяр.

KLASA VII. Oprócz wyjątków z dzieł trzeciego okresu do Szewczenki i Szaszkiewicza włącznie przeczytali uczniowie w całości: Kwitki: Маруся; Перекотиполе; O. Makowej: Три руські граматики, Szewczenki: Назар Стодоля.

KLASA VIII. Ukończono naukę literatury. Oprócz ustępów z wypisów przeczytali uczniowie Kulisza: Чорна рада; Czajczenki: Соняшний промінь. Franki: Мойсей, M. Kociubińskiego: З глибин.

Nauka rysunków odręcznych.

a) obowiązkowa dla klas I.—IV.

KLASA I. Przystosowanie do ozdób swobodnych na podstawie zasad geometrycznych. Zasadnicze linie krzywe, koło, elipsa, linia ślimakowata. Łączenie składników tych w jedną całość ozdoby liniowej. Kształty liści według natury. Ozdoby płaskie o motywach roślinnych. Materiał: ołówek, węgiel, farba. Objasnienia: Zastosowanie i znaczenie rysowanych ozdób. O ozdobach stylizowanych.

Remuneracya roczna 400 koron za 4 godziny nauki tygodniowo.

3. Nauka historii kraju rodzinnego odbywała się b. roku szkol. w klasie VII. w obu półroczach, w klasie VIIIab. tylko w pierwszym półroczu po 1 godzinie tygodniowo. W kl. VII.: Geografia Polski. Dzieje Polski do połowy XVII. w. W kl. VIIIab.: Historia Polski od połowy XVII. w. do III. rozbioru włącznie. Dzieje porozbiorowe.

IV. Tematy wypracowań pisemnych.

a) Z języka polskiego.

KLASA Va. 1. Dworek Soplicowski (Na podst. I. ks. P. Tad.). 2. Polityczne stosunki na Litwie przed r. 1812*. 3. Śmierć generała H. Dąbrowskiego (Według Wypisów). 4. „Kazanie Skargi“ Matejki* (Powstanie i treść obrazu). 5. Puszcza litewska (IV. ks. P. Tad.). 6. a) Kilka przykładów poświęcenia*. b) Dyspozycya i treść jednej noweli H. Sienkiewicza*. 7. „Lituania“ Art. Grottgera. 8. Wrażenie ostatniej książki. 9. Ks. J. Poniatowski*. 10. Zwiastuny wiosny. 11. a) Dyspozycya i treść powieści poet. M. Romanowskiego p. t.: „Dziewczę z Sącza“. b) Jakie korzyści przynosi nam uważne czytanie książek?*. 12. Jacek Soplica jako emissaryusz. 13. a) Jak podróżowali dawni Polacy? (W. Łoziński: Życie Polskie w dawnych wiekach). b) Obrazy przyrody w P. Tadeuszu*. 14. Pogrzeb Grażyny.

KLASA Vb. 1. a) Wieczór letni w Soplicowie (I. Ks. P. Tad.). b) Jak pojmuje Kraszewski stanowisko poety (Powieść bez tytułu)? 2. a) Życie na wsi w porze jesiennej. b) Wieści i rozmowy o Napoleonie na Litwie (I. ks. P. Tad.)*. 3. Rozwinąć myśli zawarte w wierszu J. Kochanowskiego p. t. „Sława“. 4. Jak V. A.*. 5. Puszcza białowieska (Według H. Sienkiewicza). 6. Opis mojego miejsca rodzinnego*. 7. Wojna Art. Grottgera. 8. Powód i przygotowania do zajazdu na Soplicowo. 9. Bakterye i ich znaczenie*. 10. Zgon St. Żółkiewskiego. 11. Jaka postać z dziejów najbardziej mi się podoba i dlaczego?*. 12. Rok 1811 w Soplicowie. 13. a) Znaczenie wycieczek pieszych dla młodzieży szkolnej. b) Obrazy przyrody w P. Tadeuszu*. 14. Przemowa Rymwida (Grażyna).

* Tematy, znaczone gwiazdką, były zadane do opracowania w domu.

KLASA VIa. 1. a) Wyjaśnić znaczenie wyrazów: „Literatura i piśmiennictwo“. b) Życie szlachcica polsk. w 16 w. (Na podst. wyjątków z Reja). 2. a) Co wpłynęło na rozwój literatury polsk. w 16 w. b) Główne myśli Modrzewskiego w jego „De re publica emend.“. 3. a) Uzasadnić na tle twórczości Reja jego słowa:

„A niechaj narodowie wždy postronni znają,
Iż Polacy nie gęsi, że swój język mają“;

b) Co pożytecznego uczyniłem w czasie wakacji?*. 4. a) Poranek jesienny (refleksje). b) Charakterystyka dowolnie obranej postaci z „Trylogii“ Sienkiewicza*. 5. a) Wyjaśnić słowa J. Kochanowskiego z „Sobótki“:

„Wsi spokojna, wsi wesola,
Który głos twej chwale z doła“?;

b) Plany reform politycznych w pismach Modrzewskiego. 6) a) Na czym polega demagogia Iketona w „Odprawie“?. b) Jaki powinien być żart? (Na podst. „Dworzanina“ Górnickiego)*. 7. a) Dlaczego w „Złotym okresie“ literatura nasza tak bujnie zakwitła?. b) Przyczyny kapitulacji pod Ujściem (Na podst. „Potopu“). 8. a) Objawy baroku w literaturze polsk. 17. w.; b) W. Potockiego „Wojna chocimska“ jako wyraz dążności literackiej 17 w.*. 9. Współczesne wypadki wojenne w twórczości Twardowskiego i Kochowskiego. 10. a) Cechy usposobienia narodowego w 17 w. (Na podst. nauki szk. i literatury). b) Zasługi Konarskiego*.

KLASA VIb. 1. a) Bakterie jako przyjaciele człowieka. b) Wpływ sztuki drukarskiej na rozwój oświaty i literatury*. 2. a) Oświata i szkolnictwo za Piastów i Jagiellonów. b) Na czym polega poczciwy żywot człowieka (Według Reja). 3. a) Pojęcie wolności szlacheckiej u Orzechowskiego; b) Znaczenie Modrzewskiego w literaturze politycznej XVI. wieku. 4. Ideał ziemianina Reja a dworzanina Górnickiego*. 5. Krytyka społeczeństwa polskiego w „Satyrze“ Kochanowskiego. 6. a) Żale Kochanowskiego po stracie Urszulki. b) Bohaterstwo Fryderyka Herborta z Fulsztyna (Według pieśni Szarzyńskiego). 7. a) Uczta w Kiejdanach (Potop). b) Bohaterskie czyny Kmicica podczas oblężenia Częstochowy. (Potop)*. 8. a) Przyczyny upadku literatury w XVII. wieku. b) Jakie zarzuty czyni Starowolski społeczeństwu polskiemu w swoim „Lamencie“. c) Prze-

powiednie Skargi w kazaniu „O zgodzie domowej“. 9. a) Życie szlachty w XVII. wieku. (Na podstawie pamiętników Paska). b) Burza a wojna. (Porównanie)*. 10. a) Odrodzenie szkolnictwa polskiego w XVII. wieku. b) Krasicki jako krzewiciel światła i odrodziciel piękna w literaturze polskiej.

KLASA VII. 1. a) Związek poezji Niemcewicza z życiem narodowym; b) Wartość i dążności komedyi polskiej w XVIII. w. 2. Udział Michała Strawińskiego w konfederacji barskiej (Listopad)*. 3. a) Ks. J. Poniatowski (Według K. Koźmiana). b) Żywioł historyczny w poezji pseudoklasycznej. 4. a) „Nauką i pieniędzmi drudzy cię zbogacą, Mądrość musisz sam z siebie własną dobyć pracą“. (A. Mickiewicz); b) Postać Barbary Radziwiłłówny w tragedii A. Felińskiego — a w szkicu historycznym K. Szajnochy*. 5) a) Stanowisko Mickiewicza w życiu młodzieży wileńskiej; b) Miłość Mickiewicza w „Balladach“ i „Romansach“; c) Pieśni i obrazy ludowe w wileńsko-kowieńskiej poezji Mickiewicza. 6. Przyroda i poeta w „Sonetach krymskich“ Mickiewicza; b) Język w „Farysie“; c) Znaczenie „Pieśni Wajdeloty“. 7. a) Idea pokuty w dziełach Mickiewicza; b) Posłannictwo emigracji według „Ksiąg narodu i Pielgrzymstwa polskiego“; c) Rozwój uczuć patriotycznych w życiu i dziełach Mickiewicza*. 8. a) Póki człowiek żyje, póty trwa walka... Od walki wewnątrz i od zwycięstwa zależy siła zewnątrz (z korespondencji Mickiewicza); b) Gnuśnością nikczemniejszą ludzie, upadają i giną narody, pracą wszystkie się utrzymują i bogacą. (J. Śniadecki)*. 9. a) Poezja smutku w „Maryi“ Malczewskiego; b) Dzieje Wacława (Marya). 10. a) Miłość i tęsknota w poezji J. B. Zaleskiego; b) Słowo a czyn w życiu S. Górczyńskiego.

KLASA VIIIa. 1. a) Myśl przewodnia Anhellego; b) Tragizm w „Balladynie“. 2. a) Stosunek Słowackiego do Mickiewicza i emigracji; b) Pankracy i hr. Henryk jako wyobraziciele dwóch przeciwnych obozów*. 3. a) Jan Kazimierz w „Mazepie“ Słowackiego a „Trylogii“ Sienkiewicza (Porównanie); b) Wykazać urok poezji Słowackiego na dowolnie obranym utworze. 4. a) Znaczenie harfy Derwida w „Lilli Wenedzie“; b) Wpływ Krasieńskiego na Słowackiego*. 5. a) Temat dowolny na podstawie „Irydyona“; b) Historyzoficzne poglądy Krasieńskiego w „Przedświcie“. 6. a) Γνωθί σεαυτον. Rozwinąć i wyjaśnić w zastosowaniu do siebie i ogółu powyższą myśl. 7. a) Wyjaśnić

ze stanowiska literackiego i życiowego zdanie Mickiewicza*; Mierz siły na zamiary nie zamiar według sił; b) Romanowski jako śpiewak styczniowego powstania. 8. a) Jakie zagadnienia dziejowe lub społeczne poruszył Sienkiewicz w twórczości swojej; b) Współczesna Polska w „Weselu“*. 9. Zasługi Kraszewskiego na polu literatury.

KLASA VIIIb. 1. a) Kordyan jako rewolucjonista; b) Rola Masynisy w „Irydynie“. 2. a) Wpływ 1831. r. na twórczość Mickiewicza i Słowackiego; b) Kordyan a Konrad; c) „Wielkie państwa powstały z wielkich ludzi“ (Mick. Liter. słow.) 3. a) Przyszłość Polski w „Przedświcie“; b) Świat fantastyczny w „Balladynie“. 4. a) Najmilsze wspomnienie (Temat wolny co do formy); b) Chrześcijanie w „Irydynie“*. 5. a) Rzym starożytny w „Irydynie“; b) Uzasadnić słowa szatana w „Nieboskiej“: „Dramat układasz“. 6. a) Говорятъ и т. д. (jak w VIIIa.); b) Dlaczego „Trylogię“ Sienkiew. nazywamy eposeją 17. w. ?*. 7. a) Co dał literaturze polsk. humanizm a pseudoklasycyzm franc.; b) Rozwój gawędy polskiej. 8. Miasta w Polsce i ich przyszłość*. 9. Rok 1812 w literaturze polskiej.

b) Z języka ruskiego.

KLASA V. 1. Моя остання лектура домова. 2. Характер Захаря Беркута (на основі домашньої лектури). 3. Огонь і його значінє*. 4. Данте і Вергіль (на основі трох перших пісень Дантого: „Божественної Комедії“). 5. На залізничім двірці (опис і вражіння)*. 6. Хід думок в оповіданю М. Коцюбинського „Пятизолотник“. 7. Діяльність і значінє Карла Великого (на основі науки історії)*. 8. Оповіданє ластівки, що вернула на весну*. 9. Шевченко в неволі (На основі його вірша: „Лічу в неволі дні і ночи“). 10. Характер Мартина Борулі (на основі комедії Карпенка Карого).

KLASA VI. 1. Вплив міст на образование і духовий розвиток чоловіка*. 2. a) Заслуги князів Володимира В. і Ярослава Мудрого; б) Політичні і літературні зносини Руси з Візантією. 3. Культура при кінці середніх і з початком нових віків*. 4. Заспів до I. пісні Іліади і заспів до слова о полку Ігоря. 5. Лист до товариша, який занедбав ся в шкільній науці*. 6. Половці в Слові о полку Ігореві. 7. Значінє ліса під оглядом господарським, фізичним і естетичним*. 8. Значінє гуманізму (на основі науки історії)*.

9) Мотиви староруської проповіді від XVII. віку; 10) Мотиви коляд.

KLASA VII. 1. Слово і гріш*. 2. Побутовий елемент в творах І. Котляревського. 3. Як відносить ся природа до праці людських рук*. 4. Україна в творах А. Метлинського. 5. Літературне відродженє України а Галичини*. 6. Романтизм в творах М. Шашкевича. 7. Війна і мир в розвою культури*. 8. Вплив суспільно-політичних відносин на українське письменство в Галичині в першій половині 19. в. 9. Сьвіт — то маків цвѣт*. 10. В чім бачить Шевченко будучність народа в першій добі своєї літературної творчости (на основі вірша: „До Основьяненка“).

KLASA VIII. 1) Значінє уродження і вихованє в житю чоловіка. 2. Значінє Куліша в українській літературі. 3. Вибір стану (в формі листу до товариша)*. 4. Нарід в українській літературі першої половини 19. віку. 5. Історичне і торговельне значінє Дніпра. 6. Суспільне значінє оповіданя І. Левицького: Гориславська ніч. 7. Мотиви української повісти 19. віку. 8. Прольог до „Мойсея“ І. Франка.

c) w języku niemieckim:

KLASA Va. 1. Die Zauberflöte in der deutschen und polnischen Volkssage*. 2. Die traurige Krönung. 3. Wen kann ich mit Recht meinen Freund nennen?*. 4. Die Treue siegt. 5. Rudolfs Frömmigkeit in dem Gedicht „Der Graf von Habsburg“*. 6. Des Tauchers erster Sprung ins Meer. Ein Bild. 7. Es sind „Die Kraniche des Ibykus mit einem der folgenden Lesestücke zu vergleichen: a) Die Sonne bringt es an den Tag, b) Die traurige Krönung, c) Das klagende Lied, d) Die Posaune des Gerichts*. 8. Andreas Hofer. (Gedankengang des gleichnamigen Gedichts). 9. Es sind die Gedichte „Gottes Rat und Scheiden“ und „Hoffnung“ miteinander zu vergleichen*. 10. Schiller in Ludwigsburg. 11. Der Schenk von Limburg*. 12. Goethes Mutter. 13. Tellheim. Charakteristik. Auf Grund des Lustspiels „Minna von Barnhelm“*. 14. Hannibals Charakteristik. Auf Grund des 21. Buches Titi Livii Ab urbe condita.

KLASA Vb. 1. Kannitverstan. Nacherzählung*. 2. Rudolf von Habsburgs Erlebnis auf der Jagd und bei der Kaiserkrönung. Nach Schillers Romanze. 3. Der Tod fürs Vaterland.

Nach den beiden Gedichten von Mosen „Andreas Hofer“ und „Die letzten Zehn vom vierten Regiment“*. 5. Der Mönch von Heisterbach. Inhaltsangabe. 5. Gladiatorenkämpfe in Pompeji*. 6. Das Reisen in der guten alten Zeit. 7. Die Modernisierung Japans*. 8. Das römische Haus. Nach dem Wandbild. 9. Der Wassermensch Nikola; albo: Der Taucher. Vergleich der Ballade von Schiller mit Tiecks Erzählung*. 10. Der vertriebene und zurückkehrende Graf. Nach Goethes „Ballade“. 11. Verherrlichung der Freundestreue. Nach Schillers „Bürgschaft“*. 12. Goethes Eltern. Nach „Dichtung und Wahrheit“. 13. Knabenerziehung in England*. 14. Peter Roseggers erste Eisenbahnfahrt; albo: Meine Ferien. Erinnerungen und Pläne.

KLASA VIa. 1. Sigurds Leben und Tod*. 2. Hettels Werbung. 3. Warum sind die Erinnerungen aus unserer Kindheit die angenehmsten?*. 4. Gedankengang des Gedichtes „Schwäbische Kunde“. 5. Wer spielend lernen will, wird alles spielend treiben, Im Spiel wirst Du kein Mann, wirst immer Knabe bleiben. 6. Welche Rolle spielt der Herzog Karl Eugen in Schillers Leben?. 7. „Das Glück von Edenhall“ und „Belsazer“. Ein Vergleich*. 8. Die Teilung der Erde“. Gedankengang. 9. Charakteristik Tschitschans. (Auf Grund der Kriegsnovelle Liliencrons)*. 10. Hinze als Bote. (Auf Grund des Epos „Reineke Fuchs“). 11. Wurzel und das Alter. Auf Grund des Originalmärchens „Der Bauer als Millionär“*. 12. Klärchen. Charakteristik auf Grund des Dramas „Egmont“*. 13. Sinons Verrat. Auf Grund der „Aeneis“.

KLASA VIb. 1. Meine letzten Ferientage*. 2. Gudrums Schicksal in der Normandie. Auf Grund der Schullektüre. 3. „Schwäbische Kunde“ und „Der Postillon“ Vergleich*. 4. „Roland Schildträger“. Gedankengang. 5. Die Deutsche Sprache und ihr Verhältnis zum indoeuropäischen Sprachstamm. 6. „Hektors Abschied“ (Gedankengang). 7. Was dein Gedächtnis bloss erfasst, Bald wird dirs eine schwere Last, Doch nimmst du auf in Fleisch und Blut, Ist dir ein leicht beweglich Gut*. 8. „Legende vom Hufeisen“ (Gedankengang). 9. Scharfrichter Rosenfeld. Charakteristik auf Grund der Novelle „Scharfrichter Rosenfeld und sein Pate“*. 10. Braun als Bote. Auf Grund des Epos „Reineke Fuchs“. 11. Der Besuch der Jugend bei Wurzel. Auf Grund des Originalmärchens „Der Bauer als Millionär“*. 12. Das Siegesfest. Gedankengang. Auf Grund des gleichnami-

gen Gedichtes. 13. Egmont. Charakteristik auf Grund des Dramas „Egmont“*.

KLASA VII. 1. a) Warum sollen wir fremde Sprachen lernen? b) Warum lernen wir klassische Sprachen in der Schule?*. 2. a) Siegfried und Achilles. Ein Vergleich, b) Inhalt und Gedankengang der „Elegie“ Walthers von der Vogelweide. 3. a) Die kulturelle Bedeutung der Entdeckungen und Erfindungen um die Wende des 15. Jahrhunderts, b) Es ist der Satz Schopenhauers zu erklären: Das Beste und Meiste muss jeder Mensch sich selber sein und leisten. Je mehr er nun dies ist und je mehr demzufolge er die Quellen seiner Genüsse in sich selbst findet, desto glücklicher ist er; c) Die Bedeutung des Rittertums für die deutsche Literatur*. 4. a) Ursprung und Wesen der neuhochdeutschen Schriftsprache, b) Die Charakteristik einer Person aus meiner letzten Lektüre. 5. a) Jagellonen und Habsburger, b) Macht die moderne Entwicklung auf technischem Gebiet die Menschen glücklicher?, c) Welche Erzählung habe ich in meiner Kindheit am liebsten gelauscht?*. 6. Gedankengang einer der gelesenen Oden Klopstocks; a) Der literarische Einfluss Deutschlands auf die polnische Literatur um die Wende des 18. Jahrhunderts, b) Welcher Beruf gefällt mir am besten?, c) Disposition einer der gelesenen Reden Ciceros*. 8. a) Welche Stellung nimmt Bürgers Lenore in der deutschen Literatur ein?, b) Eine Uebersetzung aus dem Polnischen, (Zakrzewski). 9. a) Die Politik Ludwig XIV. gegenüber den Habsburgern, b) Disposition einer der gelesenen Reden Demosthenes, c) Herder einer der ersten Pioniere der vergleichenden Literatur*. 10. Was suchte Goethe in Italien? Auf Grund des Gedichtes „Der Wanderer“, b) „Die Götter Griechenlands“. Ein Beitrag zu Schillers Weltanschauung.

KLASA VIIIa. 1. Lessings Meinung von dem Bereich der bildenden Kunst und dem der Poesie. (Auf Grund des „Laokoon“). 2. Eine Uebersetzung aus dem Polnischen. 3. Das Lied von der Glocke in Bezug auf die Komposition*. 4. Die Geberdensprache (Auf Grund der Lektüre und des Schulunterrichtes). 5. Die deutsche und die polnische Revolution*. 6. a) Odowski und Sapieha, zwei Typen des altpolnischen Adels (Nach Schillers „Demetrius“), b) Welche Beweise scheinen für die Echtheit des Demetrius zu sprechen (Nach der Schillerschen Tragödie). 7.

a) Eine Uebersetzung aus dem Polnischen, b) Schujski's Charakteristik in Schiller-Laubes „Demetrius“. 8. a) Richard Wagner und seine Ideen (Nach dem Schulunterrichte), b) „Polenlieder“ in der deutschen Literatur.

KLASA VIIIb. 1. Goethes Ansichten von der Kunst. Nach der Lektüre*. 2. Kultur und Natur in Schillers „Spaziergang“. 3. Die romantischen Ideen in der Politik des 19. Jahrhunderts*. 4. Demetrius' Anerkennung durch Marfa. 5. Die Gewalt der Musik. Nach Kleists Novelle*. 6. Die patriotische Dichtung der Romantik; albo: Die Romantische Sehnsucht; Quelle, Wesen und Ziel. 7. Faust, der Typus des strebenden Menschen. 8. Die Grundlagen der realistischen Literatur im 19. Jahrhundert.

V. Zbiory naukowe.

A) Biblioteka nauczycielska.

Biblioteka nauczycielska umieszczona jest w sali konferencyjnej. W roku szkol. 1912/13. przybyły do tej biblioteki następujące dzieła:

a) przez zakupno: 1) Barzykowski St.: Historia powstania listopad. Poznań 1883. T. 1—5, 2) Cauer Paul: Grammatica militans Berlin — Weidman, 3) Chlebowski Br.: Pisma (t. III. i IV.), 4) Chmielowski P.: St. Wyspiański, 5) Gawroński Fr. Raw.: Walka o wolność w 1863 r., 6) Grabiec: Rok 1863, 7) Hahn Herman: Handbuch für physikalische Schülerübungen, 8) Harder Chr.: Homer. Ein Wegweiser zur ersten Einführung in die „Ilias u. Odyssee“ 1904 Wien — Tempisky, 9) Hirschberg Alex.: Dymitr Samozwaniec, Maryna Mniszchówna, 10) Huxley: Fyzjologia, Warsz. 1912, 11) Jaroszyński T.: Jak patrzeć na dzieła sztuki, Warsz. 1910, 12) Kotarbiński J.: St. Wyspiański, 13) Kotowicz St.: Wesele Wyspiańskiego, 14) I. K. (orzon): Kościuszko, Biografia wysnuta z dokumentów, 15) Lam St.: M. Romanowski, 16) Leszczyński Edw.: Harmonia słowa. Kraków, 17) Losentowicz J.: Polska pieśń miłosna (antologia), 18) Mann M.: W. Pol T. 1—2, 19) Marylski A.: Dzieje sprawy żydowskiej w Polsce, Warsz: 1912, 20) Molier: Małżeństwo z musu, Miłość lekarzem, Skąpiec, 21) Mościcki H.: Wilno i Warszawa w Dziadach Mick., 22) Nitsch K.: Z historyi pol-

skich rymów, Wasz., 23) Norwid C.: Pisma, Wyd. Z. Przesmycki, Warsz., 24) Nowiński J.: Sienkiewicz, 25) Or-ot (A. Oppmann): Stare miasto, 26) Peplowski — Schnür St.: Krwa-wa karta, 27) Rolle M.: Ateny wołyńskie, 28) Schonack: Ho-raz-Unterricht, Berlin — Weidman, 29) Schuster Dr. Holzammer: Handbuch zur biblischen Geschichte bearb. v. Dr. Selbst u. Schäfer, 30) Sobieski W.: Szkice historyczne 1904., 31) Szybalska: Urywki z pamiętników o 1863 r., 32) Śniadecki J.: Teorya jestestw organicznych. Wyd. prof. Wrzosek, 33) Tancredo — Canonico: A. Towiański. 1897. Turyn. Przekł. polski, 34) Taine H.: Filozofia sztuki: Przeł. A. Sygietyński. T. 1—2. Lwów 1911, 35) Thalhoffer — Eisenhoffer: Handbuch der kath. Liturgik, 36) Tretiak J.: K. Ujejski i jego poezya. (Odb. z Czasu), 37) Witkowski A.: Fyzyka. (T. 1—3).

b) otrzymano w darze od Akademii Umiejętności w Krakowie: 1) Czubek J.: Rękopisy Hr. Marstinów w Krakowie 1911, 2) Encyklopedia polska T. I. T. IV. 2 cz., 3) Jabłonowski A.: Historia Rusi połudn. 1912, 4) Kiedroniowa Zofia Kirkor: Wiościanie i ich sprawa w dobie organizacyjnej i konstyt. Król. polsk. 1912, 5) Kołodziejczyk E.: Bibliografia Słowianoznawstwa polskiego 1911, 6) Korzon T.: Dzieje wojen i wojskowości w Polsce 1912, 7) Łoś Jan: Pamiętniki Janczara 1912, 8) Smolarski M.: Poezja legionów 1912, 9) Straszewski M.: Dzieje filozoficznej myśli polsk., 10) Tarnowski St.: Z. Krasieński 1912, 11) Tretiak J.: Piotr Skarga 1912, 12) Dr. J. Oko: Sofoklesa Edyp w Kolonie. (Dar Tow. N. Sz. W.).

c) zakład prenumerował następujące czasopisma: Biblioteka warszawska, Encyklopedia wychowawcza, Eos, Geograph. Zeitschrift, Iuventus, Książka, Kwartalnik etnograficzny, Kwartalnik historyczny, Lehrproben und Lehrgänge, Literaturno—naukowyj Wistnyk, Miesięcznik Katechetyczny, Miesięcznik Tow. ochrony zwierząt, Misye katolickie, Muzeum, Oesterr. Rundschau, Pamiętnik literacki, Phönix, Przegląd polski, Przegląd filozoficzny, Przewodnik bibliograficzny, Przewodnik nauk.—literacki, Przewodnik oświatowy, Ruch, Słownik języka polskiego, Skaut, Thesaurus linguae latinae, Wszechświat, Zeitschrift für österr. Gymnasien, Zeitschrift für Lehrmittelwesen, Zeitschrift für Zeichenunterricht.

B) Biblioteka dla młodzieży.

a) Polska.

Biblioteka polska dla uczniów liczy obecnie 3067 dzieł w 3613 tomach. W roku szkol. 1912/13. przybyły do biblioteki następujące dzieła:

- 1) E. Amicis: Powiastki, 2) Sz. Askenazy: Wczasy historyczne, Nowe wczasy, 3) Bałicki: Bol. Śmiały i Św. St. Szczepanowski, 4) Wł. Bełza: Z odległej przeszłości, Wiarusy, 5) Bukowiecka: Historia o Janku Górniku, 6) Chołoniewski: Tadeusz Kościuszko, 7) Conn W.: Świat drobnoustrojów: Bakterye, 8) B. Dyakowski: Nasz las i jego mieszkańcy, Z naszej przyrody, Sól — jej znaczenie dla ludzi, Szkło i wyroby szklane, 9) J. H. Doliński: Zbiór ćwiczeń z dziedziny fizyki, 10) M. Dubiecki; Romuald Traugutt, 11) A. Fabian: Z nauki o życiu, 12) Fitzpatrick: Dżok — przygody psa, 13) Floericke: Wycieczki zoologiczne cz. I., II., 14) Friedberg: Woda jako czynnik geologiczny, 15) L. Garbowski: Zjawiska chemiczne w przyrodzie, 16) Gustawicz-Wyrobek: Z wszechświata cz. I, II, III., 17) Gruszecki: Somo-Sierra, 18) Gąsiorowski: Emilia Plater, Huragan, Rok 1909, 19) Huxley: Zasady fizjologii, 20) Jankowski: Puławy, 21) Jeziński: Napoleon — zdobywca świata, 22) T. T. Jeż: Z zarania, 23) M. Konopnicka: Ziemie polskie, z r. 1835, 24) Korzon: Wewnętrzne dzieje Polski za St. Augusta, 25) Kowerska: Dzielnny chłopiec, 26) Kramsztyk: Czego nas Kopernik o obrocie ziemi nauczył., 27) Krzemiński: Nowe szkice literackie, 28) Kulczycki: Owady pasorzytujące, 29) Kurcysz Al.: Wzajemne stosunki roślin i zwierząt, 30) Księga wiadomości popularnych: Encyklopedia popularna, 31) Kuźniar: Z przyrody Tatr, 32) Łoziński: Prawem i lewem, 33) A. Mickiewicz: Wyd. Kallenbacha, 34) Natanson J.: Świat istot najdrobniejszych, 35) Niedźwiedzki: Z walk tatarskich, 36) Nitman: Kiliński, 37) El. Orzeszkowa: Pisma ser. I., Nowele, 38) Pietraszkiewicz: Dzieje Filomatów, 39) Piotrowski: Ucieczka z Syberji, 40) Powała: Perekińczyk, 41) B. Prus: Płacówka, 42) M. Rodziewicz: Anima vilis, 43) Sabat: O promieniach Becquerela i ciałach promieniotwórczych, 44) Schreiber-Piasecki: Harce młodzieży polskiej, 45) Skałkowski: Rok 1812, 46) Skrzyńska: Świat niewidzialny,

47) Steczkowski: Ks. Mackiewicz, 48) Sliwiński: Powstanie listopadowe, 49) Sto lat myśli polskiej t. VII., 50) Świerk: Ostatni, 51) Szymański: Stolarz Kowalski, 52) Teresa-Jadwiga: Zwycięzca z pod Kirchölmü, 53) Teleżyński: Olej skalny, 54) Tur: Uniwersytet wileński, 55) Unieński Wł.: Nasi rabusie leśni, Ogień, 56) Wodecki: Księga wszechświata i sposób jej czytania, 57) Zuber: Geologia pokładów naftowych w Karpatach galicyjskich, 58) Zych: Andrzej Radek, Rozdzióbią nas. kruki — wrony, 59) Żeromski: Promień.

b) Ruska.

1) Байрон-Кулш: Чайд Гаральдова мандрівка — 2) Вісенте Бляско Ібаньес: Хатина. — 3) Вересаєв: Записки лікаря, 4) Др. Ю. Візнер: Житє рoстин. 5) Галичанка: Врaжіня з дороги, — 6) В. Гіго: Ключ бе, — 7) Др. З. Гінтер: Часи географічних відкрить, — 8) Др. І. Дем'янчук: Із грецьких папірусів, — 9) Достоєвський: Грач, — 10) С. Ефремов: Национальне питанє в Норвегії, — 11) Юлії Заєр: Легенди, — 12) Р. Кіплінг: Оповіданя, — 13) С. Ковалів: Чародійна скринка, — 14) С. Ковалів: Щаслива Бабуня, — 15) Джон Купер: Звіробойшик, — 16) С. Лягерлеф: Королева півночи, — 17) М. Левицький: Дурисвітн, — 18) О. Маковей: Оповіданя, — 19) О. Маковей, Ярошенко, — 20) Др. Пулюй: Новий неперемінні звiзди, 21 — 26) Руська Письменність: т. VII. (Глібів, Климкович): т. VIII. (Твори Стороженка), т. V. і VI. (Твори Т. Шевченка — 2 прим.)—27) А. Сінклер: Герой капіталу,—28) Ф. Стр-ко: Т. Шевченко і його думки, 29) М. Стороженко: Нарис історії західно-європейських літератур,—30) М. Твен: Пригоди Гека Фінна, — 31) М. Твен: Князь і жебрак, — 32) Філютає: Старинний процес, — 33) Фльбер: Іродіяда, — 34) І. Фрайко: Давне й нове, — 35) І. Франко: Батьківщина й иньші оповіданя, — 36) І. Франко: Молода Україна, — 37) Г. Цеглинський: Шляхта ходачкова, — 38) С. Черкасенко: Хвилини, 39) А. Шаміссо: П. Шлемьн.

c) Niemiecka.

W roku szkol. 1912/13. przybyły do biblioteki następujące dzieła:

1. Bibliothek für die Jugend, illustr. 34 tomików illustrowanych. 2. Bodenstedt, Sakuntala - illustr. von Alex. Zick. 3. Goethe: Aus meinem Leben. Dichtung und Wahrheit, illustr. von Wülker, Faust I. illustr. von Brüning, Hermann u. Dorothea, illustr. von Schöbel, Reinecke Fuchs, illustr. f. d. Jugend, 4) Goethes Bilderbuch f. d. Volk, herausgegeben von Neubert illustr., 5) Göttinger: Reallexikon für deutsche Altertümer, 6) Könnecke: Deutscher Literaturatlas illustr., 7) Walhalla, illustr. von Doepler u. Ranisch, 8) Wieland: Oberon, illustr. von M. Klosen. 9) Urväterhort, illustr. von M. Koch und Andr. Heusler. Razem 42 t.

C) Zbiór map i obrazów.

W roku szkol. 1912/13 zakupiono 10 map i 12 obrazów do nauki geografii fizycznej tak, że zakład liczy obecnie map i obrazów historycznych 329, obrazów do nauki biblij i (po wydzieleniu obrazów do gabinetu archeologicznego) obrazów historycznych 104 a nadto 3 odlewy płaskorzeźb, modelowanych przez uczniów naszego zakładu.

Do nauki geografii służy dzieło w 3 tomach z widokami okolic, miast i typów mieszkańców a nadto wiele obrazów geograficznych. Do ćwiczeń praktycznych w języku niemieckim są osobne obrazy. Dla ozdoby sal szkolnych i zwrócenia uwagi uczniów na piękności kraju rodzinnego zakupiono wielkie fotografie okolic, sąsiadujących z Drohobyczem, bardzo ładnie wykonane przez prof. Siczynskiego.

D) Gabinet przyrodniczy.

W roku szk. 1912/13 zakupiono następujące okazy: a) wypchane: Leniwiec, słowik, gołąb skalny, gołąb siniak, synogarlica, jarząbek, żóraw, bekas, kościec żaby, karaś, czeczuga; b) w spirytusie: perłopław, skójką, drewniak, oczlik, krzeczek, pijawka końska.

Tablice: Schmeil, krążkopławy, bakterye, 3 tablice botan. ant. Pfurtscheller: Stułbie, głowonogi, motyle.

E) Gabinet fizykalny.

W roku szkol. 1912/13 zakupiono do gabinetu fizykalnego następujące przyrządy: 1) Gazometr, 2) Przyrząd do pomiaru

ciepła właśc., 3) Przyrząd do wykazania przenoszenia ciepła, 4) Stereoskop odkryty, 5) Mikroskop prosty, 6) Podwójne szkła polowe, 7) Elektryczna kula latająca, 8) Strzelec elektryczny, 9) Tablica Franklina z ruchom. okładkami, 10) Butelka leydejska, 11) 2 lampki elektryczne, 12) Przyrząd do fal elektrycznych.

F) Gabinet rysunkowy.

W roku szkol. 1912/13 zakupiono następujące modele: 1) Anatomiczną figurę człowieka, 2) Anatomiczną figurę konia, 3) Model kościoła, 4) Naczynia gliniane, 5) Naczynia szklane.

G) Gabinet archeologiczny.

W roku szkol. 1912, 13 zakupiono: 1) Archäologischer Anzeiger. Berlin, 2) Michaelis Adolf: Die archäologischen Entdeckungen des XIX. Jahrh. Lipsk 1906, 3) Man August: Pompei in Leben und Kunst, 4) Muzik Hugo i Dr. Perschinka Fr.: Kunst und Leben im Alterthum Lipsk 1909, 5) Springer A.: Handbuch der Kunstgeschichte. Bearb. von Michaelis Lipsk 1901, 6) Tablice Cybułskiego (7) z objaśnieniami Dra Walthera Amel.

VI. Ważniejsze rozporządzenia władz szkolnych.

Pr. RSK. z dn. 30. sierpnia 1910. L. 3.666 poleca, aby mundurki uczniów były ściśle zastosowane do istniejących przepisów.

RSK. z dn. 8. marca 1911. L. 4.091 wskutek rozp. c. k. Minist. W. i O. z dn. 22. lutego 1911. L. 35.613 ex 1910, zwraca uwagę, że przedstawienia kinematograficzne należy zaliczać do przedstawień publicznych, a tem samem stosować do nich obowiązujące pod tym względem przepisy szkolne.

RSK. z dn. 22. marca 1912. L. 22.807 ex 1911. oznajmia, że c. k. Ministerstwo kolei żelaznych rozp. z dn. 7. listopada 1911. L. 37.102/6a zarządziło od 1. stycznia 1912. przymus legitymacyjny dla korzystających ze zniżek kolejowych uczniów szkół średnich. Uczniowie muszą posiadać karty identyczności,

wystawione przez Dyрекcyę odnośnego zakładu naukowego w ten sposób, że odwrotna strona fotografii, własnoręcznie, wyraźnie przez ucznia podpisana, ma być zaopatrzona urzędową pieczęcią zakładu, tudzież klauzulą, stwierdzającą identyczność osoby ucznia.

RSK. z dn. 10. maja 1912. L. 9.102 zarządza, aby na przyszłość we wszystkich gimnazyach i szkołach realnych galicyjskich nie przypuszczano po wakacyach takich uczniów do egzaminu wstępnego do klasy wyższej, którzy wykazą się ujemnem świadectwem odejścia, stwierdzającym wystąpienie ich ze szkoły po dniu 15. maja.

RSK. z dn. 30. maja 1912. L. 6.410. oznajmia, że na podstawie Najwyższego upoważnienia J. E. Pan Minister W. i O. unormował definitywnie kwestyę długości roku szkolnego, względnie feryi szkolnych w galicyjskich szkołach średnich w sposób następujący:

1. Rok szkolny rozpoczyna się dnia 1. września, a kończy się dnia 30. czerwca każdego roku.

Główne ferye trwają zatem od dnia 1. lipca do dnia 31. sierpnia włącznie.

2. Pierwsze półrocze kończy się dnia 31. stycznia, jeżeli zaś dzień ten przypada na niedzielę, dnia 30. stycznia.

Drugie półrocze rozpoczyna się dnia 1. lutego względnie 31. stycznia, lecz dzień 1. lutego ma być jeszcze wolny od nauki.

3. Ferye Świąt Bożego Narodzenia trwają w Galicyi zachodniej od 22. grudnia włącznie do dnia 7. stycznia włącznie, w Galicyi wschodniej od dnia 22. grudnia włącznie do dnia 27. grudnia włącznie (święta według obrządku rzym.-kat., i od dnia 5. stycznia włącznie do dnia 10. stycznia włącznie (święta według obrządku gr.-kat.).

4. Ferye Świąt Wielkanocnych trwają w Galicyi zachodniej od wtorku Wielkiego Tygodnia włącznie do środy po niedzieli Wielkanocnej, w Galicyi wschodniej, zaś od środy Wielkiego Tygodnia włącznie do środy po Niedzieli Wielkanocnej włącznie (według obrządku rzym.-kat. i gr. kat.).

RSK. z dn. 30. sierpnia 1912. L. 12.019. pozwoliła na wprowadzenie w tutejszym zakładzie na przeciąg roku szkol.

1912/13 jednorazowej nauki szkolnej ze skróconemi godzinami po 45 minut.

RSK. z dniem 26. grudnia 1912. L. 22.314 zezwoliła, aby w tych szkołach, w których obchodzi się święta gr.-kat., w dniu 18. stycznia każdego roku jako w dniu wigilii święta Objawienia Pańskiego (Jordanu) wedle obrządku gr.-kat. młodzież szkół średnich była uwolniona od nauki szkolnej od godziny 11.

RSK. z dniem 31. grudnia 1912. L. 14.517. poleciła Dyrekcjom wszystkich szkół średnich, aby zarówno przy wpisach głównych, jakoteż późniejszych w ciągu roku i w razie przejścia uczniów z innego zakładu nie przyjmowały ich **bezw warunkowo** bez przedłożenia dowodów szczepienia ospy.

RSK. z dn. 14. lutego 1913. .L. 1.245. zarządza, aby strój skautowy uczniów służył **bezwzględnie i wyłącznie** tylko do właściwych ćwiczeń, i **zabrania stanowczo** uczniom pod zagrożeniem kary popisywania się tym strojem przy jakichkolwiek uroczystościach i obchodach. W każdej więc innej okoliczności oprócz wspomnianych ćwiczeń młodzież gimnazjalna występować może tylko w obowiązkowym mundurku, mającym przepisany krój i barwę.

RSK. z dn. 26. lutego 1913. L. 2.845. zarządza: Ponieważ nauka geografii jako przedmiotu samoistnego kończy się w kl. VI. w pierwszym półroczu, uczniowie tej klasy, którzy otrzymali za pierwsze półrocze z geografii postęp niedostateczny, mają w pierwszych sześciu tygodniach drugiego półrocza złożyć egzamin poprawczy z tego przedmiotu.

VII. Fizyczny rozwój młodzieży.

Młodzież tut. zakładu przepędzała wszystkie paury, o ile dozwalała pogoda, na boisku gimnazjalnem. Dla zabawy mieli uczniowie stale umieszczone przyrządy gimnastyczne, a nadto urządzali sobie w porządku, ułożonym na klasy i paury, różne ćwiczenia i gry, jak: pochody na szrudłach i bez nich, mocowanie się zapomocą liny, różne rodzaje skoków przez linę, gry w piłkę nożną, uszată, w palanta, wolanta i t. d. W czasie pochodów i musztry na pauczach przygrywała czasem gimn. orkiestra dęta. W zimie w czasie większych mrozów i wiatrów uczniowie przepędzali paury w budynku szkolnym; ale i w dni

łagodne dawali się tylko z trudem sprowadzać na podwórze, a nawet sanki nie wszystkich wyciągały z klas i korytarzy. Do wzmocnienia fizycznego przyczyniały się różne roboty, które uczniowie wykonywali w czasie pauz; najwięcej pociągającym dla nich było rżnięcie i rąbanie drzewa. Wypadku w czasie zabaw nie było żadnego.

Zakład tutejszy nie może się skarżyć na niedostateczną wymianę powietrza, mimo to korzystali ci nauczyciele, których przedmiot na to pozwalał, by uczyć poza budynkiem szkolnym. Najwięcej lekcji na wolnem powietrzu może wykazać profesor rysunków.

W godzinach poza szkolnych odbywały się wycieczki naukowe z ograniczoną ilością uczniów i wycieczki dla gier i zabaw. Zakład posiada miejsce dla zabaw, wyznaczone przez gminę, ale ponieważ leży ono daleko, dlatego zabaw wspólnych poza gimnazyum nie można urządzać tak często, jakby może życzyć sobie należało. Z tych samych powodów utrudnione są także dłuższe wycieczki. Pomimo jednak trudnych warunków odbyły się następujące wycieczki:

Dzień.	Miejscowość.	Klasa	Ilość ucz.	Cel wycieczki.	Kierownik.
5. I. 913.	Urycz	VII.	20	zwiedzenie skał w ziemie	prof. Dr. Koller
31. V. 913.	Truskawiec	IVa.	30	zwiedzenie zakładu kąpielowego	" "
5. VI. 913.	Stebnik	Ila.	23	zwiedzenie salin	prof. Dr. Ziemiański
10. VI. 913.	Lechno	Ila.	45	geograf.-botaniczna	prof. Schneider
14. VI. 913.	Stebnik	Ia.	35	zwiedzenie salin	prof. Dr. Koller
16. VI. 913.	Pomianki	Ila.	40	mineralogiczna	prof. Szafarz
17. VI. 913.	Tepciuch	Id.	26	geograf.-botaniczna	prof. Schneider
18—19.VI.913.	Winniki	Vlb.	30	zwiedzenie fabryki tytoniu	prof. Reis i Schleicher
20. VI. 913.	Skole	Vla.	23	zwiedzenie okolicy	prof. Bajer i Frysztak
21. VI. 913.	Kołpiec	Vb.	26	zwiedzenie zbiorników ropnych	prof. Mydlarz.

Prócz tych wycieczek odbyło się kilkanaście innych w najbliższe okolice Drohobycza pod kierownictwem profesorów: Karwowskiego, Schneidra, Szafarza i Wojciechowskiego.

W sezonie korzystali uczniowie ze ślizgawki, urządzonej przy ul. Liszniańskiej i Truskawieckiej lub na stawku u ogrodnika miejskiego. Dyrekcya popierała ten sport, pozostawiając go zresztą bez urzędowego stałego nadzoru.

Łazienki natryskowe w b. roku szkolnym nie mogły regularnie spełniać swojego zadania z powodu niezwykle znacznych skoków w temperaturze. Uczniowie mogli używać kąpeli w czasie godzin szkolnych, mianowicie podczas długiej pauzy i na godzinie gimnastyki, kiedy nauczyciel urządzał dla nich odpowiednią i niemęczącą zabawę na boisku gimnazyalnym, a równocześnie pozwalał piątkami kąpać się. Doświadczenie uczyło, że jedna taka partya przy nadzorze nauczyciela potrzebuje około 10 minut na kąpanie się i ubranie, wskutek czego przy odpowiednich zarządzeniach w ciągu jednej godziny wykąpie się około 25—30 uczniów, czyli że w pogodny tydzień podczas samych godzin gimnastyki wielu uczniów kąpało się dwa razy. Uważa się na to, aby po kąpeli uczniowie brali udział w zabawach ruchowych, a nie szli zaraz do klas. W braku innych zajęć pompuje młodzież wodę do rezerwoaru. Prócz godzin szkolnych mogą uczniowie kąpać się i kąpią rzeczywiście za wiedzą Dyrekcyi także w czasie wolnym od zajęć szkolnych, to też wolne popołudnia i dni świąteczne i łazienki i pompa wytrzymują niemało. Pożytek łazienek we właściwym świetle okazuje ta okoliczność, że w Drohobyczu kąpeli, dla uczniów łatwiej dostępnych, wogóle niema.

Skaut młodzieży gimnazyalnej. Hasło pracy skautowej rzucone przez generała angielskiego Baden Powella, by stworzyć młodzież silną duchem i ciałem, a uwieńczone w krótkim czasie chlubnym dla twórcy samego i całej Anglii skutkiem, pobudziło i w naszym mieście młodzież do pracy nad sobą w tym kierunku.

Wytworzyły się z młodzieży gimnazyalnej dwie drużyny obecnie liczące po 5 zastępów a do 80 skautów. Pierwszą kierował prof. Dr. Z. Ziemiański, obecnie po rezygnacyi tamtego prof. M. Pawłowski, a drugą p. J. Bienkowski, zast. nacz. Sokoła.

Na tygodniowych zebraniach zastępów spędzają harcerze czas na gawędach, ćwiczeniach i zabawach harcerskich o ile pogoda pozwala na świeżem powietrzu. Prawie co tydzień odbywają się zebrania lub wycieczki całej drużyny, dwa razy na tydzień gimnastyka każdej drużyny osobno. W ferye świąteczne urządzali skauci po kilku dalsze wycieczki do Urycza,

Stryja, Skolego, Bubniszcz i na Węgry. Drużyny robiły też wycieczki wspólne pod dowództwem prof. Wróbla. Na jednej takiej wycieczce z udziałem czterech drużyn urządzano obóz i zdobywano go, a wspólne zebranie w obozie przy ognisku pozostawiło wiele podniosłych wrażeń.

Drużyny mają własne „izby“ w sokole, korzystają z biblioteki i czyteln. Wszystkiego udziela im. Sokół bezpłatnie, a w sprawieniu potrzebnych przyborów dopomaga. — Na zjazd skautowy do Anglii jedzie trzech harcerzy; jednemu udzieliła Dyrekcyja gimnaz. zapomogi w kwocie 50 K., a drugiemu Sokół 50 K., trzeci zaś wyjeżdża na własny koszt.

Pracą tych młodych harcerzy kierują drużynowi gorliwie i z wielkim nakładem pracy i czasu na pożytek Ojczyźnie. Celem ujednostajnienia pracy tworzy się miejscowa komenda skautowa, która ma złączyć usiłowania domu i szkoły nad wychowaniem młodzieży, nadto ma się starać o fundusze konieczne, o rozszerzenie idei skautowej, aby tem pewniej mózdz „czuć“.

Ze względu na to, że jest w zakładzie wiele uczniów takich, którzy w czasie wakacyi powinniaby nabrać sił do dalszej pracy, a tymczasem wskutek niepomyślnych stosunków domowych są narażeni na fizyczną a często i moralną szkodę, zawiązało się przed trzema laty za inicjatywą W. P. dyrektora Józefa Staromicjskiego „Towarzystwo kolonii wakacyjnej dla uczniów drohobyckiego gimnazjum“. Przy pomocy i ofiarności tutejszych obywateli i towarzystw, jak również gminy miasta Drohobycza i miejskiej Kasy oszczędności, wysłało Towarzystwo 30 uczniów na wakacje do Urycza pod opieką dwóch członków grona nauczycielskiego. Mieszkanie mieli uczniowie w dwóch domach, ofiarowanych przez Towarzystwo Uryckie. W b. r. wyjedzie na kolonię również 30 uczniów na koszt Towarzystwa.

VIII. Warsztaty szkolne i praca fizyczna.

Warsztatów szkolnych z powodu braku miejsca w tutejszym zakładzie nie urządzono.

W czasie ubiegłych wakacji złożyli jednakże uczniowie dowód, że pracę fizyczną cenią, a nawet sami zabrać się do niej umieją. Za wiedzą Dyrekcyi a trochę i z jej pomocą dość znaczna ilość uczniów znalazła zajęcie przy robotach, przy których sprawowała się bez zarzutu i zarobiła nieco grosza. Wogóle, o ile Dyrekcyja stwierdziła, pracowało w czasie wakacji przy różnych robotach 58 uczniów a mianowicie: z kl. II. 9, z III. 12, z IV. 18, z V. 4, z VI. 5, z VII. 1, z VIII. 9 razem przez 1429 dni. Zarobiona kwota wynosiła 3.186 koron 70 halerczy. Rodzaje robót: żniwa, regulacja rzeki, odbieranie cegieł w cegielni, montowanie rur, przy wyrobie świec, przewożenie materyałów w tartaku, roboty ziemne przy budowach, roboty ciesielskie, ślusarskie, stolarskie i t. p.

IX. Orkiestra gimnazjalna.

1. Zawiązane w b. r. „Kółko muzyki dętej“ rozwijało się dosyć pomyślnie. Orkiestra liczyła 38 uczniów przeważnie z klas II.—VI. a więc z uczniów młodszych, jest też nadzieja, że orkiestra ta w przyszłym roku rozwinie się znacznie lepiej.

Kierownikiem był prof. K. Płaczek, nauczycielem muzyki p. Grünstein, a dyrygentem i prezesem „Kółka“ Władysław Kordek, uczeń kl. VI a. Próby odbywały się trzy razy w tygodniu. Orkiestra przygrywała w czasie pochodów, wycieczek, a w dni letnie na boisku gimnazjalnem w czasie pauz. Wzięła też udział w obchodzie Konstytucyi 3. Maja, w przywitaniu Najprzew. Ks. Biskupa i w innych uroczystościach szkolnych. Wydatki na instrumenta pokrywała w przeważnej części Dyrekcyja zakładu, a naprawę instrumentów, opłatę nauczyciela uiszczano ze składek uczniów, datków i subwencyi Dyrekcyi.

Na orkiestrę złożyli:

Uczniowie klasy I a	.	.	15 K. 60 h.
„ „ I b	.	.	9 „ 60 „
„ „ I c	.	.	28 „ 30 „
„ „ II a	.	.	4 „ 48 „
„ „ II b	.	.	13 „ 36 „
„ „ II c	.	.	45 „ 56 „
„ „ III a	.	.	— „ 66 „

Uczniowie klasy III b	11 K. 60 h.
„ „ III c	17 „ 57 „
„ „ IV a	16 „ — „
„ „ IV b	13 „ 20 „
„ „ V b	13 „ 79 „
„ „ VI a	3 „ — „
„ „ VI b	18 „ 24 „
„ „ VII	1 „ 10 „
„ „ VIII b	8 „ 30 „
Wkładki członków	28 „ 46 „
Tow. Gimnast. Sokół	6 „ — „
Zebrano okazyjnie	5 „ 22 „
Zasiłek z Dyrekcyi na naucz.	27 „ — „
Zwrot wkładek	36 „ — „
Zasiłek z Dyrekcyi na instrumenta	152 „ 90 „
Razem	475 K. 94 h.

R O Z C H Ó D :

Na kupno i naprawę instrumentów	152 K. 90 h.
Nauczycielowi muzyki do czerwca	260 „ — „
Nuty	19 „ 60 „
Drobne wydatki	22 „ 08 „
Fotografia	15 „ — „
Razem	469 K. 58 h.
Pozostaje na rok następny	6 K. 36 h.

Klasy, które po terminie złożyły składki, będą wykazane w następnem sprawozdaniu.

2. Orkiestra gimnazjalna mieszana. W wolnych godzinach popołudniowych, zwyczajnie dwa razy w tygodniu zbierali się uczniowie pod przewodnictwem ucznia klasy VIII. S. Josefsberga na ćwiczenia w grze zbiorowej na instrumentach smyczkowych i dętych. Orkiestra mieszana składała się w b. roku z 28 członków i brała udział we wszystkich uroczystościach szkolnych a nadto w dwóch koncertach publicznych, z których dochód przeznaczono na pomnożenie funduszu dla ubogich uczniów.

3. Kółko mandolinistów złożone z 16 członków zbierało się w wolnym czasie pod przewodem ucznia klasy VIII. S. Josefsberga na wspólne ćwiczenia. Kółko mandolinistów

występami swymi przyczyniało się do uświetnienia obchodów szkolnych, jak również do urozmaicenia programu na publicznych koncertach.

X. Nadobowiązkowa praca umysłowa i zajęcia uczniów.

1. Kółko przyrodnicze pod kierownictwem prof. Zygmunta Schneidra liczyło 35 członków. Praca w kółku ograniczała się w roku bieżącym jedynie do wygłaszania referatów. Referaty członków były następujące:

1. Tepper Nussen, ucz. kl. V b. — Przystosowanie się roślin do gleby i klimatu.
2. Flecker Leopold, ucz. VI b. — Granica między światem roślinnym i zwierzęcym.
3. Tatomir Teofil, ucz. kl. VI b. — Symbioza i pasożytnictwo.
4. Bulfan Albin, ucz. kl. VI b. — Pielęgnowanie zdrowia w życiu codziennym.
5. Hawryłów Włodzimierz, ucz. kl. VI b. — Światło i barwy w przyrodzie organicznej.
6. Sandig Herman, ucz. kl. VI b. — Lądy i morza z biegiem czasu.
7. Kupferberg Izak, ucz. kl. VI b. — Powietrze ze stanowiska chemii i higieny.
8. Flecker Leopold, ucz. kl. VI b. — Przyroda Tatr.
9. Oberländer Aleksander, ucz. kl. VI b. — Wojna i pokój w państwie mrówek.
10. Boroński Stanisław, ucz. kl. VI b. — Życie w nurtach oceanu.
11. Fastmann Lippe, ucz. kl. VI b. — Zjawiska regeneracji.
12. Liebermann Jakób, ucz. kl. VI b. — Narządy zmysłowe u roślin.
13. Weingarten Mojżesz, ucz. kl. VI b. — Goethe i Rousseau jako botanicy.
14. Urbanowicz Kazimierz, ucz. kl. VI b. — Mózg i jego czynności.
15. Schweng Izak, ucz. kl. VI b. — Rozwój narządu wzrokowego.
16. Rothenberg Mojżesz, ucz. kl. VI b. — Świat zwierzęcy i roślinny w sztuce.

Do opracowania powyżej wymienionych referatów, używali członkowie kółka dzieł, pochodzących z biblioteki prywatnej kierownika.

2. Kółko francuskie. Do kółka tego należało 23 uczniów z klas od IV.—VII. Posiedzenia odbywały się w każdą niedzielę. Czytano, objaśniano i deklamowano nowsze utwory liryczne, nadto *Cyrano de Bergerac* Rostanda, *Britannicus* Racina, *Moliera Femmes savantes*. Odbywały się także odczyty i dyskusye wyłącznie w języku francuskim na temat rzeczy czytanych. Kierownikiem kółka był prof. Dr. Al. Koller.

3. Kółko amatorów fotografii liczyło z początkiem r. szkol. 20 członków, w ciągu roku wstąpiło 18, wystąpiło zaś 16, pozostało więc z końcem roku 22. Kółko starało się w członkach swoich ugruntować przekonanie, że zajmowanie się fotografią jest rzeczą bardzo wdzięczną i dokładało wszelkich starań, aby stronę techniczną jak najbardziej członkom uprzystępnąć. Wykłady (o teorii fotografii) i referaty (o utrzymaniu aparatu i o zdjęciach przy świetle magnezyowem) starały się zapoznać członków z teorią fotografii. Ciemnię, urządzoną w zakładzie, w r. b. odnowiono, a nadto zakupiono pułkę i wieszadło. Prócz mniejszych niezbędnych dla ciemni przyborów fotograficznych dokupiono pulpit do retuszowania, ścierki i Stolma: *Das Objectiv im Dienste der Photographie*. Celem zachęcenia członków do pracy ogłoszono konkurs na zdjęcia z okolic Drohobycza. Z wyznaczonych 3 premii w kwocie 10 kor. pierwszą nagrodę (5 kor.) otrzymał M. Niedzielski z kl. IV b., drugą (3 kor.) K. Goldhamer z kl. VII., trzecią (2 kor.) H. Dienstag z kl. IV b. Uchwały zgromadzeń (4 walne, 3 zwyczajne) zatwierdzała Dyrekcyja. Kierownikiem kółka był Leon Harth, uczeń kl. VIII., od 4. I. 913. Karol Goldhamer uczeń kl. VII., a od 5. III. 913. prof. Dr. Z. Ziemiański.

XI. Zestawienie dochodów i rozchodów.

a) Pomoc dla ubogich uczniów. Fundusz ten powstaje z dobrowolnych datków, składanych a) przy wpisach, b) przez uczniów i nauczycieli w czasie egzort, c) przez insty-

tucye i dobrodziejów, d) z dochodu, wpływającego z funduszu Jachniewiczówny. Rachunek z tego funduszu przedstawia się następująco:

I. D O C H Ó D :

1. Pozostałość z roku 1912	821 K. 35 h.
2. Przy wpisach na rok 1913 zebrano	806 „ 60 „
3. Datki ofiarodawców	20 „ 27 „
4. Puszka polska	56 „ 18 „
5. Puszka ruska	14 „ 08 „
6. Z koncertu	288 „ 77 „
7. Za pośrednictwem WP. sędziego Steckowa	77 „ 76 „
8. Zwroty	41 „ 20 „
	<hr/>
Razem	2126 K. 21 h.

II. R O Z C H Ó D :

1. Pomoc w chorobie	4 K. — h.
2. Pomoc w utrzymaniu	33 „ — „
3. Książki	625 „ 02 „
4. Ubrania	675 „ 86 „
5. Część opłat i taks	41 „ — „
	<hr/>
Razem	1378 K. 88 h.

Pozostaje na rok przyszły 747 K. 33 h.

b) Stypendystów było 7, a mianowicie:

z kl. IIb. jeden uczeń pobierał stypendyum w kwocie	120 K.
„ „ IIIb. „ „ „ „ „ „	750 „
„ „ Va. „ „ „ „ „ „	90 „
„ „ Va. „ „ „ „ „ „	240 „
„ „ Vb. „ „ „ „ „ „	192 „
„ „ VII. „ „ „ „ „ „	400 „
„ „ VIIIa. „ „ „ „ „ „	90 „
	<hr/>
Razem pobrano	1882 K.

XII. Tabele statystyczne zakładu.

(Liczby drobniejszym drukiem oznaczają prywatystów.)

	K L A S A															Razem							
	la	lb	lc	ld	lla	llb	llc	llla	lllb	lllc	llva	llvb	llvc	llvd	Va		Vb	Vla	Vlb	VII	VIIIa	VIIIb	
																				a	b		
I. Liczba uczniów:																							
1. Z końcem roku szkol. 1912.	44 ¹⁵	43	38	38	47 ¹⁰	51	47	49 ⁶	48	50	48 ¹¹	46	—	46 ⁷	35	25 ²	24	27 ⁷	28	24 ³	26	784 ⁶¹	
2. Z począt. r. szk. 1913 przyjęto																							
A) z innych zakładów:	30 ²⁰	37	39	37	2	1	2	—	1	2	1	—	—	1	—	—	—	—	1	—	—	154 ²⁰	
a) z promocyą	—	1	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	5	
b) repetentów	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	
c) po przerwie																							
B) z tutejszego zakładu:																							
a) z promocyą	—	—	—	—	47 ¹⁵	45	38	42 ¹²	40	33	38 ⁹	38	38	35 ⁵	32	33 ⁷	29	40	40	28 ⁵	26	582 ⁵⁴	
b) repetentów	11	8	3	9	4	5	7	9	8	11	6	7	2	2 ¹	4	4	5	—	—	1	2	108 ¹	
c) po przerwie	4	—	4	—	1	3	2	—	1	—	—	—	—	—	1	1	1	—	—	—	—	19	
Razem	47 ²⁰	46	46	46	54 ¹⁵	54	50	51 ¹²	50	48	46 ⁹	46	41	38 ⁷	37	38 ⁷	35	42	42	29 ⁵	28	872 ¹⁵	
3. W ciągu I. półrocza przyjęto	1	—	1	—	—	—	2	1 ¹	—	1	0 ¹	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6 ²	
„ „ „ wystąpiło	8 ¹¹	4	9	6	0 ¹⁰	1	3	1 ⁸	1	2	1 ¹	2	1	2	3	3	—	—	—	0 ¹	1	48 ⁸¹	
Pozostało z końcem I. półrocza	40 ⁹	42	38	40	54 ⁵	53	49	51 ⁵	49	47	45 ⁹	44	40	36 ⁷	34	35 ⁷	35	42	42	29 ⁴	27	830 ¹⁶	
W ciągu II. półrocza przyjęto	0 ¹	2	0 ¹	0 ¹	0 ¹	—	0 ¹	—	—	0 ¹	1 ¹	1	—	0 ³	—	—	1	—	—	—	—	5 ¹⁰	
„ „ „ wystąpiło	1	4	3	7	1 ¹	1	4	3	1	10	5 ¹	2	—	5	1	0 ¹	1	—	—	—	—	51 ⁸	
Liczba uczniów z końc. II. półr.	39 ¹⁰	40	35 ¹	33 ¹	53 ⁵	52	45 ¹	48 ⁵	48	37 ¹	41 ⁹	43	40	31 ¹⁰	33	35 ⁶	35	40	40	29 ⁴	27	784 ⁵³	

A) według miejsca urodzenia:

a) z Drohobycza	16 ²	20	14	17 ¹	20 ²	22	15 ¹	14 ³	17	10 ¹	11 ⁴	13	19	10 ⁵	17	8 ¹	15	18	7 ³	10	293 ²⁴
b) z powiatu drohobyckiego	14 ^b	12	10	6	17 ¹	21	18	17 ²	17	14	17 ²	13	12	12 ²	10	14 ²	9	10	13	6	262 ¹⁴
c) z innych powiatów	8 ³	7	10 ¹	10	13 ²	9	11	17	14	12	13 ²	16	9	8 ³	6	13 ³	10	11	9 ¹	9	215 ¹⁰
d) z Austrii dolnej	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	3
e) z Bukowiny	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1
f) z Czech	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	3
g) ze Śląska	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	1
h) z Węgier	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
i) z Wielk. Ks. Krakowskiego	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2
j) z Cesarstwa Niemieckiego	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2
k) z Królestwa Polskiego	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	0 ¹	—	—	—	—	—	—	—	—	—	0 ¹
l) z Ameryki	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1

B) według miejsca pobytu rodziców:

a) z Drohobycza	27 ⁶	35	28 ¹	26 ¹	35 ⁴	33	35 ¹	33 ²	34	29 ¹	30 ^{3*}	28	35	27 ⁸	24	20 ⁶	27	31	20 ⁴	24	581 ^{4*}
b) z powiatu drohobyckiego	12 ⁴	3	6	7	14 ¹	17	10	13 ²	13	7	8 ¹	13	4	3 ²	9	12	6	5	3	1	166 ¹⁰
c) z innych powiatów	—	2	1	—	4	2	—	2 ¹	1	1	3	2	1	1	—	3	2	4	6	2	37 ¹

C) według pomieszczenia:

a) u rodziców	27 ¹⁰	35	28 ¹	26 ¹	35 ⁵	33	35 ¹	33 ⁵	34	29 ¹	30 ⁹	28	35	27 ⁸	24	20 ⁶	27	31	20 ⁴	24	581 ⁵⁰
b) w bursie polskiej	8	—	2	—	15	—	—	7	—	1	4	—	—	—	—	3	—	2	—	—	42
c) w bursie ruskiej	—	4	—	—	—	10	—	—	5	1	—	6	—	—	5	2	—	—	—	—	33
d) na stancyach	4	1	5	7	3	9	10	8	9	6	7	9	5	4 ²	4	10	8	7	9	3	128 ²

K L A S A

Razem

D) Według języka ojczystego :

a) Polaków	33 ¹⁰ 30	28 ¹ 29 ¹	43 ⁵ 36	35 ¹ 36	41 ⁴ 36	28 ¹ 35 ⁹	27	25 ⁹ 23	27 ⁶ 31	27 ⁶ 31	29	20 ⁴ 21	609 ⁵¹		
b) Rusinów	6	10	7	4	10	16	10	7 ¹ 12	9	6	11	13	9	6	175 ²

E) Według wyznania religijnego :

a) rzymsko-katol.	17 ⁴ 13	10	8 ¹ 29 ²	9	11	21 ¹	9	10	14 ³	7	6	14 ³	5	12 ¹	7	7	10	11	230 ¹⁵
b) grecko katol.	6	10	7	4	10	16	13	7 ¹ 12	9	6	11	13	6 ¹ 10	8	4	11	9	6	178 ²
c) ewangelickiego	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4
d) mojąszowego	16 ⁶ 17	18 ¹ 20	14 ³ 27	21 ¹ 20 ³	26	18 ¹ 21 ⁶	24	21	10 ⁶ 18	15 ⁵ 24	22	10 ⁴ 10	372 ³⁶						

F) Wiek uczniów :

Lat 11 miało	10 ⁵ 13	16	12	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	51 ⁵
" 12 "	13 ³ 6	12 ¹ 11	17 ³ 16	12	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	87
" 13 "	7 ² 12	4	7 ¹ 16 ² 13	15 ¹	7 ² 10	10	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	101
" 14 "	7	4	3	9	15	7	23 ² 13	8 ¹ 10 ²	4	13	—	—	—	—	—	—	—	—	—	119
" 15 "	1	4	—	—	—	—	11 ¹ 12	9	14 ⁵ 11	11	11	13 ³ 4	—	—	—	—	—	—	—	109
" 16 "	—	1	—	—	—	—	7	11	3	7 ² 14	7	13 ⁵ 17	15 ²	5	—	—	—	—	—	111
" 17 "	1	—	—	—	—	—	—	—	6	4	10	8	4 ²	5	8 ²	8	10	10	4	63
" 18 "	—	—	—	—	—	—	—	—	2	1	4	3	1	7	7 ²	8	10	10	4	55
" 19 "	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	1	—	3	11	9	9	1 ¹ 4	32	
" 20 "	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	2	6	6	8 ² 7	25	
" 21 "	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	4	3 ¹ 5	13	

K L A S A

Razem

IV. Klasyfikacja uczniów:

a) Uzupełnienie klasyfikacji za rok szkol. 1912.

Do egzaminu poprawczego i uzupełn. przeznaczono przy końcu r. 1912.

Egzamin popraw. złożyło . . .

Egzamin popraw. nie złożyło

Egzam. uzupełn. nie złożyło

Nie klasyfikowano

Według tego wyniku ostateczny rezultat klasyfikacji za r. 1912 jest następujący:

Chlubnie uzdolnionych

Uzdolnionych

Na ogół uzdolnionych

Nieuzdoln. i nieklasyfik. . .

Razem

	Ia	Ib	Ic	Ic	IId	Ila	Ilib	Ilic	Illa	IIlb	IIlc	IIIa	IIIb	IIIc	IVa	IVb	Va	Vb	VIa	VIb	VIIa	VIIb	VIIIa	VIIIb	Razem	
1	2	—	1	3	3	3	1	—	1	2 ²	1	5	6	4 ¹	7	5	2	—	—	—	—	—	—	1	48 ³	
1	1	—	1	3	3	2	1	—	1	2 ¹	1	5	6	4 ¹	7	5	1	—	—	—	—	—	—	1	45 ²	
—	1	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	0 ¹
5 ²	1	1	2	1 ⁵	2	2	2 ¹	1	5	1 ²	2	2 ⁴	3	3	1	0 ⁵	3	4 ²	2	43 ²¹						
28 ⁸	36	18	25	38 ⁴	36	28	37 ³	30	25	27 ⁴	26	33 ²	28	16 ²	17	27 ²	25	18 ¹	22	540 ²⁶						
1 ³	—	7	5	5 ¹	6	3	1 ²	9	8	11	9	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	65 ⁶	
10 ²	6	11	6	3	6	15	9	8	12	9 ⁵	8	11 ¹	6	6	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	138 ⁸	
44 ¹⁵	43	37	38	47 ¹⁰	50	48	49 ⁶	48	50	48 ¹¹	45	46 ⁷	37	25 ²	23	27 ⁷	31	24 ³	26	786 ⁶¹						

XIII. Kronika zakładu.

Rok szkolny rozpoczął się dnia 1. września 1912. W dwóch pierwszych dniach odbywały się egzamina wstępne. Uroczyste nabożeństwo, otwierające rok szkolny, odbyło się dnia 3. września 1912. w kościele parafialnym obrządku rzymsko-katolickiego.

Wpisy uczniów odbywały się dnia 29. i 30. czerwca 1912. do klasy I. a 30. i 31. sierpnia 1912. do wszystkich klas.

Egzamin wstępny do klasy I. odbył się w dwóch terminach: dnia 1. i 2. lipca, a następnie dnia 2. września 1912. Do tego egzaminu przypuszczono przed wakacjami 153 uczniów publicznych, 12 uczenic publicznych, 27 prywatystów. Z pomiędzy nich reprobowano 39 uczniów publicznych i 14 prywatystów. Po wakacjach zgłosiło się do egzaminu wstępnego 21 uczniów publicznych, 2 uczennice publiczne i 6 prywatystów. Z pomiędzy nich reprobowano 9 uczniów publicznych i 5 prywatystów. Razem w obu terminach przyjęto do klasy I. na mocy egzaminu wstępnego 154 uczniów i uczenic, reprobowano zaś 67.

W ciągu roku całego zapisało się 882 uczniów publicznych, 22 prywatystów i 52 prywatystek. Uczniów tych rozmieszczono w 20 klasach. Klasa I. miała 4 oddziały, klasy II.-IV. po trzy, klasy V., VI., i VIII. po dwa oddziały, kl. VII. jeden oddział. Ponieważ budynek gimnazjalny tej ilości klas pomieścić nie może, wynajęto cztery sale w bursie polskiej im. Ad. Mickiewicza dla pomieszczenia czterech klas tak, jak w roku ubiegłym.

Dnia 9. września i 19. listopada 1912. odbyło się uroczyste nabożeństwo za spokój duszy śp. Cesarzowej Elżbiety.

Dnia 26. września odbył się ustny egzamin dojrzałości pod przewodnictwem dyrektora zakładu.

Dnia 4. października zakład obchodził dzień imienin Najjaśniejszego Pana.

Dnia 10. października uczniowie przystąpili do spowiedzi a dnia 11. października do Stołu Pańskiego.

W dniu 6. listopada 1912. r. zgaś przedwcześnie jeden z najlepszych kolegów i przyjaciół młodzieży ś. p. **Adam Machalski**. Aczkolwiek młody pracownik na ciężkim stanowisku nauczycielskim, to jednak niezwykłymi talentami duszy i serca pozyskał sobie szacunek i przyjaźń kolegów, jak również miłość młodzieży, którą uczył i wychowywał z ojcowską troskliwością.

Bardzo liczny udział uczniów i rodziców w smutnym obrzędzie pogrzebowym, w którym wziął także udział J. W. P. Dr. Karol Opuszyński, świadczył wymownie o głębokim żalu po jego stracie.

Cześć jego pamięci!

Dnia 18. stycznia 1913. urządziła młodzież uroczysty obchód ku czci „Trzech Wieszczów“ w sali Sokoła. Część muzyczną i deklamacyjną obchodu powtórzono wieczorem dla szerszej publiczności na dochód ubogiej młodzieży.

Dnia 31. stycznia zakończono półrocze pierwsze rozdaniem półrocznych wykazów cenzur. W dniu tym jak również w dniu 1. lutego nie było nauki szkolnej.

Dnia 5. lutego uczniowie obrządku rzymsko-katolickiego byli na nabożeństwie popielcowem.

Dnia 6. lutego odbył się ustny egzamin dojrzałości pod przewodnictwem J. W. P. Dra Karola Opuszyńskiego, c. k. krajowego inspektora szkół.

W dniach od 15.—18. marca odbyły się rekolekcyje dla uczniów obrządku rzymsko-katol.; dnia 17. marca przystąpiła młodzież do spowiedzi wielkanocnej a dnia 18. marca do Stołu Pańskiego. Nauki rekolekcyjne wygłosił O. Józef Antoniewicz T. J.

Dnia 19. kwietnia obchodził zakład uroczyście dwusetną rocznicę ogłoszenia Sankcyi pragmatycznej.

W dniach od 19.—22. kwietnia odbyły się rekolekcyje dla uczniów obrządku grecko-katol. dnia 21. kwietnia przystąpiła młodzież do spowiedzi wielkanocnej a dnia 22. do Stołu Pańskiego. Nauki rekolekcyjne wygłosił ks. Adryan Dawyda z zakonu O. O. Bazylianów.

Dnia 20. maja witała młodzież przy bramie tryumfalnej **Najprzewielebniejszego ks. Biskupa, Karola Fischera**, który przybył na wizytację kanoniczną dekanatu drohobyckiego.

W tym dniu popołudniu młodzież obrządku rzym.-katol. przystąpiła do Sakramentu Bierzmowania.

Dnia 21. maja raczył ks. Biskup odwiedzić zakład. Przesłuchiwał się lekcyi nauki religii w kl. III. i starał się osobiście przekonać o postępach uczniów. Po lekcyi grono nauczycielskie i uczniowie witali uroczyście Najdostojniejszego Arcypasterza. Po przemówieniu Dyrektora ks. Biskup w serdecznych słowach podziękował za przyjęcie, zachęcając młodzież do życia z wiary i sumiennej pracy, a w końcu udzielił zakładowi arcypasterskiego błogosławieństwa.

W dniach od 26. — 28. maja odbył się pisemny egzamin dojrzałości, do którego zgłosiło się 54 uczniów publicznych i 4 prywatystki.

W dniach od 17. — 24. czerwca odbył się ustny egzamin dojrzałości pod przewodnictwem W. P. Waleryana Hecka, dyrektora c. k. gimnazyum w Trembowli.

Dnia 19. czerwca uczniowie przystąpili do spowiedzi a dnia 20. czerwca do Stołu Pańskiego.

Dnia 24. czerwca wręczono abiturientom świadectwa dojrzałości.

Dnia 28. czerwca młodzież gimnazjalna wraz z gronem nauczycielskiem wzięła udział w nabożeństwie żałobnem za spokój duszy śp. Ces. Ferdynanda.

Dnia 29. czerwca zakończono rok szkolny uroczystem nabożeństwem dziękczynnem i rozdaniem świadectw rocznych.

XIV. Wykaz książek szkolnych na rok szkolny 1913/14.

KLASA I.

Religia (rzym.-kat.) Ks. Ślusarz, Katechizm religii katolic. Wydanie 3. 1 Kor. — (gr.-kat.) Середний катихизм христ. католической религии одобрений австр. Епископатом. 0.80 Kor. **Język łaciński**, Samolewicz, Zwięzła gramatyka języka łacińskiego wyd. 6. 1 Kor. Steiner i Scheindler, Ćwiczenia łacińskie dla I. klasy. Wydanie 5. oprac. przez A. Frączkiewicza i F. Próchnickiego, 1.20 Kor. **Język polski**, Konarski, Zwięzła gramatyka języka polskiego, 0.50 Kor. Dr. Maryan Reiter, Czytania polskie dla I. klasy z ilustracjami 3 Kor. **Język ruski**, Kocowski i Ogonowski, Metodyczna gramatyka. Wyd. 2. 0.50 Kor. Kruzelnicki, Czytanka dla klasy I. 2.20 Kor. **Język niemiecki**, German Petelenz, Gayczak, Ćwiczenia niemieckie dla I. klasy. Wyd. 7. 2.40 Kor. **Geografia**, Benoni i Tatomir, Krótki rys geografii, Oprac. Wierzbicki. Wyd. 9. 1 Kor. **Historia powszechna**, B. Gebert i G. Gebertowa, Opowiadania z dziejów ojczyźtych 2.50. **Matematyka**, Frank W. Arytmetyka dla kl. I. i II. 2.40 K. Jamrógiewicz, Strutyński. Geometrya poglądowa. Stopień niższy (dla klasy I., II., III. 3 Kor. **Historia naturalna**, Nussbaum-Wiśniowski, Wiadomości z zoologii dla niższych klas szkół średnich. Wyd. 3. 3.60 Kor. Limbach, Botanika na klasę I. i II. szkół średn. (w druku).

KLASA II.

Religia, (rzym.-kat.) Ks. Ślusarz, Katechizm religii katol. Wyd. 3. 1 Kor. (gr.-kat.) Середний катихизм християнсько-католицької релігії одобрений австр. Епископатом. Літургіка. Видане Кругжка катихитів. 0.80 Kor. **Język łaciński**, Samolewicz, Zwięzła gramatyka języka łacińskiego. Wyd. 6. 1 Kor.

Steiner i Scheindler, Ćwiczenia łacińskie dla II. klasy oprac. przez A. Frączkiewicza (w druku). **Język polski**, A. Małecki, Gramatyka języka polskiego, Wyd. 11. 2.40 Kor. Dr. Maryan Reiter, Czytania polskie dla II. klasy z ilustracjami. 3.40 Kor. **Język ruski**, Kocowski i Ogonowski, Metodyczna gramatyka. Wyd. 2. 0.50 Kor. Kruszelnicki, Czytanka dla kl. II. 2.70 Kor. **Język niemiecki**, German Petelenz, Gayczak, Ćwiczenia niemieckie dla II. klasy. Wyd. 5. 2.80 Kor. **Geografia**, Siwak, Geografia dla klasy II. i III. 3.20 Kor. **Historia powszechna**, Krotoski, Historia powszechna na klasy niższe, Tom I. 2.50 K. **Matematyka**, Ignacy Kranz, Arytmetyka na klasę II. 1.50 Kor. Jamrógiewicz-Strutyński, Geometria pogładowa. Stopień niższy 3 Kor. **Historia naturalna**, Nussbaum-Wiśniowski, Wiadomości z zoologii dla niższych klas szkół średnich. Wyd. 3. 3.60 Kor. Rostański. Botanika szkolna dla klas niższych. Wyd. 6. 2.60 Kor.

KLASA III.

Religia, (rym.-kat.) Ks. Jougan, Liturgika. Wyd. 4. 1.40 K. Ks. Szydelski, Dzieje biblijne przed przyjściem Chrystusa. 1.50 Kor. (gr.-kat.) Літургіка, Виданє Кружка Катихитів 1.60. Тороньский А. История біблійна старого завіта. Вид. 2. 2 K. **Język łaciński**, Samolewicz-Sołtysik. Gramatyka języka łacińskiego. Część II. Wyd. 9. 2.40 Kor. Próchnicki, Ćwiczenia łacińskie dla klasy III. wyd. 6. 1.80 Kor. Nepos Curtius, Chrestomata. Wyd. Frączkiewicza. 2.30 Kor. **Język grecki**, Fiderer, Gramatyka języka greckiego. Wyd. 4. 3 Kor. Winkowski-Taborski-Passowicz, Ćwiczenia greckie. Wyd. 3. 3 Kor. **Język polski**, Małecki, Gramatyka języka polskiego szkolna. Wyd. 9—11. 2.40 Kor. Dr. M. Reiter, Czytania polskie dla III. klasy. 3.40. **Język ruski**, Stocki-Gartner, Gramatyka ruska, Wyd. 2. 2 Kor. Wypisy ruskie dla kl. III. szkół średnich. 3 Kor. **Język niemiecki**, German, Petelenz, Gayczak, Ćwiczenia niemieckie dla klasy III. Wyd. 5. 2.80 Kor. Jähner, Deutsche Grammatik. Wyd. 3. i 4. 2.20 Kor. **Geografia**, Siwak, Geografia dla klasy II. i III. 3.20 Kor. **Historia powszechna**, Gebert i Gebertowa. Opowiadania z dziejów monarchii austr.-węg. 2.50 Kor. **Matematyka**, Ignacy Kranz, Arytmetyka na kl. III. 1.80 Kor. Jamró-

giewicz-Strutyński, Geometrya poglądowna. 3 Kor. **Fizyka**, Wł. Żłobicki, Wiadomości z fizyki dla niższych klas szkół średnich (w druku).

KLASA IV.

Religia, (rzym.-kat.) Ks. Dąbrowski, Historia biblijna zakonu nowego, wyd. 4. 1.70 Kor. (gr.-kat.) Тороньскій А., Історія біблійна нового закону. Вид. I. i II, 1.60 Kor. **Język łaciński**, Samolewicz-Sołtysik, Gramatyka języka łacińskiego, część II. wyd. 9. 2.40 Kor. Próchnicki, Ćwiczenia łacińskie dla klasy IV., wyd. 4. 2 Kor. Caesar, Commentarii de bello Gallico, wyd. Terlikowskiego. 1.60 Kor. Frączkiewicz, jak kl. III. **Język grecki**, Fiderer, Gramatyka języka greckiego, wyd. 1—4. 3 K. Winkowski-Taborski-Passowicz, Ćwiczenia greckie, wyd. 3. 3 Kor. **Język polski**, Małeckie, Gramatyka języka polskiego szkolna, wyd. 9—11. 2.40 Kor. Próchnicki i Wojciechowski, Wypisy polskie dla IV. klasy. 3.60 Kor. **Język ruski**, Gramatyka jak w kl. III. Wypisy ruskie dla kl. IV. szkół średnich (w druku). **Język niemiecki**, German-Petelenz-Gayczak, Ćwiczenia niemieckie dla IV. klasy, wyd. 4. 3 Kor. Jahner, Deutsche Grammatik, wyd. 3 i 4, 2.20 Kor. **Geografia**, Majerski Geografia austr.-węgierskiej monarchii, wyd. 6. 2.20 Kor. **Historya powszechna**, Zakrzewski, Historia powszechna, część I. wyd. 7. 2.40 Kor. Putzger-Bojarski, Atlas historyczny. 4.50 Kor. **Matematyka**, Dziwiński, Podręcznik arytmetyki i algebry dla klas wyższych. Wyd. 5. 4.50 Kor. Łomnicki A., Geometrya, część I. dla kl. IV. i V. 3.40 Kor. **Fizyka**, Soleski, Nauka fizyki. Wyd. 5. 2.20 Kor. **Mineralogia z chemią**, Duchowicz-Wiśniowski, Wiadomości z chemii i mineralogii dla klas niższych. 2.80 Kor.

KLASA V.

Religia, (rzym.-kat.) Ks. Jeż, Nauka wiary katolickiej, Część I. wyd. 3. 2 Kor. (gr.-kat.) Тороньскій, Христ. катол. догматика фундаментальна і апольогетига для клас висших. Вид. II. 2 Kor. **Język łaciński**, Caesar: Bellum Gallicum, Livius, wyd. Majchrowicz Zingerle. 2.50 Kor. Ovidius, wyd. Skupiewiczza. Samolewicz-Sołtysik, Gramatyka języka łacińskiego, część II. wyd. 9. 2.40 Kor. **Język grecki**, Fiderer, Chrestomatyja z pism Xenofonta, wyd. 4. 2 40 Kor. Homera Iliada, część

I. Wyd. Sołtysika 1.20 Kor. Fiderer, Gramatyka języka greckiego, wyd. 4. 3 Kor. **Język polski**, Próchnicki i Wojciechowski, Wypisy polskie dla klasy V. 3.80 Kor. Próchnicki F. O ważniejszych gatunkach poezyi i prozy. Dodatek do Wypisów polskich tom V. **Język ruski**, Łyczakowski, Wzory poezyi i prozy dla kl. V. wyd. 2. 3.60 Kor. **Język niemiecki**, Ippold u. Adolf Stylo: Deutsches Lesebuch für die oberen Klassen der galizischen Mittelschulen I. Teil, V. Klasse, wyd. 3. 3.80 Kor. **Geografia**, — **Historia powszechna**, Zakrzewski, Historia powszechna, część I. wyd. 7. Zakrzewski, Historia powszechna, część II, wyd. 5. 2.40 Kor. **Matematyka**, Dziwiński, Podręcznik arytmetyki i algebry dla klas wyższych, wyd. 5. 4.50 Kor. Łomnicki A. Geometria, część I. dla kl. IV. i V. **Historia naturalna**, M. i J. Łomnicki, Mineralogia i geologia. Wydanie 7. 2.80 K. Rostafiński, Botanika szkolna dla klas wyższych, wyd. 4. 3.20 K.

KLASA VI.

Religia, (rzym.-kat.) Ks. Dr. Sieniatycki, Dogmatyka szczegółowa, wyd. 2. 2.20 Kor. (gr.-kat.) Торонський, Гоматика частна для висших клас. 2. виданє. 2 Kor. **Język łaciński**, Sallustius, wyd. Sołtysika: Bellum Jug. 0.70 Kor. Vergilius, wyd. Rzepińskiego 1.70 Kor. Cicero, wyd. Sołtysika, In Catil. 0.70 Kor. Samolewicz-Sołtysik, Gramatyka języka łacińskiego, część II. wyd. 9. P. Liszkowicz, Wybór listów Pliniusza Młod. 1.20 Kor. **Język grecki**, Homera Iliada, Część I. i II. wyd. Sołtysika. 1.50 Kor. Herodot, wyd. Terlikowskiego, 2.20 Kor. Fiderer, Gramatyka języka greckiego, wyd. 4. Plutarch: Żywoty Cycerona i Demost. opr. Fr. Nagórzański 2.20 Kor. **Język polski**, Chrzanowski — Wojciechowski, Wiadomości z historyi literat. pol. do r. 1882. (w druku). **Język ruski**, Paczowski, Wyimki z ukraińsko-ruskiego piśmiennictwa XI.—XVIII. w. 1.50 Kor. Barwiński, Wyimki z ruskiego narodowego piśmiennictwa, wyd. 3. 1.50 Kor. **Język niemiecki**, Ippoldt, u. A. Stylo: Deutsches Lesebuch für die oberen Klassen der galizischen Mittelschulen II. Teil. VI. Klasse, wyd. 2. 3.60 Kor. **Geografia i Historia powszechna**, Zakrzewski, Historia powszechna, część II. wyd. 5. Zakrzewski, Historia powszechna, część III. 2.80 Kor. **Matematyka**, Dziwiński, Podręcznik arytmetyki i algebry dla klas wyższych 4.50 Kor.

Dr. A. Łomnicki, Geometrya dla klasy VI., VII. i VIII. 3.80 Kor. Kranz, Logarytmy, wyd. 2. 1.30 Kor. **Historya naturalna**, Petelenz, Zoologia dla klas wyższych szkół średnich, wyd. 3. 3 Kor. Fr. Terlikowski, życie publiczne, prywatne i umysłowe starożytnych Greków i Rzymian. 4.80 Kor.

KLASA VII.

Religia, (rzym.-kat.) Ks. Szczelik, Etyka katolicka, wyd. 5. 2.20 Kor. (gr.-kat.) Дорожинський. Етика. 2 Kor. **Język łaciński**, I. Cicero, wyd. Sołtysika, Cato maior, O naczelnem dow. Pompejusza 0.60 Kor. Vergilius, wyd. Rzepińskiego. 1.70 Kor. Samolewicz-Sołtysik, Gramatyka języka łacińskiego, Wyd. 9. Plinius: Listy wyd. Liszkowicza. **Język grecki**, Homera Odyssea, wyd. Jezienickiego. 3 Kor. Demostenes, wyd. Schmidta. 1.40 Kor. Platon, Wybór pism, wyd. Jędrzejowskiego 3 Kor. Sofokles, Antygona, wyd. Dr. Oko (w druku). Fiderer, Gramatyka języka greckiego. **Język polski**, Tarnowski i Wójcik, Wypisy polskie część I. wyd. 1. 3.30 Kor. Tarnowski i Próchnicki, Wypisy polskie, część II. wyd. 4. 3.60 Kor. **Język ruski**, Barwiński, Wyimki z ukraińsko-ruskiej literatury XIX w., część I. wyd. 4. 3 Kor. **Język niemiecki**, Ippold u. A. Stylo, Deutsches Lesebuch für die oberen Klassen der galizischen Mittelschulen III. Teil VII. Klasse, wyd. 2. 4 Kor. **Geografia i historia powszechna**, Zakrzewski, Historia powszechna, część III. 3.80 Kor. Lewicki zarys dziejów Polski i krajów ruskich, wyd. 4. 2 Kor. **Matematyka**, Dziwiński, Podręcznik arytmetyki i algebry dla klas wyższych, wyd. 4. 4.50 Kor. Dr. A. Łomnicki, Geometrya dla klas VI. VII. i VIII. 3.80 Kor. Kranz, Zbiór zadań matematycznych dla klas wyższych, wyd. 2. 3.50 Kor. Kranz, Logarytmy, wyd. 2. 1.30 Kor. **Fizyka**, Kaweckie i Tomaszewski, Fizyka dla wyższych klas, wyd. 4. 3.40 Kor. Tomaszewski. Hemia, wyd. 4. 0.70 Kor. **Propedeutyka filozoficzna**, Nuckowski, początki logiki ogólnej. 2 Kor. Fr. Terlikowski, jak w kl. VI.

KLASA VIII.

Religia, (rzym.kat.) Ks. Jougan, Historia kościoła katolickiego, wyd. 3. 2 Kor. (gr.-kat.) Ваплер-Стефанович, История христ. католицкої церкви. 2.40 Kor. **Język łaciński**, Horatius, wyd. Dolnickiego 1.50 Kor. Tacitus, wyd. Staromiejskiego,

2.20 Kor. Samolewicz-Sołtysik, Gramatyka języka łacińskiego, część II. wyd. 9. **Język grecki**, Platon, Wybór pism, wyd. Jędrzejowskiego. 3 Kor. Homera Odyssea, wyd. Jeżenieckiego. 1 Kor. Euripides, Medea wyd. Dr. Smolka 1.30 Kor. Fiderer, Gramatyka języka greckiego, wydanie 4. **Język polski**, Tarnowski i Próchnicki, Wypisy polskie, część II. wyd. 4. 3.60 K. **Język ruski**, Barwiński, Wyimki z ukraińsko-ruskiej literatury XIX. w., część II. wyd. 3. 4 Kor. **Język niemiecki**, Ippold, Deutsches Lesebuch für die oberen Klassen der galizischen Mittelschulen, IV. Teil VIII. Klasse. 4 Kor. **Geografia i Historia powszechna**, Głabiński-Finkel, Historia austriacko-węgierskiej monarchii, wiadomości polityczne i społeczne, wyd. 3. 2 Kor. Lewicki, Zarys dziejów Polski i krajów ruskich, wyd. 4. 2 Kor. **Matematyka**, Dziwiński, Podręcznik arytmetyki i algebry dla klas wyższych, wyd. 4. 3.60 Kor. Dr. A. Łomnicki, Geometria dla kl. VI. VII. i VIII. 3.80 Kor. Kranz zbiór zadań matematycznych dla klas wyższych, wyd. 1 i 2 3.50 K. Kranz, Logarytmy, wyd. 2. 1.30 Kor. **Fizyka**, Kawecki i Toszewski, Fizyka dla wyższych klas szkół średnich, wyd. 3 i 4. 3.40 Kor. **Propedeutyka filozoficzna**, Lindner-Kulczyński, Wykład psychologii, wyd. 3. 2.20 Kor. Fr. Terlikowski, jak w kl. VI.

XV. Bursy i internaty.

A) **Bursa polska** im. Adama Mickiewicza dla młodzieży gimnazjalnej narodowości polskiej obrządku rzymsko katolickiego założoną została staraniem miejscowego obywatelstwa, które złączone w Towarzystwo stale opiekuje się wychowanekami tej instytucji.

Wydatki na utrzymanie bursy pokrywa się z niskich opłat wychowanków, z wkładek członków Towarzystwa, oraz dobrowolnych ofiar dobrodziejów młodzieży, do których zalicza się wysoki Sejm krajowy, świetna Rada powiatowa w Drohobyczu, Rada miasta Drohobycza, Kasa oszczędności, Towarzystwo zaliczkowe w Drohobyczu oraz świetna gmina chrześcijańska w Borysławiu.

Wychowankowie bursy, oddani pod opiekę Zarządu, otrzymują tu wygodne pomieszczenie i zupełne utrzymanie. Czas

wolny od nauki spędzają na zabawach, grach towarzyskich lub ćwiczeniach fizycznych. Bursa posiada małą bibliotekę, która dostarcza wychowankom pożytecznej lektury.

Bursą zarządza Wydział Towarzystwa, którego przewodniczącym jest WP. Józef Staromiejski, dyrektor gimnaz., prefektem prof. Franciszek Chrzastowski — a jego zastępcą prof. Franciszek Pytel. Pomocy lekarskiej udzielali bezinteresownie p. p. Dr. Zenon Pelczar i Dr. Bronisław Kozłowski.

Jak w roku poprzednim tak i w b. r. bursa wynajęła 4 sale w swoim budynku na pomieszczenie klas gimnazjalnych. Wskutek tego przyjęto na początku roku szkolnego 44 wychowanków, z których z końcem roku pozostało 42.

Opłata normalna wynosiła K. 25, — w większej atoli części płacili uczniowie z powodu ubóstwa po 15 i 14 Kor.

Zachowanie wychowanków było wogóle dobre a wyniki klasyfikacji pomyślne.

B) Towarzystwo „Bursa św. Jana chrzciciela“ (Бурса св. Івана Христителя) w Drohobyczu utrzymywało w tym roku 36 uczniów w swym parterowym domu przy ul. św. Jana 22. Przewodniczącym Wydziału Towarzystwa, które zarządza bursą, był ks. Kmit Polieukt, katecheta gimn., ekonomię i wychowanie prowadził Dr. Włodz. Birczak, prof. gimn., do pomocy w nauce uczniów dodany był prefektowi akademik D. Stefaniuk, stud. praw. Na utrzymanie prócz opłat uczniów (miesięcznie 35 kor.) i wkładek członków Towarzystwa wpływały jednorazowe zapomogi od P. T. Dobroczyńców, Wysokiego Sejmu kraj., świętej Rady powiatowej, Rady miasta Drohobycza, Rady gminnej chrześcijańskiej w Borysławu, Narodnego domu, Tow. zaliczkowego w Drohobyczu itd. Pomocy lekarskiej udzielał bezpłatnie p. Dr. Włodzimierz Czapelski.

C) Bursa im. bar. Hirscha dla uczniów wyznania mojżeszowego nie utrzymywała internatu, lecz udzielała zasiłków pieniężnych na opłatę szkolną, utrzymanie i ubranie.

W ostatnim sprawozdaniu rocznem bursa im. bar. Hirscha wykazuje w funduszu żelaznym 13.500 Kor., w dochodzie 6.000 Kor., w rozchodzie 6.200 Kor. Przewodniczącym Towarzystwa jest p. Emil Safrin, aptekarz.

XVI. Imienny spis uczniów

w roku szkolnym 1912/13.

Gwiazdka obok nazwiska oznacza uczniów **chlubnie uzdolnionych**, w nawias ujęto nazwiska uczniów, którzy w ciągu roku wystąpili.

KLASA Ia.

Bandrowski Paweł, Bloch r. Orancz Mojżesz, Cieliński Władysław, Dubeński Artur, Dubik Roman, Fleischer Salo, (Gajb Antoni 30. XII. 1912), Gan Franciszek, Gärtner Ozyasz, Hach Waclaw, Hallamann r. Wiesenthal Chaim, (Hauptmann Benjamin 30. XII. 1912), Heimberg Izidor, Jarosz Kazimierz, Kanarienstein Majer, (Kapusta Michał 30. XII. 1912), Kawatek Juliusz, Kizło Józef, (Lang Jan 7. XII. 1912), Lantner Feiweł, Lubczyński Edward, Makowiec Stanisław, Milavec Jan, Meszyński Aleksander, Moroń Jan, Niemiłowicz Józef, Nitka Adolf, (Ochendusko Jerzy 3. IX. 1912), Ornizowski Rudolf, (Paczosa Czesław 4. IX. 1912), Pahuta Teofil, Pomeranz Manes, Rappaport Juda, Rosenschein Selig, Rudnicki Leon, (Ryński Leon 30. XII. 1912), Schächter Henryk, Selbka Władysław, Skowroński Tadeusz, Stankiewicz Stanisław, (Stebelski Konstanty 30. XII. 1912), Sternbach Dawid, Stich Józef, Strzelec Władysław, Wachtel Salomon, Weiss Stanisław*, Werhun Józef.

Prywat. (Balicki Jan), Emsig Klara, Girtler Kleeborn Jan, (Harthówna Anna), Hauser Leon, (Horszowska Leonora), Josefsberg Henoch, (Kałużniacka Zenona), Kapellnerówna Aniela*, (Kramerówna Regina), (Ochenduszkówna Wanda), Racięski Andrzej, Rzepecki Łucyan, Schächter Józef, (Scheinfeld Sara), (Tannenbaum Henryka), Tepperówna Fani, (Traugoth Ida), (Turnschein Anna), Zoglauer Władysława.

KLASA Ib.

Biłyj Stefan, (Czernigiewicz Michał 21. XII. 1912), Dąbrowski Józef, Danyłków Michał, Diaczyszyn Karol, Dienstag Ignacy, (Dziubka Józef 6. XI. 1912), Flunt Sylwester Wiktor, Freimann r. Dauermann Benzion, Friedländer Leon, Friedmann r. Stegmann Herman, Fuhrmann Samuel, Gašiorowski Roman, Goldfischer Chaim Hersch, (Homziak Józef 10. XII. 1912), Huczyński Mieczysław, Kammermann Emil, Kaznowski Marcelli, Kunert Stanisław, Lantner Naftale, Lityński Józef, Löwenberg Leon, Łemech Aleksander, Łoik Tomasz, Nawalicki Jan, Ozimkiewicz Aleksander, Pawlik Eugeniusz, Piatnycia Antoni, Piatnycia Włodzimierz, Proniw Józef, (Reif Wincenty 9. IV. 1913), Rothbaum Jakób Koppel, Rudermann Herman, (Saganiewicz Stanisław 28. III. 1913. prywat.), Sak Emil, Schöpp Józef, (Schutzmann Leib 18. II. 1913. prywat.), Schutzmann Oskar, Schwartz Leon, (Słotwiński Tadeusz 9. IV. 1913), Staromiejski Jan, Stifel Marcin, (Tomaszewski Tadeusz 21. XII. 1912), Uleniecki Bronisław, Wilf Henryk, Zaczekiewicz Józef, Zuckerberg Izrael, Żurawiecki Józef.

KLASA Ic.

(Bachman Jan 12. XII. 1912), Bartyński Władysław, (Buciak Stefan 16. XI. 1912), Dörfer Izydor*, Ernest Kazimierz, Fastman Leon, (Fedoryczka Michał 2. II. 913), Fischer Maryan*, (Gilewicz Stefan 11. I. 913), Głuch Ferdynand, (Gorgoń Tadeusz 8. X. 912), (Heimberg Edmund 4. I. 913), Held Leisor, Holzmann Abraham, (Hruszowski r. Guttmann Salomon 18. XI. 1912), Hubicki Roman, Kałużniacki Leon, Klarfeld Maryan, Kociuba Włodzimierz, Kowalów Adam, Lichtenstein Izrael, Löwenthal Seweryn, Makar Michał, Oberländer Józef, Pineles Mojżesz, (Potyrała Andrzej 12. XII. 912), Przeniczka Mieczysław, Rosenmann Salomon, Roth Karol, (Rubin Mojżesz 10. XI. 912), Sandheim Tomasz, Sawicki Eustachy, Schreier Juliusz, Słomka Jerzy, Stasiowski Władysław, Sternbach Izak, Sussmann Izydor, Sussman Robert (prywat.), Tanne Jakób Abraham, Tannenbaum Markus Hermann, Tatarski Stefan, Uliasz Adam, Walter Jan, Weintraub Maksymilian, Werbicki Włodzimierz.

KLASA Id.

Abratowski Tadeusz, April Leib, Baumwollspinner Benjamin, (Berdel Edward 28. III. 913), Blam Jona, (Bulfan Tadeusz 25. II. 913), (Chołewa Józef 10. III. 913), Eidelsheim Samuel, (Ferenz Stanisław 24. II. 913), Fluss Izrael, Garfunkel Filip, Goldwasser Wilhelm, Grossfeld Majer Ber, Halpern Benjamin, Hauser Oskar, Jarema Antoni, Josefsberg Abraham, Josefsberg Aleksander, (Klempfner Hersch 2. X. 912), (Kłoś Władysław 1. III. 913. prywat.), Kreppel Jakób, Kurek Józef (prywat.), Litwin Mikołaj, Łacina Teofil, Menczyński Filemon, Migielski Kazimierz, Migielski Stanisław, (Mikołajski Alesander 10. III. 913), (Petryńczyn Włodzimierz 10. IX. 913), Piotrowski Eigiusz*, Podfilipski Bolesław, (Podolski Feliks 28. X. 912), Ringelhaupt Emil*, Scheimann Jan, Scheinfeld Hunisch, Schlosser f. Karpf Leon, Schweitzer Filip, (Słonik Karol 18. XI. 912), Sobolski Leopold, Stempler Izydor, Stempler Mates, Tarnawski, Jan, (Treger Mieczysław 11. X. 912), Wagman Michał, Wali-gura Jan.

KLASA Ila.

Abratowski Maryan, Arzt Karol, Bajer Edward, Bajer Jan, Bełz Alojzy, Bernstein Samuel, Bohonos Onufry, Brummer Ignacy, Bulfan Waleryan, Chitry Władysław, Czernigiewicz Józef, Dąbrowski Józef, Dziuba Bronisław, Feuerstein Markus, Fink Markus, Frankowski Michał, Garfunkel Maks, Gaudiak Włodzimierz, Heimberg Baruch, Hopfinger Marek, Horowitz Mojżesz, Hütter Robert, Jarosz Roman*, Kelhoffer Adolf, Kossak Włodzimierz, Krajewski Michał, Kruhlij Stefan, Legocki Tolimir, Łęcznarowicz Izydor, Morski Ferdynand, Mroziuk Henryk, Mularski Stefan (prywat.), Niemców Michał*, Ozimkiewicz Piotr, Pastuch Aleksander, Petrykiewicz Adam, Rzepliński Michał, Smoliński Bazyli, Söbolski Józef, Solczak Eugeniusz, Struś Franciszek, Szalit Emil*, Szüttler Jan, Szwab Engelbert, Śledziona Franciszek, Śniatyński Elias, Turnschein Hersch, Wiesenberg Artur, Wróblewski Władysław, Zaczek Michał, Zamarski Roland*, Zielonka Jakób, Zub Jan*, Żyta Piotr.

Prywat. Baumgarten Józef, (Bernsteinówna Irena), Chotynier Henryk, (Duciak Emil), Friedmannówna Eliza), (Herbstówna

Henryka), (Herzig Elżbieta), (Jarzynówna Janina), Kapellnerówna Jadwiga*, Komornicki Bogusław, Kropaczkówna Zofia, Krzeńska Olga, (Rabówna Ewelina), (Safrinówna Diana), (Słoniewska Joanna), (Wilenkówna Henryka).

KLASA IIIb.

(Berger Samuel 5. XI. 912). Bloch Ozyasz, Böhmer Albin, Böhmer Henryk, Brunnengraber Moritz, Cholewa Leopold, Chomiak Stefan, Danyłyszyn Jan, Dąbrowski Karol, Dichter Michał, Dobosz Józef, Domberger Samuel, Durybaba Dymitr, Eisenstein Mendel, Fedyk Stefan*, Fritz Rudolf, Gang r. Pancer Mendel, Güntner Edward, Iwanyk Józef, Jäger Zygmunt, Josefsberg Markus, Kreisberg Mojżesz, Kułyniak Piotr, Kuzyk Eugeniusz, Leibendörfer Leon, Linn Jakób, Łoziński Grzegorz, Mager Naftale, Mansberg Markus, Meth Emil, Mieses Oskar, Popiel Damian, Radomski Feliks, Rothenberg Mendel, Rudermann Salomon*, Schimmermann Emanuel, Schorr Berl, Sikorski Tadeusz, Sosiak Michał, Steciów Jan, (Steciów Michał 10. IV. 913), Sternbach Izak, Stroński Andrzej, Szczerban Zenon, Szypajło Józef, Tańczuk Hilary, Taub Salomon, Turner Aron, Turnschein Leib Nachmann, Weinstock Dawid, Weiss Samuel, Weissmann Salomon, Wowków Mikołaj, Zuckerberg Abraham.

KLASA IIc.

Artymowicz Jan, Badak Andrzej, (Berger Herman 10. III. 913. prywat.), Birnbaum Jakób, Bugiera Dymitr, Buxbaum Ignacy, (Charów Antoni 14. III. 913), Czerniak Waleryan, Diamantenstein Markus, Dörfler Marek, Dorntsrauch Maurycy, (Fedoryczka Stefan 2. II. 913), Flunt Grzegorz, (Fried Wilhelm 5. IV. 913), Friesel Samuel, (Garfunkel Berl 18. XI. 912), Glasberg Icheł, Harasymiak Jan, Jachno Eustachy, Kalt Julian, Kerzner Nachim, Knebloch Bolesław, Kocko Leon, Kołodij Bazyli, Kreisberg Izidor, Kriegel Jonasz, Kumor Emil, Lachowicz Ignacy, Liebermann Henryk, Macan Jarosław, Mikosz Jan, Mischke Ernest, Mudryk Włodzimierz, Niemaszek Jan, Osmakiewicz Franciszek, Podfilipski Leopold, Rinzler Herman, Sechler Feiweł, Seemann Oskar, Seller Maksymilian*, Serediak Włodzimierz, (Skalski Bronisław 30. X. 912), Sonnenthal Emanuel,

(Spitzmann Maksymilian 24. IX. 912), Stecko Andrzej, Suchestow Marcełi*, Wasilewski Bolesław, Wasylkiewicz Tadeusz, Welguż Jan, Wolf Hersch, Wulwek Wilhelm, Zölller Hersch.

KLASA IIIa.

Banaś Michał, Berger Stanisław, Bernstein Szymon, Borak Henryk, (Dubik Tadeusz 8. XII. 1912), Dućko Włodzimierz, Dziewoński Kazimierz, Gasser Aron, Gottlieb Ozjasz, Hajnosz Kazimierz, Halpern Zygmunt, Hassmann Abraham, Helzer Ozyasz, Henefeld Izrael, Klepacki Mieczysław, Kociuba Jakób, Koppel Salomon, Krawczyk Bronisław, Kumor Bronisław, Lalka Włodzimierz, Lankau Maryan, Leśniański Ferdynand, Lew Kazimierz, Linder Józef, Muciczka Rudolf, Morski Kazimierz, Morski Leon, Müller Leon, Nastioszyn Jan, (Naumiak Dymitr 2. IV. 1913), Neubauer Izak, (Rakoczy Stefan 11. III. 1913), Rand Samuel, Robak Jerzy, Roth Szaje, Rothmann Zygmunt, Safrin Leopold, Schollenberger Artur, Schollenberger Tadeusz, Spring Adolf, Steciów Kiron, Steuer Józef, Sucharek Władysław, Sussmann Benjamin, Szypajło Włodzimierz, Tepper Jakób*, Wasilewski Mieczysław, Wiksel Dawid, Wilf Abraham, Zajac Mieczysław, (Zaręba Kazimierz 15. V. 1913 pryw.), Zuckerberg Leisor. — Prywat. Bory Julian*, Dickmanówna Gusta, (Engelberg Rachela), Felsenówna Nesia, (Horszowska Scharlotta), (Hütterówna Marta), Jelonek Tadeusz, Kaczmarek Józef, Kapellnerówna Czesława*, Lewicki Roman, (Meszyńska Jadwiga), (Reiterówna Marya), (Wegnerówna Matylda), (Zweiówna Fania).

KLASA IIIb.

Abratowski August, Adler Mojżesz, Altschüler Efroim, Besen Erwin, Biłas Joachim, Chłoń Jan, Dornstrauch Adolf, Dziubka Karol, Fritz Roman, Goldberg Salo, Halpern Salomon, Hawryłów Teodor, Heiber Józef, Hoffmann Mojżesz, Jäger Izak, Josefsberg Mojżesz, Kaliczak Elias, (Keller Witold 25. II. 1913), Kociuba Andrzej, Kornhaber Józef, Kupfermann Maurycy, Kupfermann Samuel, Łohin Teodor, Łoik Jan, Maciurak Bohdan, Maków Jan, Mieses Józef, Osmakiewicz Wiktor, Petryk Stefan, Pineles Dawid*, (Podolski Kazimierz 28. X. 1912), Rappaport Jonas, Rohrberg Dawid, Ruhdörfer Leib, Sarak Jan, Sitek Robert, Spunt Salomon, Steinhauser Wolf, Stroński Mikołaj, Suss-

mann Abel, Teicher Samuel, Thau Maurycy, Weinberger Izrael, Weinberger Józef, Wegner Dawid, Werner Adolf, Wojtowicz Józef, Zajączkowski Tadeusz, Znak Piotr, Żuk Władysław.

KLASA IIIc.

Bardasz Tobiasz, (Bejba Jan 1. IV. 1913), Biłyj Mikołaj, Bleiberg Mordche, Ciunyk Stefan, Diaków Bazyli, Ernest Karol, Fell Bolesław, Fuchsberg Wilhelm, Garfunkel Szymon, Gartenberg Mojżesz, Gaździk Bolesław, Geisler Stefan, Grenik Witold, Halpern Iser, (Heimberg Jakób 10. III. 1913), Heimberg Leon, Heimberg Michał, Josefsberg Markus, Katz Abraham, (Kaznowski Mieczysław, 7. III. 1913), Kelhoffer Artur, (Kleist Ozyasz 14. II. 1913), Kocko Włodzimierz, (Kolarz Zygmunt 10. II. 1913), (Komarnicki Włodzimierz 4. I. 1913), (Korpak Józef 10. III. 1913), Kulyk Mikołaj, Lantner Markus, (Lesiak Stanisław 11. XI. 1912), Liszka Juliusz, Mazurczak Bazyli, Mazurek Michał, Miszke Leon, Oberländer Chaim*, (Pallas Maryan 15. V. 1913 prywat.), Preidl Teofil 18. III. 1913), Scharf Izydor, Sozański Stanisław, Springer Feiwel, Susiuk Aleksy (Suszkiewicz Jan 28. II. 1913), Tepper Natan, Tęcza Władysław, Wahl Herman, (Weingarten Markus 14. III. 1913), Wójcik Czesław, Zwilling Benjamin, Zymyn Grzegorz.

KLASA IVa.

Anker Natan, Bergwerk Maksymilian, Białogłowicz Adolf, (Bocian Kazimierz 8. III. 1913 prywat.), Bogdanowicz Stefan, Chomet Emil, Dadaniak Leon, Drwata Ignacy, Fuchsberg Filip, Halberstein Berisch, Horowitz Peilet, (Jabłoński Władysław, 25. XI. 1912), Januszka Zenon, Kelhoffer Samuel, Klisiecki Leopold, Kloś Eustachy, Kowalów Jan, Kriegel Moritz, (Król Stanisław 15. V. 1913 prywat.), Kucza Karol, Lew Jan, Lemech Bazyli, Metanomski Kornel, Nussblatt Adam, Pachtmann Juliusz, Pierchała Kazimierz, (Pilecki Jan 15. V. 1913), Pomeranz Jakób, Prinz Maks, Rathouser Maksymilian, Rerutkiewicz Tadeusz, Rosenfeld Zygmunt, Rosner Mates, Rudnicki Włodzimierz, Schreier Mates, Smolnicki Tadeusz, Stecyk Stefan, Struk Józef, Tabak Henryk, Tanenbaum Jakób, Tanenbaum Józef, Taub Maurycy, Tomaszek Waleryan, (Weingarten Maurycy 10. III. 1919), Weredyn Stefan,

(Zielonka Bonifacy 31. III. 1913), Ziemski Jan. — Prywat. Budracka Amalia, Buszyński Stanisław, Jarosz Bolesław, Lichtensteinówna Judyta, (Lurski Stanisław), Racięski Stanisław, Spitzmannówna Helena, Sussmannówna Regina, Teicherówna Tylla, Wiksel Herman.

KLASA IVb.

(Bässler Rajmund 2. III. 1913 prywat.) Białas Stefan, Biberstein Józef, Blauaug Samuel, Bobeszko Stefan, (Cynada Mojżesz 10. III. 1913), Dienstag Henryk, Feuerstein Markus, Fleischer Maks, Franko Jan, Gasser Salomon, Grünstein Leon, Hauser Emanuel, Hecht Jakób, Jachno Bohdan, Janikowski Stanisław, Jaworski Piotr, Katz Izak, Kawecki Karol, Klein Piotr, Krupiczka Kazimierz, Kuzan Eustachy, Lech Piotr, Löwenberg Henryk, Löwenberg Jakób, (Migielski Franciszek 8. XII. 1913), Martyn Teodor, Niedzielski Maryan, Paczosa Tadeusz, Paszek Antoni, Pechthold Fabian, (Podfilipski Władysław umarł 27. XI. 1912), Robak Tomasz, Romański Maryan, Rosenrauch Józef, Rossberger Samuel, Rubin Józef, Segal Ire, Solczak Mieczysław, Szwabowicz Michał, Tabak Aleksander, Tabak Chaim, Tanne Leon, Teitelbaum Maurycy, Ważny Stanisław, Weselyj Bazyli, Wowk Jan.

KLASA IVc.

Balicki Julian, Cybulski Kazimierz, Dzióba Tadeusz, Eckstein Michał, Faryma Aleksy, Fiała Eugeniusz, Flunt Włodzimierz, Frait Michał, Gärtner Bernard, Grauer Leon, Hirschhaut Abraham, Jacków Piotr, Jarecki Włodzimierz, Josefsberg Mojżesz, Josefsberg Mordche, Kammermann Herman, Kociuba Piotr, Kreppel Adolf, Kronisch Herman, Liebermann Szymon, Liebermann Wilhelm, Łeszków Michał, Łuczeczka Piotr, Mul Michał, Propper Maks*, Rabbach Benjamin, Reichmann Maks, Rothmann Józef, Scheiner Izrael, Schreier Leonard, Schuster Franciszek, Słoniewski Józef*, (Słotwiński Stanisław 31. X. 1912), Steciów Michał, Stocki Michał, Swyszcz Elias, Szwabowicz Kazimierz, Tanne Georg, Turnheim Mieczysław, Wawryk Dymitr, Winter Leon.

KLASA Va.

Arvay Adam, Arzt Adolf, Borowicz Włodzimierz, Chmiółek Eugeniusz, Chmiółek Mieczysław, Domadzierski Karol, DUBYK Jan, Eksler Zygmunt, Fritz Kazimierz, Gąsiorowski Roman,

Grauer Herman, Gottlieb Leon, (Gintner Mieczysław 15. V. 913), Kornblüh Abe, Lauterbach Adam, Liszka Ludwik, Mandelbaum Wilhelm, Metanomski Dawid, (Moldauer Eisig 8. II. 913), Nizankowski Zenon, Nussbaum Józef, (Pieczko Władysław 1. IV. 913), Poliwczyk Zdzisław, (Prokopów Michał od września 912), Propper Izak, Schmer Izrael, Sowiak Mikołaj, Sozański Mirosław, Sussman Samuel, Szajna Stanisław, Tatarski Jan, Wald Henryk, Waldmann Bruno, Weitz Leib, Werner Karol, (Zielonka Michał 30. I. 913).

Prywat. Fischerówna Zofia, Friedländerówna Helena, Jawrowerówna Berta*, Löw Wolf, Meszyńska Marya, Preidlówna Adela, Rudnicka Jarosława*, Serwacka Wawrzyna, Schönfeld Natan, Uleniecki Jerzy.

KLASA Vb.

Bachian Aron, Bloch Józef, Czapowski Jan, Ehrenfeld Wolf, (Fiała Tadeusz 22. X. 912), (Gartenberg Aleksander 15. V. 913. pryw.), Grenik Mieczysław, Grossfeld Jakób, Josefsberg Samuel, Hallemann Mojżesz, Heimberg Jakób, Heimberg Leopold, Heiner Leopold, Heimer Natan, Hewryk Jan, Iwanyk Mikołaj, Jasienicki Sabin, Jaworski Elias, Kliniecki Władysław, Kowalów Stanisław, Körner Jakób, Kreisberg Adolf, Kreisberg Dawid, Kriegel Mojżesz, Krupiczka Tadeusz, (Kümmelheim Józef 6. XII. 912), Lachowicz Michał, Łuciów Łukasz, Niemiłowicz Mikołaj, Rothenberg Izrael, Schnurmacher Jonasz, Steciuk Michał, Stiehl Jonasz, Stojałowski Roman, Tepper Nussen, (Tchórzelski Hieronim 11. I. 1913), Wagmann Salomon, Znak Eustachy.

KLASA VIa.

Baumgarten Salomon, Bloch Abraham, Chorkawców Ignacy, Drohobycki Michał, Dumin Józef, Dzióba Eugeniusz, Eliasiewicz Władysław, Feuerstein Alfred, Godkowicz Antoni, Halberstein Jakób, Hauptmann Meitech, Hławacz Mikołaj, Janczałek Stanisław, Jednak Emil, Knebloch Stanisław, (Kobilnyk Piotr), Kofler Oskar*, Kordek Władysław, Kornhaber Józef, (Kozołubski Juliusz), Lovell Stanisław, Lustig Jakób, Maczek Karol, Mazur Marcin, Mędrzycki Antoni, Minczak Michał, Nieświatowski Stefan, Rechner Maryan, Rudermann Juliusz, Schiffmann

Mojżesz, (Steciów Eustachy 24. I. 913), Sussmann Ezechiel, Szajna Antoni, Töpfer Seinwel, Wąsowicz Jan, Wilf Ansel, Winnicki Ignacy, Winnicki Michał.

Prywat. Backenroth Maksymilian, Fischerówna Wilma, Heimberg Zofia*, Reiterówna Bronisława*, (Staromiejska Janina), Szwabowiczówna Zofia*, Wilderówna Emilia*.

KLASA VIb.

Boroński Stanisław, Birnbaum Rubin Feiweł, Bulfan Albin Józef, Chomet Izidor, Danhofner Mieczysław, Dornstrauch Benjamin, Fastmann Lippe*, Fink Józef*, Flecker Leopold, Galiński Adam, Getreu Leib, Hawryłów Włodzimierz, Hołowej Michał, Hopfinger Samuel, Horowitz Markus, Kreisberg Aron, Kupferberg Izak, Liebermann Jakób, Lipner Hersch, Migielski Tadeusz, Oberländer Aleksander, Ringel Leon, Rothenberg Mojżesz, Sandig Herman, Schwartz Matias, Schweng Izak*, (Smoleń Mieczysław 31. I. 913), Szandrowski Józef, Tabak Mojżesz, Tatomir Teofil, Teicher Ozyasz, Urbanowicz Kazimierz, Wawryk Michał, Weingarten Mojżesz, Weiss Samuel.

KLASA VII.

Anker Chaim, Bardach Mojżesz, Bergwerk Salo, Borysławski Teodor, Buszyński Ludwik, Czupkiewicz Jan, Czuszak Grzegorz, Eisner Aleksander, Eliasiewicz Marcełi, Fedyna Stanisław, Gartenberg Henryk*, Goldhammer Karol, Hallamann Samson, Herschdörfer Mojżesz, Hoffmann Elias, Hruszowski Emanuel, (Iwanowski Jan 14. V. 913), Jarema Michał, Karp Ozyasz, Kołodziej Grzegorz, Kossak Bazyli, Kotarba Benjamin*, Kupferberg Leon, Kurz Mojżesz, Lanbank Jan Jerzy, Löwenberg Maks, Maczek Jan, Matczak Michał, (Namaczyński Tadeusz 6. V. 913), Pawliczak Józef, Rappaport Izrael, Schmer Jakób, Schreier Izrael, Stoffel Adam*, Tabak Naftale, Teitelbaum Maurycy, Terlecki Eustachy*, Weber Mojżesz, Wesołowski Włodzimierz, Winnicki Stefan, Wiszniowski Stanisław, Zuckerberg Edward.

KLASA VIIIa.

Bartoszewski Mieczysław, Bernfeld Maryan, Bernstein Chaim, Bleicher Chaim, Boroński Roman, Czernecki Adam, Dobromilski Michał, Gabrysz Wawrzyniec, Garfunkel Samuel, Janocki Henryk, Josefsberg Selig, Kiwacki Mikołaj, Klisiecki

Mojżesz, (Steciów Eustachy 24. I. 913), Sussmann Ezechiel, Szajna Antoni, Töpfer Seinwel, Wąsowicz Jan, Wilf Ansel, Winnicki Ignacy, Winnicki Michał.

Prywat. Backenroth Maksymilian, Fischerówna Wilma, Heimberg Zofia*, Reiterówna Bronisława*, (Staromiejska Janina), Szwabowiczówna Zofia*, Wilderówna Emilia*.

KLASA VIb.

Boroński Stanisław, Birnbaum Rubin Feiweł, Bulfan Albin Józef, Chomet Izidor, Danhofner Mieczysław, Dornstrauch Benjamin, Fastmann Lippe*, Fink Józef*, Flecker Leopold, Galiński Adam, Getreu Leib, Hawryłów Włodzimierz, Hołowej Michał, Hopfinger Samuel, Horowitz Markus, Kreisberg Aron, Kupferberg Izak, Liebermann Jakób, Lipner Hersch, Migielski Tadeusz, Oberländer Aleksander, Ringel Leon, Rothenberg Mojżesz, Sandig Herman, Schwartz Matias, Schweng Izak*, (Smoleń Mieczysław 31. I. 913), Szandrowski Józef, Tabak Mojżesz, Tatomir Teofil, Teicher Ozyasz, Urbanowicz Kazimierz, Wawryk Michał, Weingarten Mojżesz, Weiss Samuel.

KLASA VII.

Anker Chaim, Bardach Mojżesz, Bergwerk Salo, Borysławski Teodor, Buszyński Ludwik, Czupkiewicz Jan, Czuszak Grzegorz, Eisner Aleksander, Eliasiewicz Marcełi, Fedyna Stanisław, Gartenberg Henryk*, Goldhammer Karol, Hallamann Samson, Herschdörfer Mojżesz, Hoffmann Elias, Hruszowski Emanuel, (Iwanowski Jan 14. V. 913), Jarema Michał, Karp Ozyasz, Kołodziej Grzegorz, Kossak Bazyli, Kotarba Benjamin*, Kupferberg Leon, Kurz Mojżesz, Lanbank Jan Jerzy, Löwenberg Maks, Maczek Jan, Matczak Michał, (Namaczyński Tadeusz 6. V. 913), Pawliczak Józef, Rappaport Izrael, Schmer Jakób, Schreier Izrael, Stoffel Adam*, Tabak Naftale, Teitelbaum Maurycy, Terlecki Eustachy*, Weber Mojżesz, Wesołowski Włodzimierz, Winnicki Stefan, Wiszniowski Stanisław, Zuckerberg Edward.

KLASA VIIIa.

Bartoszewski Mieczysław, Bernfeld Maryan, Bernstein Chaim, Bleicher Chaim, Boroński Roman, Czernecki Adam, Dobromilski Michał, Gabrysz Wawrzyniec, Garfunkel Samuel, Janocki Henryk, Josefsberg Selig, Kiwacki Mikołaj, Klisiecki

XVII. Wynik egzaminu dojrzałości.

A) W terminie jesiennym odbył się egzamin dojrzałości dnia 26. września 1912 pod przewodnictwem dyrektora zakładu. Zgłosiło się 2 uczniów publicznych i 2 eksternistów; za dojrzałych uznano 2 uczniów publicznych i 1 eksternistę; reprobowano na rok 1 eksternistę.

Świadectwo dojrzałości otrzymali:

1. Backenroth Salomon Selman, urodzony 21. czerwca 1890 w Mraźnicy.
2. Krupski Władysław Ignacy Kazimierz, urodzony 31. marca 1891 w Tarnowie.
3. Stark Chaskel, urodzony 6. marca 1892 w Dublanach.

B) W terminie lutowym odbył się egzamin dojrzałości dnia 6. lutego 1913 pod przewodnictwem J. W. P. Dra Karola Opuszyńskiego, c. k. krajowego inspektora szkolnego. Zgłosiło się 2 uczniów publicznych, których uznano za dojrzałych.

Świadectwo dojrzałości otrzymali:

1. Tanne Abraham Baruch, urodzony 29. października 1893 w Drohobyczu.
2. Zwei Israel, urodzony 11. lutego 1892 w Drohobyczu.

C) Egzamin dojrzałości w terminie letnim.

I. Pisemny egzamin odbył się w dniach 26., 27. i 28. maja. Do egzaminu zgłosiło się 56 uczniów publicznych i 4 prywatystki. Tematy zadań maturalnych:

ODDZIAŁ A.

1. Z języka polskiego dano abiturientom 3 tematy do wyboru:
 - a) Ideały poezji romantycznej i ich wpływ na życie Polski.
 - b) Geneza i przebieg walki klasyków z romantykami.
 - c) Znaczenie kolonizacji w dziejach Polski.
2. Z języka łacińskiego: Corn. Tacitus, Annales lib. IV. c. 1-2.
3. Z języka greckiego: Demosthenes, W sprawie Chersonezu c. 21—25.

ODDZIAŁ B.

1. Z języka polskiego dano abiturientom 3 tematy do wyboru:
 - a) Mickiewicz jako duchowy wódz emigracji.

7. Kliniecki Andrzej Jan, urodzony 22. października 1895 w Krośnie. — Medycyna.
8. Krechowicz Piotr Józef, urodzony 19. czerwca 1891 w Rudkach. — Prawo.
9. Łucyk Andrzej, urodzony 11. marca 1892 w Dorożowie. — Medycyna.
10. Metanomski Justyn, urodzony 30. kwietnia 1895 w Komarnie. — Akademia eksportowa.
11. Mischke Adam Wojciech, urodzony 12. grudnia 1893 w Borysławiu. — Ogrodnictwo.
12. Niżankowski Emil, urodzony 20. sierpnia 1895 w Rohatynie. — Górnictwo.
13. Oseredczuk Teodor, urodzony 15. lutego 1893 w Dołhem. — Teologia.
14. Styrna Antoni, urodzony 27. stycznia 1890 w Truskawcu. — Rolnictwo.
15. Teicher Mojżesz, urodzony 23. września 1893 w Borysławiu. — Medycyna.
16. Aschkenazówna Hala, urodzona 14. lutego 1893 w Drohobyczu. (prywat.) — Medycyna.
17. Körnerówna Sara, urodzona 16. marca 1893 w Drohobyczu. (prywat.). — Medycyna.
18. Schiffmannówna Marya, urodzona 11. kwietnia 1892 w Drohobyczu (prywat.). — Filozofia.

ODDZIAŁ B.

Świadectwo dojrzałości z odznaczeniem otrzymali:

1. Daszkiewicz Tadeusz Stefan, urodzony 17. grudnia 1893 w Drohobyczu. — Politechnika.
2. Hart Leon, urodzony 11. czerwca 1894 w Stanisławowie. — Medycyna.

Świadectwo dojrzałości otrzymali:

1. Duma Franciszek, urodzony 21. września 1893 w Drohobyczu. — Wojsko.
2. Jawrower Otto Bernard, urodzony 14. lipca 1895 w Brodach. — Konserwatorium muzyczne.
3. Keller Juliusz Filibert, urodzony 21. stycznia 1890 w Wochochcie. — Wojsko.

4. Kloś Franciszek Włodzimierz, urodzony 23. października 1892 w Lupene (Węgry). — Wojsko.
5. Kobryn Jan, urodzony 24. listopada 1890 w Drohobyczu. — Prawo.
6. Kocko Roman, urodzony 31. stycznia 1894 w Ułycznie. — Agronomia.
7. Lesiak Stanisław, urodzony 8. maja 1895 w Żółkwi. — Medycyna.
8. Łazowski Roman, urodzony 28. lutego 1893 w Rychcicach. — Prawo.
9. Łucyk Andrzej, urodzony 9. października 1890 w Dorozowie. — Prawo.
10. Łuczyński Alfred Ludwik, urodzony 28. października 1892 w Stanisławowie. — Politechnika.
11. Łysiak Miron Jan, urodzony 11. lipca 1895 w Isajach. — Politechnika,
12. Małyk Andrzej, urodzony 20. września 1891 w Wołoszczy. — Prawo.
13. Segal Ozyasz, urodzony 3. stycznia 1893 w Drohobyczu. — Medycyna.
14. Werdinger r. Straussman Jona Leib, urodzony 17. grudnia 1893 w Drohobyczu. — Prawo.
15. Szwabowicz Jan Mieczysław, urodzony 22. maja 1894 w Drohobyczu.—Górnictwo.
16. Uhrynowicz Franciszek, urodzony 11. października 1892 w Drohobyczu. — Wojsko.
17. Wiesel Markus, urodzony 16. sierpnia 1895 w Żurawnie. — Politechnika.
18. Zagórski Jan, urodzony 18. grudnia 1890 w Drohobyczu. — Prawo.

XVIII. Ogłoszenie dyrekcji.

Rok szkolny 1913/14. rozpocznie się w dniu 3. września 1913. uroczystem nabożeństwem; 4. września rozpocznie się regularna nauka.

Wpisy uczniów odbywać się będą w dniach 29. i 30. sierpnia br. Późniejsze zgłoszenia uwzględnione nie będą.

Do wpisu uczniowie winni zgłosić się osobiście w towarzystwie rodziców lub opiekunów, przedłożyć świadectwo roczne i zapłacić 2 kor. na zbiory naukowe, 1 kor. na gry i zabawy; uczniowie nowo do zakładu wstępujący mają wykazać się metryką, świadectwem szczepienia ospy lub rewalkcyonacyi, odbytej niedawniej jak przed rokiem i prócz datku na zbiory naukowe, na gry i zabawy uiścić takse wstępną w kwocie 4 kor. 20 hal.

Przy wpisach uczniów obcych na podstawie „świadectwa odejścia“ musi być bezwarunkowo przedkładane także świadectwo roczne poprzedniego roku szkolnego.

Egzamin wstępny do I. kl. odbywa się w dwóch terminach: z końcem roku szkol. w dniach 1. i 2. lipca, a po ferjach dnia 1. i 2. września. W każdym z tych terminów rozstrzyga się o przyjęciu ucznia stanowczo, a powtórzenie egzaminu wstępnego w innych zakładach jest surowo wzbronione.

Do klasy I. przyjmuje się tylko takich uczniów, którzy już ukończyli 10. rok życia lub go ukończą do końca grudnia 1913. i takich, którzy po dzień 1. września 1913. nie przekroczyli 14. roku.

Do egzaminu wstępnego do klasy I. ma każdy uczeń przynieść ze sobą książkę polską i niemiecką z IV. kl. szkoły ludowej i przybory do pisania.

Zakres wymagań przy egzaminie wstępnym do kl. I:

a) **Z religii:** wiadomości, których według terażniejszego rozkładu nabyć powinien uczeń w pierwszych czterech latach obowiązkowej nauki szkolnej w szkołach czteroklasowych.

b) **Z języka wykładowego:** Czytanie płynne i wyraziste, objaśnienia odczytanych ustępów pod względem treści i związku myśli; opowiadanie treści większymi ustępami, znajomość części mowy, odmiana imion i czasowników, znajomość zdania pojedynczego rozszerzonego i rozbiór jego części składowych pod względem składni zgody i rzędu; poprawne napisanie dyktatu z zakresu pojęć znanych uczniom i piśmienny rozbiór jednego zdania pojedynczego z kilku zwykłemi określeniami.

c) **Z języka niemieckiego:** Czytanie płynne i zrozumiałe, znajomość odmiany rodzajników, rzeczowników, przyimotników, zaimków, (osobistych, dzierżawczych, wskazujących

i względnych), odmiany słów posiłkowych i czasowników słabych we wszystkich formach strony czynnej i biernej, tudzież odmiana najzwyczajszych czasowników mocnych, zasób wyrazów z zakresu pojęć uczniom znanych, poprawne napisanie łatwego dyktatu, którego treść poda się uczniom przed dyktowaniem w języku wykładowym.

d) **Z rachunków:** Pisanie liczb do miliona włącznie, biegłość w czterech działaniach liczbami całkowitemi, pewność w tabliczce mnożenia, znajomość ważniejszych miar metrycznych.

Egzamina poprawcze odbędą się dnia 29. i 30. sierpnia.

Opłata szkolna wynosi 30 kor. półrocznie; należy ją uiścić w c. k. Urzędzie pocztowym na czek, otrzymany w Dyrekcji c. k. gimnazjum. Termin złożenia opłaty 15. października za I. i 15. marca za II. półrocze. Uczniowie klasy I. mają uiścić opłatę za I. półrocze w ciągu miesiąca listopada.

Podania o uwolnienie od opłaty szkolnej należy doręczyć P. P. Gospodarzom klas najpóźniej do 15. września, względnie 15. lutego. Załączniki tych podań stanowią: świadectwo ubóstwa, świadectwo roczne lub półroczny wykaz cenzur z wynikiem pomyślnym.

Rodzice i opiekunowie powinni zasięgnąć wiadomości w Dyrekcji przed umieszczeniem ucznia na stancyi, aby uniknąć często niemiłych następstw. Również jest obowiązkiem rodziców i opiekunów porozumiewać się często ze szkołą o postępie i prowadzeniu się uczniów. W tym celu będą się gromadzili panowie profesorowie co drugą niedzielę po nabożeństwie szkolnem w sali konferencyjnej i z całą gotowością będą udzielali potrzebnych informacji.

O powodzie każdej nieobecności ucznia w szkole obowiązany jest nadzorca domowy lub opiekun ucznia uwiadomić bezzwłocznie osobiście gospodarza klasy.

W Drohobyczu, dnia 29. czerwca 1913.

Tomasz Jedliński
za c. k. dyrektora.

Rozkład godzin

według nowego planu dla gimnazyów.

Resk. c. k. Minist. W. i O. z dn. 20. marca 1909. L. 11.662.; z dn. 6. lipca 1909.
L. 24.587. i c. k. RSk. z dn. 2. sierpnia 1909. L. 44.242.

L. P.	Przedmiot	K l a s a								Razem
		I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	
1	Nauka religii	2	2	2	2	2	2	2	2	16
2	Język polski	3	4	3	3	3	3	3	3	25
3	Język łaciński	6	6	6	6	6	6	5	5	46
4	język grecki	.	.	5	4	5	5	4	5	28
5	Język niemiecki	5	4	4	4	4	4	4	4	33
6	Język ruski (wzgl. obow.)	(2)	(2)	(2)	(2)	(2)	(2)	(2)	(2)	(16)
7	Historya	2	2	2	2	3	3	4	3	21
8	Geografia	2	2	2	2	1	1	.	.	10
9	Matematyka	3	3	3	3	3	3	3	2	23
10	Nauki przyrodnicze	2	2	.	.	3	2	.	.	9
11	Fizyka i chemia	.	.	2	3	.	.	4	3	12
12	Propedentyka filozoficzna	1	2	3
13	Rysunki	2	2	2	2	(względnie obow.)				8
14	Kaligrafia	1	1
15	Gimnastyka i zabawy	2	2	2	2	2	2	2	2	16
	Razem . . .	30 (32)	29 (31)	33 (35)	33 (35)	32 (34)	31 (33)	32 (34)	31 (33)	251 (267)